



27. భూ కేంద్ర మండలంలో ప్రధానంగా ఇనుము, నికెల్ వంటి భార, ఘన పదార్థాలు ఉంటాయి.
28. భూ పటలం నిత్యం ఏర్పడుతూ, నశిస్తూ ఉండటం భూమి ఇంకా సక్రియంగా ఉందన్న వాస్తవాన్ని వెల్లడి చేస్తుంది.
29. భూమి లోపలి పొరల్లోని ప్రక్రియలవల్ల ఏర్పడే భూకంపాలు, అగ్నిపర్వతాలు, భూమి లోపలికి కుంగటం, కొండలు పైకి లేవటం వంటి వాటి ద్వారా మనం నివసిస్తున్న పై పొర నిత్యం మారుతూనే ఉంది.
30. భూమి ఘనపరిమాణంలో భూపటలం 1% మాత్రమే, భూ ప్రావారం 16%, భూ కేంద్ర మండలం 83% ఉంటుంది.
31. భూమి కోడిగుడ్డు అంత ఉందని అనుకుంటే, భూ పటలం కోడిగుడ్డు పెంకు అంత మందంగా ఉంటుంది.
32. ఖండాలు, మహాసముద్రాల ప్రస్తుత స్థితిని వివరించడానికి జర్మనీకి చెందిన ఆల్ఫ్రెడ్ వెజ్నర్ ఖండచలన సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించాడు.
33. 220 మిలియన్ సంవత్సరాల క్రితం 'పాంజియా' అనే మహాఖండం ఉందని వెజ్నర్ ప్రతిపాదించాడు.
34. గ్రీకులో పాంజియా అనే పదానికి 'మొత్తం భూమి' అని అర్థం.
35. పాంజియా అనేది ఒక ఊహాత్మకమైన ఖండం. దానిలో ప్రస్తుతమున్న ఖండాలు మెసోజోయిక్యుగం నుండి నేటివరకు జరిగిన చలనాలవల్ల ఏర్పడ్డాయి.
36. పాంజియా తర్వాత కాలంలో లారెన్సియా మరియు గోండ్వానా అనే రెండు ఖండాలుగా విడిపోయింది. ఈ రెండు ఖండాలు టెథిస్ సముద్రం అనే పొడవైన, లోతు తక్కువ సముద్రంతో వేరుచేయబడ్డాయి.
37. ఇప్పటికీ కూడ పలు ఖండాలు ఒకదానినొకటి తోసుకుంటూ మెల్లగా కదులుతూనే ఉన్నాయి.
38. ప్రస్తుత ఉత్తర అమెరికా, గ్రీన్లాండ్, భారత ఉపఖండానికి ఉత్తరంగా ఉన్న యూరేషియా లారెన్సియాలో భాగం.
39. ప్రస్తుత దక్షిణ అమెరికా, ఆఫ్రికా, మడగాస్కర్, భారతదేశం, ఆరేబియా, మలేషియా, తూర్పు ఇండీస్, ఆస్ట్రేలియా, అంటార్కిటికాలు గోండ్వానా లోభాగం.
40. గ్లోబులో అక్షాంశాలు, రేఖాంశాలు ఖండించుకోవడంవల్ల ఏర్పడ్డ గజ్జను 'గ్రిడ్' అంటారు.
41. భూమికి మధ్యలో అడ్డంగా వెళ్లే వృత్తాన్ని భూమధ్యరేఖ అంటారు. ఇది ఉత్తర, దక్షిణ ధృవాల నుంచి సమదూరాలలో ఉంటుంది.
42. భూమధ్య రేఖ భూమిని రెండు సమభాగాలుగా చేస్తుంది. దీనిని 0° ల అక్షాంశంగా పిలుస్తారు.
43. భూమధ్యరేఖ నుంచి ధృవాల వైపుకు సమాంతర వృత్తాలు ఉన్నాయి. ప్రతి వృత్తాన్ని అక్షాంశం అంటారు.
44. అక్షాంశాన్ని ఇంగ్లీషులో 'లాటిట్యూడ్' అంటారు. ఇది లాటిట్యూడ్ అనే లాటిన్ పదంనుంచి వచ్చింది. లాటిన్ భాషలో లాటిట్యూడ్ అంటే వెడల్పు.
45. అక్షాంశాలు పటం వెడల్పును సూచిస్తాయి.
46. 0°ల కంటే తక్కువ, 90° ల కంటే ఎక్కువ విలువ ఉన్న అక్షాంశాలు లేవు.
47. అక్షాంశాల్లోకి భూమధ్యరేఖ పొడవైనది.
48. అక్షాంశాలు ధృవాల వైపు వెళుతున్న కొద్దీ చిన్నవిగా అవుతుంటాయి. ధృవాలవద్ద, అంటే 90°ల ఉత్తరం, 90°ల దక్షిణం వద్ద అక్షాంశాలు వృత్తాలుగా కాక బిందువులుగా ఉంటాయి.
49. భూమధ్యరేఖ, ఉత్తర ధృవం మధ్య ఉన్న భూమి సగభాగాన్ని ఉత్తరాధ్యక్షం అంటారు. భూమధ్య రేఖ, దక్షిణ ధృవం మధ్య ఉన్న సగభాగాన్ని దక్షిణాధ్యక్షం అంటారు.
50. ఒక ధృవం నుంచి మరొక ధృవం వరకు 180 ప్రధాన అక్షాంశాలు ఉన్నాయి.
51. రేఖాంశాన్ని ఇంగ్లీషులో లాంగిట్యూడ్ అంటారు. ఇది లాంగిట్యూడ్ అనే లాటిన్ పదంనుంచి వచ్చింది. లాటిన్ భాషలో లాంగిట్యూడ్ అంటే పొడవు లేదా ఎత్తు.
52. రేఖాంశం పటం పొడవును లేదా ఎత్తును సూచిస్తుంది.
53. రేఖాంశాలు పూర్తి వృత్తాలు కావు. ఇవి అర్థవృత్తాలు మాత్రమే.
54. ప్రతి రేఖాంశం ప్రతి అక్షాంశాన్ని ఛేదిస్తుంది.
55. ఇంగ్లండులోని గ్రీన్విచ్లోని నక్షత్రశాలగుండా పోయే రేఖాంశాన్ని 0° మెరిడియన్ లేదా ప్రామాణిక రేఖాంశం లేదా గ్రీన్విచ్ రేఖాంశం అంటారు.
56. ఇంగ్లండ్లోని గ్రీన్విచ్గుండా పోయే రేఖాంశాన్ని 0°ల రేఖాంశంగా గుర్తించడానికి కారణం - ఆ కాలంలో ప్రపంచంలో అధికభాగాన్ని ఇంగ్లండు దేశం పరిపాలిస్తుండటమే.
57. మొత్తం మీద గ్లోబుపై 360 రేఖాంశాలు ఉంటాయి. వాటిలో 0° నుండి 179°ల వరకు గల రేఖాంశాలను తూర్పు రేఖాంశాలుగా, 0° నుండి 179°ల వరకు గల రేఖాంశాలను పశ్చిమ రేఖాంశాలుగా పిలుస్తారు. 180° ల రేఖాంశానికి తూర్పు, పశ్చిమ రేఖాంశం అని పేరు.
58. 180° రేఖాంశాన్ని తూర్పువైపుగా లెక్కించినపుడు తూర్పు రేఖాంశంగా మరియు పశ్చిమంగా లెక్కించినపుడు పశ్చిమ రేఖాంశంగా గుర్తిస్తారు.

59. 0° రేఖాంశానికి సరిగ్గా వ్యతిరేకంగా ఉన్న 180° రేఖాంశాన్ని యాంటి మెరిడియన్ అంటారు.
60. అక్షాంశాలు మరియు రేఖాంశాలు కేవలం ఉహజనిత రేఖలు మాత్రమే.
61. అక్షాంశాలు ఒకదానికొకటి సమాంతరంగా ఉంటాయి. కాబట్టి వాటిని సమాంతర రేఖలు అంటారు.
62. రేఖాంశాలను మెరిడియన్లు అంటారు. మెరిడియన్ అంటే మధ్యాహ్నం అని అర్థం. ఇది మెరిడియానస్ అనే లాటిన్ పదం నుండి వచ్చింది.
63. ఒక రేఖాంశం దగ్గర సూర్యుడు నడినెత్తిన ఉంటే మధ్యాహ్నం అవుతుంది. అంటే రేఖాంశాలు సమయానికి సంబంధించినవి అన్నమాట.
64. రేఖాంశాలను మధ్యాహ్న రేఖలు అని కూడ అంటారు.
65. భూమి స్థితి 1° మేర జరగడానికి 4 నిమిషాలు పడుతుంది.
66. 10° తూర్పు రేఖాంశంవద్ద సూర్యుడు నడినెత్తిన ఉన్నప్పుడు అక్కడ సమయం 12.00 (మధ్యాహ్నం). కానీ 9° తూర్పు రేఖాంశంవద్ద 11.56, 11° తూర్పు రేఖాంశంవద్ద 12.04 అవుతుంది.
67. ప్రపంచాన్ని మొత్తం 24 కాలమండలాలుగా విభజించారు.
68. ఒక్కొక్క కాల మండలం 15° రేఖాంశాల మేర ఉంటుంది. అంటే ఒక కాలమండలానికి మరొక కాలమండలానికి ఒక గంట తేడా ఉంటుంది.
69. గ్రీనిచ్ మెరిడియన్ నుంచి తూర్పుకు వెళుతుంటే సమయం కలపాలి. పడమర వైపుకు వెళుతుంటే సమయం తీసివేయాలి.
70. తూర్పు నుంచి పడమరకు ప్రయాణిస్తున్నప్పుడు ప్రతి ఒక్క డిగ్రీ రేఖాంశానికి 4 నిమిషాలు కోల్పోతారు. అదే పడమర నుంచి తూర్పుకు ప్రయాణిస్తున్నప్పుడు ప్రతి ఒక డిగ్రీ రేఖాంశానికి 4 నిమిషాలు అదనంగా పొందుతారు.
71. ఒక దేశం మధ్య గుండా పోయే రేఖాంశాన్ని ఆ దేశ ప్రామాణిక రేఖాంశంగా పేర్కొంటారు.
72. భారతదేశం మధ్యగుండా పోయే 82° 30' తూర్పు రేఖాంశాన్ని భారతదేశ ప్రామాణిక రేఖాంశంగా నిర్ణయించుకున్నారు.
73. ఐ.ఎస్.టి. అంటే ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైమ్., పి.యస్.టి. అంటే పాకిస్తాన్ స్టాండర్డ్ టైమ్.
74. భారతదేశ ప్రామాణిక రేఖాంశానికి, గ్రీనిచ్ రేఖాంశానికి మధ్య 5½ గంటల వ్యత్యాసం ఉంటుంది.

## 2. భూమి - ఆవరణములు

### బిట్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు:

1. భూమిమీద ప్రధానంగా నాలుగు ఆవరణములు కలవు. అవి - శిలావరణం, జలావరణం, వాతావరణం మరియు జీవావరణం.
2. భూమిలో ఘనీభవించిన పొర, లేదా గట్టిగా ఉండే పై పొరను శిలావరణం అంటారు. దీనిలో రాళ్లు, ఖనిజలవణాలు ఉండి మందపాటి మట్టి పొర ఉంటుంది.
3. శిలావరణాన్ని ఇంగ్లీషులో లిథోస్పియర్ అంటారు. ఇది లితో మరియు స్పేయిరా అనే రెండు గ్రీకు పదాల కలయికతో ఏర్పడింది. గ్రీకు భాషలో లితో అంటే రాయి లేదా శిల అని అర్థం. స్పేయిరా అంటే గోళం లేదా బంతి అని అర్థం.
4. ఎత్తైన కొండలు, పీఠభూములు, మైదాన ప్రాంతాలు, లోయలు, నీటితో నిండిన లోతైన అగాధాలు వంటివి శిలావరణంలో భాగాలు.
5. నీరు ఉండే మండలాన్ని జలావరణం అంటారు.
6. జలావరణాన్ని ఇంగ్లీషులో 'హైడ్రాస్పియర్' అంటారు. ఇది హ్యూడర్ అనే గ్రీకుపదం నుంచి వచ్చింది. గ్రీకుభాషలో హూడర్ అంటే నీరు.
7. నదులు, చెరువులు, సముద్రాలు, మహాసముద్రాలు వంటి జలాశయాలు జలావరణంలో భాగం. భూమిలోపలి పొరల్లో రాళ్లమధ్య గల భూగర్భ జలం కూడ దీనిలో భాగమే.
8. భూమి చుట్టూ ఉండే సన్నటి గాలి పొరను వాతావరణం అంటారు.
9. వాతావరణాన్ని ఇంగ్లీషులో 'అట్మాస్పియర్' అంటారు. ఇది అట్మాస్ అనే గ్రీకు పదం నుంచి వచ్చింది. గ్రీకు భాషలో అట్మాస్ అంటే ఆవిరి.
10. వాతావరణంలో ప్రాణవాయువు, నత్రజని, బొగ్గుపులుసు వాయువు, నీటియావిరి వంటి వాయువులు మరియు ధూళి కణాలు ఉంటాయి.
11. ప్రాణులు, బ్యాక్టీరియా వంటి జీవాలు ఉండే ఆవరణాన్ని జీవావరణం అంటారు.
12. జీవావరణాన్ని ఇంగ్లీషులో బయోస్పియర్ అంటారు. ఇది గ్రీకు భాషలోని బయోస్ అనే పదం నుండి వచ్చింది. బయోస్ అంటే జీవం అని అర్థం.
13. జీవులు నివసించడానికి శిలావరణం (నేల), జలావరణం (నీరు), వాతావరణం (గాలి) అనే మూడు ఆవరణాలు చాలా అవసరం. ఈ మూడు ఆవరణాలు ఉన్న చోట జీవం వర్ధిల్లుతుంది.
14. శిలావరణం, జలావరణం, వాతావరణం అనేవి సహజ ఆవరణాలు.
15. మనం నివసిస్తున్న నేలకు సంబంధించినది శిలావరణం.

16. భూమిపై గల మహాసముద్రాలను, ఖండాలను భూ శాస్త్రజ్ఞులు 'మొదటి శ్రేణి భూస్వరూపాలు'గా పేర్కొన్నారు.
17. భూమిపై గల కొండలు, మైదానాలు, పీఠభూములను 'రెండవ శ్రేణి భూస్వరూపాలు' అంటారు.
18. సునిశిత అధ్యయనం ద్వారా ఖండాలు, మహాసముద్రాలు కూడా 'ఫలకాలు' అనే అతి పెద్ద రాళ్లమీద ఉన్నాయని శాస్త్రజ్ఞులు తెలుసుకున్నారు.
19. ఫలకాల ప్రత్యేకత ఏమిటి? - ఇవి వాస్తవంగా మధ్య పొరమీద తేలుతూ ఉంటాయి. ఇవి నిరంతరం నెట్టబడుతూ ఉంటాయి. అవి మెల్లగా కదులుతూ ఉంటాయి. ఇవి చాలా నిదానంగా కదులుతూ ఉంటాయి. వాటి కదిలిక మనకు తెలియదు.
20. రెండు ఫలకాలు కలిసేచోట ఒకదానిని మరొకటిని నెట్టుతుంది. ఒక దానిమీద మరొకటి ఎంతో ఒత్తిడిని చూపుతుంది. దానివల్ల ఒక ఫలకం కిందికి కిమధ్య పొరలోకి వెళితే మరొక ఫలకం పైకి నెట్టబడి పర్వత శ్రేణులుగా ఏర్పడుతుంది.
21. ఫలకాల కదిలికను 'ఫలక చలనాలు' అంటారు.
22. ఫలక చలనాల వల్ల భూకంపాలు వంటివి ఏర్పడతాయి.
23. టెక్టానిక్స్ అనే పదం గ్రీకు పదమైన టెక్టాస్ అనే పదం నుంచి వచ్చింది. దీని అర్థం వడ్రంగి లేదా భవన నిర్మాణదారు.
24. పసిఫిక్ మహాసముద్రం వంటి కొన్ని సముద్రాలలో మధ్య భాగంలో మిట్టలు, పర్వతశ్రేణులు ఉన్నాయి. ఇవి మధ్య పొరల నుంచి పైకిలేచే లావా వల్ల ఏర్పడుతున్నాయి.
25. యురేషియా ఫలకాన్ని ఇండియా ఫలకం నెట్టడం వల్లనే హిమాలయ పర్వతాలు ఏర్పడ్డాయి.
26. అనేక ఫలకాల అంచుల వద్ద అగ్ని పర్వతాలు ఉన్నాయి. భూకంపాలు ఏర్పడుతున్నాయి.
27. భూగర్భంలోని శిలాద్రవం అననుకూల పరిస్థితులలో గొట్టంవలె నుండే భాగాల నుండి బయటకు వస్తుంది. బయటికి ప్రవహించిన శిలాద్రవం ముఖద్వారం చుట్టూ ఘనీభవించి ఒక శంఖాకార పర్వత నిర్మాణంగా ఏర్పడుతుంది. దీనినే అగ్నిపర్వతం అంటారు.
28. అగ్నిపర్వత ప్రేలుడు జరిగినప్పుడు భూమిలోపలి పొరల్లోంచి నీటిఆవిరి, పొగ, అనేక రకాల వాయువులు ఎగజిమ్మతాయి. పొగ, బూడిద, ధూళి వంటివి కూడ వాతావరణంలో కలుస్తాయి.
29. అగ్ని పర్వత ప్రేలుడు వచ్చినప్పుడు వెలుపలికి వచ్చిన శిలా ద్రవాన్ని లావా అంటారు.
30. స్ట్రాబోలి అగ్నిపర్వతం ప్రపంచంలో అత్యంత చురుకుగా ఉన్న అగ్నిపర్వతం. దీనినే మధ్యధరా సముద్రపు ద్వీపస్తంభం అంటారు.
31. **ప్రపంచంలో ముఖ్యమైన అగ్నిపర్వతాలు:** స్ట్రాబోలి - సిసిలీ, హౌంట్ పితే - వెస్ట్ ఇండిస్, వెసువియస్ - ఇటలీ, పుజియామా - జపాన్, కోటోపాక్సి - ఈక్వెడార్, మాయన్ - ఫిలిప్పైన్స్, బారెన్ మరియు నార్వేజియన్ - భారతదేశం, కిలిమంజారో - టాంజానియా.
32. లావా చల్లబడి ఏర్పడిన భారతదేశ పీఠభూమి - దక్కన్ పీఠభూమి.
33. పసిఫిక్ మహాసముద్రం అంచున ఎక్కువగా భూకంపాలు సంభవించడం, అగ్నిపర్వతాలు పేలుతుండడం భూ శాస్త్రజ్ఞులు గుర్తించారు.
34. ప్రపంచంలో ఇప్పటికీ సజీవంగా ఉన్న అగ్నిపర్వతాలలో ప్రతి నాల్గింట మూడు పసిఫిక్ మహాసముద్రం అంచునే ఉన్నాయి.
35. పసిఫిక్ మహాసముద్ర అంచున అంతటా ఫలక సరిహద్దులు ఉన్నాయి. ఈ ఫలక సరిహద్దుల వద్దనే అగ్ని పర్వతాలు, భూకంపాలు సంభవిస్తూ దానికి 'పసిఫిక్ అగ్నివలయం' అన్న పేరును తెచ్చిపెట్టాయి.
36. గాలి, నీరు వంటి బయటి శక్తులు నిరంతరం భూమి ఉపరితలంపై ఒరిపిడిని కలుగజేస్తాయి.
37. గాలి, నీరు వల్ల రూపొందే భూస్వరూపాలను భూ శాస్త్రవేత్తలు 'మూడవ శ్రేణి భూస్వరూపాలు' అంటారు.
38. చెక్కబడిన కొండలు, లోయలు, డెల్టాలు, ఇసుక పర్వతాలు వంటివి మూడవ శ్రేణి భూస్వరూపాలకు ఉదాహరణలు.
39. వాతావరణ ప్రభావం, నేలకోత, రేణువుల రవాణా, మేటవేయడం వంటివి మూడవ శ్రేణి భూస్వరూపాలు ఏర్పడటానికి కారణాలు.
40. ప్రస్తుతం మనం చూస్తున్న పల్లపు భూములు ఒకప్పుడు కొండలు, పీఠభూములుగా ఉండేవి. ఇవి గాలి, నీరు వల్ల వికోషికరణ ప్రక్రియ జరిగి ప్రస్తుత దశకు చేరుకున్నాయి.
41. వాతావరణ శక్తులవల్ల రాళ్లు బలహీనమై, చిద్రమయ్యే / పగిలిపోయే ప్రక్రియను శిలాశైథిల్యం అంటారు.
42. గాలి, నీటి శక్తుల కారణంగా భూమి ఉపరితలం పై పొరలు కొట్టుకుపోవడాన్ని క్రమక్షయం అంటారు.
43. కోతకు గురైన రాళ్లు, కంకర, మట్టి, వండ్రు వంటి వాటిని గాలి, నీరు మోసుకోవడాన్ని రవాణా అంటారు.
44. మేటవేయబడిన మట్టివల్ల మైదానాలు ఏర్పడతాయి.
45. కోతకు గురైన దానిలో చాలావరకు నదుల ద్వారా సముద్రాలకు చేరుతుంది. సముద్రపు నేలలో ఇది పొరలు పొరలుగా నిక్షేపమై కాలక్రమంలో అవక్షేప శిలలుగా మారతాయి.
46. నదులు ఎత్తైన కొండలలో ప్రవహించేటప్పుడు లోతైన లోయలను ఏర్పరుస్తాయి. ఈ లోయలు కింద సన్నగా, పైన వెడల్పుగా ఉంటాయి. అందు వల్ల వీటిని 'V' ఆకారపు లోయలు అంటారు.

47. నదీ నీటి కోతకు గురికావడంవల్ల ఏర్పడేవి - అగాధధరులు, గార్జన్లు.
48. అగాధధరిలో నది అంచులు తీవ్రవాలుతో చాలా లోతుకు కోతకు గురవుతాయి.
49. ప్రపంచంలో అతి పెద్ద అగాధధరి- గ్రాండ్ కాన్యన్ అఫ్ కొలరడో. ఇది కొలొరడో నదిమీద ఉంది. దీని పొడవు 466 కి.మీ. లోతు 1.6 కి.మీ. వెడల్పు 188 మీ నుంచి 29 కి.మీ వరకు ఉంటుంది.
50. ఆనకట్టలు కట్టడానికి గార్జన్లు అనువుగా ఉంటాయి.
51. రాళ్లు చాలా గట్టిగా ఉన్న ప్రాంతాలలో నది తన ప్రవాహ మార్గాన్ని సన్నటి లోతైన లోయగా కోస్తుంది దీని అంచులు నిటారుగా ఉంటాయి. వీటిని గార్జన్ అంటారు.
52. ఆండ్రప్రదేశ్ లో గోదావరి నది మీద పాపికొండలవద్ద బైసన్ గార్జ్ కలదు.
53. కాశ్మీర్ లో ఇండస్ గార్జ్ కలదు. ఇది సింధు నదివల్ల ఏర్పడినది.
54. గార్జ్ పైన ఎంత వెడల్పుగా ఉంటుందో కింద కూడ అంతే వెడల్పుగా ఉంటుంది. దీనికి విరుద్ధంగా అగాధధరిలో కింద కంటే పై భాగం ఎక్కువ వెడల్పుగా ఉంటుంది.
55. వాలులో తేడాలు బాగా ఎక్కువగా ఉండే పర్వత ప్రాంతాలలో జలపాతాలు ఏర్పడతాయి.
56. జలపాతంలో నీళ్లు ఎంతో శక్తితో కిందకు పడతాయి. ఆ నీళ్లు కింద పడేచోట 'దుముకు మడుగు' ఏర్పడుతుంది.
57. ప్రపంచంలో అతి పెద్ద జలపాతం ఏంజెల్ జలపాతం. ఇది వెనిజులాలోని చురుచ్ నదిపై కలదు. దీని ఎత్తు 979 మీ.
58. ప్రపంచంలో రెండవ ఎత్తైన జలపాతం టుగెలా జలపాతం. ఇది దక్షిణ ఆఫ్రికాలో అదే పేరుగల నదిమీద ఉంది. దీని ఎత్తు 947 మీ.
59. భారతదేశంలో అతి ఎత్తైన జలపాతం జోగ్ జలపాతం లేదా జొరసాప్పా జలపాతం. ఇది కర్నాటకలోని శరావతి నదిపై కలదు. ఎత్తు 253 మీ.
60. నదికి వరదలు వచ్చినప్పుడు అది నేలను కోతకు గురిచేస్తుంది. వరద తగ్గుముఖం పట్టగానే కోసిన మట్టిని వేరేచోట మేట వేస్తుంది. దీనిని ఒండ్రు అంటారు.
61. ఒండ్రు మైదానాలకు ఉదా|| - గంగానది మైదానం, కృష్ణా-గోదావరి మైదానాలు.
62. వరదమట్టి మేటవేయడంవల్ల ఒక్కో సారి నది లోతు తగ్గుతుంది. అప్పుడు నది తన ప్రవాహమార్గాన్ని మార్చుకుంటూ ఉంటుంది. ఈ కారణంగా వరద మైదానంలో నది పాము మాదిరి మెల్లగా వంపులు తిరిగి ఉంటుంది.
63. నదులు వరద మైదాన ప్రాంతాల్లో ఏర్పరిచే సరస్సును 'ఆక్స్ బో సరస్సు' అంటారు.
64. సముద్రాన్ని నది చేరుకున్నప్పుడు మేటవేయని రేణువులు ఉంటే అవి నదీ ముఖంలో మేటవేయబడి డెల్టాలను ఏర్పరుస్తాయి.
65. మంచు గడ్డలు కరగడం ద్వారా నదులు ప్రవహించడాన్ని హిమనీనదం అంటారు.
66. మెల్లగా కదులుతున్న మంచు గడ్డని హిమనీనదం అంటారు.
67. గురుత్వాకర్షణ శక్తి కారణంగా హిమనీనదాలు కదులుతాయి.
68. హిమనీనదాలు రాక్షసు కోతకు గురిచేయడంవల్ల 'U' ఆకారపు లోయలు ఏర్పడతాయి.
69. హిమనీనదాలు తమతోపాటు తీసుకువచ్చిన గులకరాళ్లు, ఇసుక వంటి పదార్థాలను మేటవేయడంవల్ల ఏర్పడివి - మొరైన్లు.
70. సముద్రపు అలల కారణంగా తీర ప్రాంతాలు కోతకు గురికావడం, అక్కడ మేటవేయడం కారణంగా సముద్రతీరపు భూస్వరూపాలు ఏర్పడతాయి
71. సముద్ర అలల ప్రభావంవల్ల ఏర్పడేవి - సముద్రపు తోరణాలు, పేర్పుడు స్తంభాలు.
72. సముద్రపు నీటి నుంచి దాదాపు నిటారుగా లేచే రాతి తీరాన్ని సముద్ర బృగువు అంటారు.
73. సముద్ర బృగువులు మరింతకోతకు గురైనప్పుడు అగ్రం, అఖాతాలు ఏర్పడతాయి.
74. అగ్రం అన్నది సముద్రంలోకి చొచ్చుకువచ్చిన భూభాగం.
75. అఖాతం అన్నది సముద్రతీరం వెడల్పుగా, లోపలికి సముద్రం చొచ్చుకుని వెళ్లిన ప్రదేశం.
76. సముద్ర అలలు తీరం వెంట మేటవేసే పదార్థాల వల్ల బీచ్ వంటివి ఏర్పడతాయి.
77. భూభాగంలో 1/5 వ వంతు ఎడారులతో నిండి ఉంది.
78. గాలికోతవల్ల ఎడారులలో ఏర్పడే రూపాలు - పుట్టగొడుగు రాయి, ఇస్లేట్ బెర్గ్, ఇసుకదిబ్బలు.
79. రాళ్లు కింద భాగం సన్నగా, పై భాగం వెడల్పుగా ఉండే భూస్వరూపాన్ని పుట్టగొడుగు రాయి అంటారు.
80. నేలలోంచి అదాటుగా పొడుచుకువచ్చినట్లు ఉండే రాక్షసు ఇస్సెల్ బెర్గ్ లేదా దీవి కొండ అంటారు.
81. ఎడారులలో నిరంతర గాలి చర్యలవల్ల ఇసుకదిబ్బలు ఏర్పడతాయి.
82. ఎడారులలో గాలివల్ల కొట్టుకువచ్చిన దుమ్ము వల్ల ఏర్పడే ఒండ్రు మైదానాలను లోయిస్ అంటారు.

## 3. జలావరణం

**బిట్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు:**

1. భూగ్రహం పై గల మొత్తం నీటిలో 1% మాత్రమే మానవులకు ఉపయోగపడే విధంగా ఉంది.
2. నీళ్లు పునరావృతమయ్యే వనరు.
3. నీరు మహాసముద్రాల నుంచి భూమి మీదకు, భూమి నుంచి మహాసముద్రాలలోకి నీళ్లు తిరుగుతూ ఉండటాన్ని జలచక్రం అంటారు.
4. నీరు వివిధ రూపాలలో అంటే ద్రవ, ఘన, వాయు రూపాలలో ప్రసరణ కావటాన్ని నీటి చక్రం అంటారు.
5. నీటి చక్రాన్ని గణిత రూపంలో ఇలా తెలియజేస్తారు.  
వర్షపాతం = ఉపరితలంపై వాస నీటి ప్రవాహం + నీరు ఆవిరి కావటం, భాష్పోత్సేకం
6. నీటి చక్రంలో ఆరు దశలు ఉన్నాయి. అవి: భాష్పీభవనం, రవాణా, ద్రవీభవన్, అవపాతం, ఉపరితల ప్రవాహం, భూగర్భజలం.
7. నీరు ద్రవరూపం నుండి వాయు రూపంలోకి మారటాన్ని భాష్పీభవనం అంటారు.
8. మొక్కల నుండి నీరు ఆవిరిరూపంలోకి మారి వాతావరణంలోకి మారటాన్ని భాష్పోత్సేకం అంటారు.
9. నీటి ఆవిరి ద్రవీభవనం చెంది చిన్న నీటి బిందువులుగా, మబ్బులుగా మారడాన్ని ద్రవీభవనం అంటారు.
10. వాతావరణంలోని నీరు భూమి ఉపరితలానికి చేరటాన్ని అవపాతం అంటారు.
11. వివిధ అవపాత రూపాలు - వాన, స్లీట్, మంచు.
12. భూమి లోపలికి ఇంకిన నీరును భగర్భ జలం అంటారు.
13. భూగర్భజలం కూడ ప్రవహిస్తుంది. కానీ ఆ ప్రవాహం చాలా నిదానంగా ఉంటుంది.
14. భూగర్భజలం ఊట వంటి రూపాల్లో భూమి ఉపరితలం మీదకు వస్తుంది.
15. మొత్తం నీటిలో 97.25% ఉప్పునీరుగా మహాసముద్రాలలో ఉంది. కేవలం 2.75% మాత్రమే మంచినీళ్లు.
16. మంచినీళ్లలో అధికభాగం సుమారు 68.7% అంటార్కిటికా, ఆర్కిటిక్, ఇతర పర్వతాలలో మంచుగడ్డలు, శాశ్వత మంచుపొరగా ఉంది.
17. మంచినీటిలో 29.9% భూగర్భజలంగా ఉంది.
18. భూమి మీద ఉన్న మొత్తం మంచినీటిలో 0.26% మాత్రమే చెరువులు, ఆనకట్టలు, నదులలో ఉంది.

జలభాగం	మొత్తం నీటిలో శాతం
మహాసముద్రాలు	97.25 %
ధృవ మంచుప్రాంతాలు, హిమనీనదాలు	2.05 %
భూగర్భజలం	0.68 %
నరన్నులు	0.01 %
నేలలో కేసు	0.005 %
వాతావరణం	0.001 %
నదులు	0.0001 %
జీవావరణం	0.00004 %

19. భూమి మీద ఖండాలు, మహాసముద్రాలను మొదటి శ్రేణి భూస్వరూపాలు అంటారు.
20. అతి పెద్దదైన జలభాగాలనే మహాసముద్రాలు అంటారు.
21. భూమిమీద గల నీటి భాగాన్ని భూశాస్త్రజ్ఞులు 5 మహాసముద్రాలుగా విభజించారు. అవి - 1. పసిఫిక్ మహాసముద్రం, 2. అట్లాంటిక్ మహాసముద్రం, 3. హిందూ మహా సముద్రం, 4. దక్షిణ మహా సముద్రం ( అంటార్కిటిక్ ), 5. ఆర్కిటిక్ మహాసముద్రం.
22. చుట్టూ లేదా కనీసం ఒకవైపున భూమి ఉండే ఉప్పునీటి భాగాన్ని సముద్రం అంటారు.
23. మహాసముద్రాలు - వివరాలు: -



సంఖ్య	మహాసముద్రం	వివరాలు
1	పసిఫిక్ మహాసముద్రం	అమెరికా నుంచి ఆసియా, ఓషియానా (ఆస్ట్రేలియా, న్యూజిలాండ్, వవువా, న్యూగినియా)లను వేరు చేస్తుంది.
2	అట్లాంటిక్ మహాసముద్రం	అమెరికా నుంచి యూరప్, ఆఫ్రికాలను వేరు చేస్తుంది.
3	హిందూ మహాసముద్రం	దక్షిణ ఆసియా తీరాలను తాకుతుంది, ఆఫ్రికా, ఆస్ట్రేలియాలను విడదీస్తుంది.
4	అంటార్కిటిక్ మహా సముద్రం (దక్షిణ మహాసముద్రం)	అంటార్కిటికా ఖండాన్ని చుట్టి ఉంటుంది, పసిఫిక్, అట్లాంటిక్, హిందూ మహాసముద్రాల కొనసాగింపుగా ఒక్కొక్కసారి పేర్కొంటుంటారు.
5	ఆర్కిటిక్ మహాసముద్రం	ఒక్కొక్కసారి అట్లాంటిక్ మహాసముద్రంలో భాగంగా వరిగజిస్తారు, ఆర్కిటిక్ ప్రాంతంలో అధిక భాగం విస్తరించి ఉంటుంది, ఉత్తర అమెరికా, యూరేసియా తీరాలను తాకుతుంది.

24. మహాసముద్రాలన్నీ కలిసి కోట్ల సంవత్సరాల క్రితం ఒకే ఒక మహాసముద్రంగా ఉండేది. దీన్నే 'పాంథాల్యా' అనేవారు.
25. బ్రిటిష్ ఓడ 'చాలెంజర్'తో లోతైన సముద్రాలను అన్వేషిస్తూ విజయవంతంగా ప్రపంచాన్ని చుట్టిరావటంతో మహా సముద్రాల అధ్యయనం మొదలైంది.
26. మహా సముద్రాల ఉపరితలం చాలావరకు భూమి ఉపరితలాన్ని పోలి ఉంటుంది.
27. మహాసముద్రాల లోపల కొండలు, పీఠభూములు, కాన్యాన్లు, టెర్రాస్ల వంటివి ఉంటాయి.
28. మహాసముద్రాల నేలను నాలుగు భాగాలుగా విభజించవచ్చు. అవి - ఖండతీరపు అంచు, ఖండతీరపు పాలు, మహా సముద్ర మైదానాలు, మహా సముద్ర అగాధాలు.
29. భూమికి, సముద్రానికి మధ్య సరిహద్దు ప్రాంతాన్ని ఖండతీరపు అంచు అంటారు. ఖండతీరపు అంచు 200 మీటర్ల లోతు వరకు ఉంటుంది. సముద్ర విస్తీర్ణంలో ఖండతీరపు అంటు విస్తీర్ణం 7.6% వరకు ఉంటుంది.
30. అతి పెద్ద ఖండతీరపు అంచు ఆర్కిటిక్ మహా సముద్రంలోని సైబీరియా అంచులో ఉంది. ఇది 1500 కిలోమీటర్ల వెడల్పు ఉంది.
31. ఖండతీరపు అంచు చాలా ముఖ్యమైనది, ఎందుకంటే -
  - ఈ ప్రాంతంలో మత్స్య సంపద చాలా ఎక్కువ.
  - ఈ ప్రాంతంలోనే ముడి చమురు, సహజవాయువులు దొరుకుతాయి.
  - ఇక్కడ ఓడరేవులను నిర్మించవచ్చు.
32. ఖండతీరపు పాలు 200 మీటర్ల నుంచి 3000 మీటర్ల వరకు ఉంటుంది. మహా సముద్రపు విస్తీర్ణంలో ఇది 15% వరకు ఉంటుంది.
33. ఖండతీరపు పాలు సరిహద్దు ఖండాలను సూచిస్తుంది.
34. ఖండతీరపు పాలు లోనే సముద్రపు కాన్యాన్లు ఉంటాయి. హిమనీనదాలు నదుల నీటికోత ప్రక్రియలతో ఇవి ఏర్పడతాయి.
35. మహా సముద్ర మైదానాలు చాలా తక్కువ పాలుతో ఉంటాయి. ప్రపంచంలోకెల్లా అత్యంత చదునుగా, నునుపుగా ఉండే ప్రాంతమిదే.
36. మహా సముద్ర మైదానాలు 3000 నుంచి 6000 మీటర్ల వరకు ఉంటుంది.
37. మహా సముద్ర మైదానాలు సముద్రాల విస్తీర్ణంలో 76.2% వరకు ఉంటుంది.
38. మహా సముద్ర అగాధాలు సన్నగా, లోతుగా 6000 మీటర్ల వరకు ఉంటాయి. లోతైన అగాధాలు సముద్రపు మధ్య భాగంలో కాకుండా ఖండాల కు దగ్గరగా ఉంటాయి.
39. ఫలక కదలికల అధ్యయనంలో మహా సముద్ర అగాధాలు కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి.
40. ఇప్పటి వరకు 57 అగాధాలను అధ్యయనం చేశారు.
41. సముద్ర ఉపరితలంనుండి ఒకే లోతులో ఉండే సముద్రపునేలను సూచించే బిందువులను కలిపే గీతను సమలోతుగీతలు (ఐసోబాట్స్) అంటారు.
42. ముఖ్యమైన మహా సముద్ర అగాధాలు గురించిన సమాచారం -

**ముఖ్యమైన మహాసముద్ర అగాధాలు మీకు తెలుసా?**

క్ర.సం.	అగాధం పేరు	మహాసముద్రం	లోతు (మీటర్లు)
1	థారెంజర్ లేదా డెరియానా	పసిఫిక్ మహాసముద్రం	11,022
2	వ్యూర్ట్టెంకో లేదా నేవ్	అట్లాంటిక్ మహాసముద్రం	10,475
3	జానా	హిందూ మహాసముద్రం	7,450

43. ఉప్పును ప్రాతిపదికగా చేసుకుని స్వాతంత్ర్య పోరాటకాలంలో జరిగిన ఉద్యమం - దండి యాత్ర.
44. సముద్రపు నీటిలో కరిగిన ఉప్పు ఎంత ఉందో తెలియజేయటానికి లవణీయత అన్న దానిని ఉపయోగిస్తారు.
45. లవణీయత అనేది 1000 గ్రాముల సముద్రపు నీటిలో ఎన్ని గ్రాముల ఉప్పు కరిగి ఉందో తెలియజేస్తుంది.
46. సాధారణంగా మహా సముద్రాల నీటి లవణీయత 35% లేదా 1000 గ్రాములనీటిలో 35 గ్రాముల ఉప్పు ఉంటుంది.
47. సముద్ర జలాల్లో సాధారణ లవణీయత అంటే - 35%.
48. సముద్రజలాలలో అధిక శాతం గల లవణం - సోడియం క్లోరైడ్.
49. సముద్రపు నీటిలో పెద్ద మొత్తంలో కరిగిన ఖనిజం - సాధారణ ఉప్పు.
50. సాధారణ ఉప్పు రసాయన నామము - సోడియం క్లోరైడ్.
51. సముద్రపు నీటిలో సాధారణ ఉప్పు ఎంతశాతం ఉంది? - 77.8%.
52. ఎర్రసముద్రంలో లవణీయత - 40%.
53. నల్ల సముద్రపు లవణీయత- 15%.
54. బాల్టిక్ సముద్రంలో లవణీయత - 8%.
55. స్వచ్ఛమైన నీటిలో లవణీయత - 1%.
56. వ్యవసాయపు నీటి యొక్క లవణీయత - 3%.
57. సముద్రపు నీరు, ఉప్పునీటి సరస్సులలో లవణీయత - 30 నుండి 50%.
58. నదీ ముఖద్వారాలు, చిత్తడి భూములు, మడ అడవులలో లవణీయత - 5 నుండి 30%.
59. స్వచ్ఛమైన నీటిలో అంటే చెరువులు, సరస్సులు, నదులలో లవణీయత - 0.5%.
60. మహాసముద్రాల ఉపరితల లవణీయతను ప్రభావితంచేసే అంశాలు -
  1. నీరు ఆవిరి కావటం, అవపాతం.
  2. తీర ప్రాంతంలో నదులనుంచి ప్రవహించే నీళ్లు, ధృవ ప్రాంతాలలో మంచు గడ్డ కట్టడం, కరగటం.
  3. నీటిని ఇతర ప్రాంతాలకు బదిలీ చేసే గాలులు.
  4. సముద్రపు ప్రవాహాలు / తరంగాలు
61. లవణీయతకు సంబంధించిన విషయాలు -

మీకు తెలుసా?	
అత్యధిక లవణీయత ఉన్న జలభాగాలు	తక్కువ లవణీయత ఉన్న జలభాగాలు
1) వాన్ సరస్సు - టర్కీ - 330%	1) బాల్టిక్ సముద్రం - 3 నుంచి 15%
2) మృత సరస్సు - ఇజ్రాయెల్ 238%	2) హౌర్ను అభాతం - 3 నుంచి 15%
3) మహాలవణ సరస్సు - ఆమెరికా 220%	

62. సముద్రంలో ఒకే లవణీయత ఉన్న ప్రాంతాలను కలిపే రేఖను సమలవణీయత రేఖ (ఐసోహలైన్) అంటారు.
63. భూమితో పోలిస్తే సముద్రాల మీద ఉష్ణోగ్రతలలో అంత తేడా ఉండదు. కానీ కొద్దిపాటి తేడాలే ఎంతో ప్రభావాన్ని చూపిస్తాయి.
64. పసిఫిక్ మహాసముద్రంలోని ఉష్ణోగ్రతల తేడాలవల్ల ఏర్పడేవి - ఎల్ నినో, లా నినా.
65. ఉష్ణోగ్రతల తేడాలవల్ల పసిఫిక్ మహాసముద్రంలో ఏర్పడే 'ఎల్నినో' మరియు 'లానినా' వల్ల భారతదేశ నైరుతి ఋతుపవనాలను ఎంతగానో ప్రభావితం చేస్తాయి.
66. మహాసముద్రాల ఉష్ణోగ్రతను ప్రభావితం చేసే అంశాలు - అక్షాంశాలు, గాలులు, సముద్రపు ప్రవాహాలు, భూ విస్తీర్ణతలో తేడాలు, మారుతున్న కాలాలు.
67. భూ పరివేష్టిత సముద్రాల వద్ద అత్యధిక ఉష్ణోగ్రత నమోదు అవుతుంది. భూపరివేష్టిత సముద్రం అంటే చుట్టూ భూభాగమే ఉండే సముద్రం.
68. అత్యధిక ఉష్ణోగ్రత 38° సెంటీగ్రేడ్ ఎర్ర సముద్రంలో ఉంటుంది.
69. సాధారణంగా మహా సముద్రాల ఉష్ణోగ్రత 2° నుంచి 29° సెంటీగ్రేడ్ మధ్య ఉంటుంది.
70. సముద్రపులోతుల్లోకి పోతున్న కొద్దీ ఉష్ణోగ్రతలు తగ్గుతాయి. మొదటి కిలోమీటరు లోతుకి ఉష్ణోగ్రతలు గణనీయంగా పడిపోతాయి. సముద్రంలో కి 5 కి.మీ.ల లోతుకు ఉష్ణోగ్రతలు క్రమేపీ తగ్గుతుంటాయి. ఇంకా లోతుల్లో ఉష్ణోగ్రతలు సమారుగా 2° సెంటీగ్రేడ్ వద్ద ఉంటాయి.



71. ఒక ఖచ్చితమైన దిశలో చాలాదూరం ప్రవహించే మహాసముద్రపు నీటిని మహాసముద్రపు ప్రవాహాలు అంటారు. వీటిని మహాసముద్రపు నదులు అని కూడ అంటారు.
72. సాధారణంగా ఉష్ణప్రవాహాలు ధృవాలవైపు, శీతల ప్రవాహాలు భూమధ్యరేఖవైపు ప్రవహిస్తాయి.
73. వేగాన్ని బట్టి మహాసముద్రాల ప్రవాహాలను డ్రిఫ్ట్ అని, స్ట్రీం అని వర్గీకరిస్తారు.
74. నిదానంగా ప్రవహించే సముద్ర ప్రవాహాన్ని డ్రిఫ్ట్ అని, నిదానంగా ప్రవహించే సముద్ర ప్రవాహాన్ని స్ట్రీం అని పిలుస్తారు.
75. మహాసముద్ర ప్రవాహాలు ఏర్పడటానికి కారణాలు - అపకేంద్రబలం, పవనాలు, అవపాతం, సౌరశక్తి, లవణీయత, నీటి సాంద్రతల వ్యత్యాసాలు, మంచు కరగటం
76. భూమధ్యరేఖా ప్రాంతం నుంచి మహాసముద్రాల నీళ్లు ధృవాలవైపు ప్రవహించడానికి కారణం - భూమధ్యరేఖవద్ద అపకేంద్రబలం ఎక్కువగా ఉండటమే.
77. గంటకు 50 మైళ్ల వేగంతో వీటే పవనాలవల్ల గంటకు 0.75 మైళ్ల వేగంతో వెళ్లే సముద్ర ప్రవాహాలు ఏర్పడతాయి.
78. భూమి మీద కంటే సముద్రంలో అధికశాతం జీవులు ఉన్నాయి.
79. సముద్రంలో క్లోరిన్, ఫ్లోరిన్, అయోడిన్, ముడిచమురు వంటి అనేక రకాల ఖనిజాలు లభిస్తున్నాయి.

## 4. వాతావరణం

### బిట్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు:

1. భూమి చుట్టూ ఉన్న వాయువుల పొరనే వాతావరణం (అటాస్మియర్) అంటారు.
2. వాతావరణం సూర్యుని నుంచి వెలువడే హానికరమైన కిరణాల నుండి మనల్ని కాపాడుతుంది.
3. వాతావరణం మనకు వానను కూడ ఇస్తుంది.
4. వాతావరణం లేకపోతే ఆహ్లాదకరమైన వాసనలను, సంగీత ధ్వనులను ఆస్వాదించలేం.
5. వాతావరణం భూమి మీద ఒక దుప్పటివలె పనిచేస్తూ మనల్ని కాపాడుతుంది.
6. వాతావరణం 1000 కి.మీ.వరకు ఉంటుంది.
7. అమెరికాకు చెందిన ఏరోనాటిక్స్ ఎండ్ అడ్వీనిస్ట్రేషన్ (నాసా) ఇలా వివరిస్తోంది: భూమి బాస్కెట్ బాల్ అంత ఉంటే, వాతావరణం దాని చుట్టూ సన్నటి ప్లాస్టిక్ పొర మాదిరి ఉంటుంది.
8. వాతావరణంలోని వాయువులు - ఆక్సిజన్, నైట్రోజన్, ఆర్గాన్, నియాన్, బొగ్గుపులుసు వాయువు, మీథేన్, అమ్మోనియా, ఓజోన్ మొ||వి.
9. ఘనపరిమాణం రీత్యా వాతావరణంలో అధికశాతం గల వాయువు - నైట్రోజన్ (78%). తర్వాత స్థానంలో ఆక్సిజన్ (21%) ఉంది.
10. మొత్తం వాతావరణంలో నీటి ఆవిరి ఘనపరిమాణం రీత్యా సుమారుగా 0.4% ఉంటుంది.
11. నీటి ఆవిరిలో అధికభాగం భూమికి దగ్గరగా 6 కి.మీ. ఎత్తువరకే ఉంటుంది.
12. ఆకాశంలో మనము చూసే మేఘాలు నీటి ఆవిరి కాదు, అవి నీటి తుంపరలు.
13. సూర్యోదయం, సూర్యాస్తమయం సమయాల్లో సూర్యుడు నారింజరంగులో కనపడటానికి కారణం - వాతావరణంలోని ధూళి కణాలు/రేణువులు.
14. వాతావరణం గురించి గాలి బెల్లాన్ను ఉపగ్రహాల ద్వారా అధ్యయనం చేస్తున్నారు.
15. వాతావరణంలోని రెండు ప్రధాన పొరలు - సమరూప ఆవరణం (హైడ్రోస్పియర్), బహురూప ఆవరణం (హెటిరోస్పియర్).
16. సమరూప ఆవరణం 90 కిలో మీటర్లు ఎత్తువరకు ఉంటుంది. దీనిలో ట్రోపో ఆవరణం, స్ట్రాటో ఆవరణం, మిసో ఆవరణం అనే మూడు పొరలు ఉంటాయి.
17. 90 కిలోమీటర్ల కంటే పైన ఉన్న వాతావరణ పొరను బహురూప ఆవరణం అంటారు. దీనిలో ధర్మో ఆవరణం, ఎకోస్ ఆవరణం అని రెండు పొరలు ఉంటాయి.
18. సాంద్రత, ఉష్ణోగ్రతల ఆధారంగా కూడా వాతావరణాన్ని వివిధ పొరలుగా విభజించవచ్చు.
19. ట్రోపో ఆవరణం:- వాతావరణంలో అన్నిటికంటే కింద ఉన్న పొర ట్రోపో ఆవరణం. ఇది ధృవాలవద్ద 8 కి.మీ.ల ఎత్తువరకు, భూమధ్యరేఖవద్ద 18 కి.మీ.ల ఎత్తు వరకు విస్తరించి ఉంది. ఈ పొర సగటు ఎత్తు 13 కి.మీ.లు. వాతావరణంలోని మొత్తం వాయువులలో 75% వరకు, దాదాపుగా మొత్తం ధూళి కణాలు, తేమ అంతా ఈ పొరలోనే ఉంటాయి. శీతోష్ణస్థితిలో మార్పులు, వర్షపాతం, భాష్పీభవనం, ద్రవీభవనం, తుఫానులు వంటివన్నీ ఈ పొరలోనే జరుగుతాయి.

20. ట్రోపో ఆవరణంలో పైకి వెళుతున్న కొద్ది ఉష్ణోగ్రత తగ్గుతూ ఉంటుంది. దీనిని 'సాధారణ క్షీణతా క్రమం' అంటారు.
21. స్ట్రాటో ఆవరణం:- ఈ పొర 50 కి.మీ.ల ఎత్తు వరకు ఉంటుంది. ఈ పొరలో మబ్బులు ఉండవు. కాబట్టి వర్షపాతం, తుఫానులు వంటివి ఉండవు. జెట్ విమానాలు ఈ పొరలో మాత్రమే ఎగురుతాయి. ఈ పొరలోనే ఓజోన్ పొర ఉంటుంది. ఎత్తుకు వెళుతున్న కొద్దీ ఈ ఆవరణంలో ఉష్ణోగ్రతలు తగ్గుతాయి.
22. మిసో ఆవరణం:- ఇది 80 కి.మీ. ఎత్తు వరకు ఉంటుంది. విశ్వంలోంచి ఉల్కలు ఈ పొరలోకి ప్రవేశించగానే కాలిపోతాయి.
23. ధర్మో ఆవరణం:- ఇది 400 కి.మీ.ల వరకు ఉంటుంది. ధర్మో ఆవరణంలో ఎత్తుకు వెళుతున్న కొద్దీ ఉష్ణోగ్రతలు వేగంగా పడిపోతుంటాయి.
24. ధర్మో ఆవరణంలో అయాన్లు అనే విద్యుదావేశముండే కణాలు ఉంటాయి. భూమినుంచి ప్రసారమయ్యే రేడియోతరంగాలు ఈ అయాన్ల కారణంగా తిరిగి భూమికి పరావర్తనం చెందుతాయి.
25. ధర్మో ఆవరణాన్ని అయానో ఆవరణం అంటారు.
26. ఎకోస్ ఆవరణం:- వాతావరణంలోని అన్నిటికంటే చివరి పొర పై పొర ఇదే. అత్యంత ఎత్తులో ఉండే ఈ పొర గురించి మనకు తెలిసింది చాలా తక్కువ.
27. గాలిలోని పరమాణువులు కలుగజేసే ఒత్తిడిని వాయు పీడనం అంటారు.
28. గాలి పై నుండే కాకుండా అన్ని వైపుల నుండి పీడనాన్ని కలుగజేస్తుంది.
29. గాలిలో పరమాణువులు ఎక్కువగా ఉంటే వాయుపీడనం పెరుగుతుంది.
30. భూమి తన భూమ్యాకర్షణ శక్తివల్ల గాలి పరమాణువులను కిందకి లాగుతుంది, అందువల్ల నేలకు దగ్గరగా పీడనం ఎక్కువగా ఉంటుంది.
31. గాలి వేడెక్కినప్పుడు పీడనం తగ్గుతుంది. గాలి చల్లబడినప్పుడు వాయు పీడనం పెరుగుతుంది.
32. గాలి వేడెక్కినప్పుడు, గాలిలోని పరమాణువులకు ఎక్కువ శక్తి లభించి, అవి వాతావరణంలోని పై పొరలలోకి వెళతాయి. దానివల్ల ఒత్తిడి లేదా పీడనం తగ్గుతుంది.
33. గాలి ఎక్కువ పీడనం ఉన్న ప్రాంతాల నుంచి తక్కువ పీడనం ఉన్న ప్రాంతాలకు గాలి వీస్తుంది.
34. సముద్రానికి దగ్గరగా ఉన్న భూమికంటే బాగా లోపలికి బాగా లోపలికి ఉన్న భూమి తొందరగా వేడెక్కుతుంది.
35. జలభాగం (సముద్రం) జలభాగం కంటే వేగంగా వేడెక్కుతుంది, మరియు వేగంగా చల్లబడుతుంది.
36. ఉష్ణమండల అక్షాంశాలవద్ద అధిక సౌరశక్తి లభించి, తక్కువ సౌరశక్తి లభించే ధృవప్రాంత అక్షాంశాలవద్ద కంటే వేడిగా ఉంటుంది. అంటే మిగిలిన భూమితో పోలిస్తే ఉష్ణమండల ప్రాంతాలు వేడిగా ఉంటాయి.
37. గాలి ఎక్కువ ఒత్తిడిగల ప్రాంతాలనుండి తక్కువ ఒత్తిడిగల ప్రాంతాలకు గాలి ప్రవహిస్తుంది. గాలి అలా కదిలినప్పుడు దానిని పవనం అంటారు.
38. గాలి నిదానంగా వీచి, హాయిగా ఉన్నప్పుడు దానిని సమీరం (తెమ్మర) అంటారు.
39. వేగంగా వీచే గాలిని ఈదురుగాలి అంటారు. చాలా వేగంగా వీచే గాలులను పెనుగాలి, తుఫాను అంటారు.
40. మన రాష్ట్ర తీర ప్రాంతంలో చాలా వేగంగా వీచే తుఫాను గాలులు వీస్తుంటాయి.
41. భూమధ్యరేఖ వద్ద ఉండే అధిక వేడిమివల్ల వాతావరణం వేడెక్కి, వేడిగాలి పైకి లేస్తుంది. దీనివల్ల అక్కడ వాతావరణ పీడనం తగ్గుతుంది. దీనిని భూమధ్యరేఖా అల్ప పీడన మేఖల లేదా అంతర ఆయనరేఖ అభిసరణ ప్రాంతం అంటారు.
42. భూమధ్యరేఖ వద్ద అధికవేడివల్ల పైకి లేచిన గాలి భూమధ్యరేఖ నుంచి ఉత్తర, దక్షిణార్ధ గోళాలవైపుకు వ్యాపిస్తుంది. ఇది ఒకవైపు పక్కలకు వ్యాపిస్తూనే, చల్లబడి, కిందకు దిగడం మొదలవుతుంది. అది కిందకు దిగినచోట పీడనం ఎక్కువగా ఉంటుంది. ఈ ప్రాంతాన్ని ఉప ఉష్ణమండల అధిక పీడన మేఖల అంటారు.
43. ఉత్తర, దక్షిణ ధృవాల దగ్గర గాలి చాలా నల్లగా ఉండడంవల్ల ఉత్తరంలో ఆర్కిటిక్ వలయం, దక్షిణంలో అంటార్కిటిక్ వలయం దగ్గర పీడనం ఉపధృవ అల్పపీడన మేఖల కంటే ఎక్కువగా ఉంటుంది.
44. పవనాలు ఉత్తరార్ధగోళంలో కొద్దిగా కుడివైపుకు, దక్షిణార్ధగోళంలో కొద్దిగా ఎడవవైపుకు వీస్తాయి. దీనికి కారణం - కొరియాలిస్ ప్రభావం అంటారు.
45. కొరియాలిస్ ప్రభావం భూమధ్యరేఖ వద్ద శూన్యంగాను, ధృవ ప్రాంతాలవద్ద అత్యధికంగానూ ఉంటుంది.
46. భారతదేశానికి సముద్రమార్గం కనుగొన్నవాడు. - వాస్కోడగమా.
47. గోవాను పాలించిన విదేశీయులు - పోర్చుగీసువారు.
48. ప్రపంచ పవనాలు భూమిమీద అంతటా సంవత్సరం పొడవునా వీస్తాయి.
49. ఒక ప్రాంతానికి, లేదా ఒక కాలానికి పరిమితమై ఉండే పవనాలు - రుతుపవనాలు.

50. ప్రపంచ పీడన మేఖలలో నిరంతరాయంగా, క్రమబద్ధంగా వీచే గాలులను ప్రపంచ వవనాలు అంటారు.
51. ప్రపంచ పవనాలు మూడు రకాలు - వాణిజ్య పవనాలు, పశ్చిమ పవనాలు, ధ్రువ పవనాలు.
52. వాణిజ్య పవనాలు ఉష్ణమండలాల్లో, పశ్చిమ పవనాలు సమశీతోష్ణ మండలాల్లో, ధ్రువ పవనాలు ధ్రువ పట్టిలో వీస్తాయి.
53. వాణిజ్య పవనాలను ఉత్తరార్ధగోళంలో ఈశాన్య వాణిజ్య పవనాలనీ, దక్షిణార్ధగోళంలో ఆగ్నేయ వాణిజ్య పవనాలని అంటారు.
54. వాణిజ్య పవనాలు తూర్పు పవనాలు. అంటే ఇవి తూర్పు నుంచి పడమరవైపుకు వీస్తాయి.
55. పశ్చిమ పవనాలు పడమర నుంచి తూర్పువైపుకి వీస్తాయి. అందుకే వీటిని పశ్చిమ పవనాలు అంటారు.
56. పశ్చిమ పవనాలు ఉత్తరార్ధగోళంలో నైరుతి దిశలోనూ, దక్షిణార్ధగోళంలో వాయువ్య దిశలోనూ వీస్తాయి.
57. భారతదేశంలో వర్షపాతం ప్రధానంగా ఋతుపవనాలవల్ల సంభవిస్తుంది.
58. ఋతుపవనాలను ఆంగ్లంలో 'మాన్సూన్' అంటారు. ఇది మౌసమ్ అనే అరబిక్ పదం నుండి వచ్చింది.
59. భూమి, నీరు చల్లబడటం, వేడెక్కడంలో తేడాలవల్ల రుతుపవనాలు ఏర్పడతాయి.
60. ఆగ్నేయ వాణిజ్య పవనాలు భూమధ్యరేఖను దాటడంతో వాయువ్య భారతదేశంలో ఋతుపవనాలు ఏర్పడతాయి.
61. కొరియాలిస్ ప్రభావంవల్ల భారత ద్వీపకల్పంలో, పొరుగుదేశాలలో నైరుతి ఋతుపవనాలు ఏర్పడతాయి.
62. కొండ, లోయ పవనాలు, సముద్ర, భూపవనాలు స్థానిక పవనాలకు ఉదాహరణ.
63. వాతావరణంలోని కింది పొరలు వేడెక్కటం, చల్లబడటంలోని తేడాలవల్ల ఏర్పడే పీడన తేడాల కారణంగా స్థానిక పవనాలు ఏర్పడతాయి.
64. ఉష్ణ స్థానిక పవనాలు - చినూక్, ఫోన్, లూ.
65. శీతల స్థానిక పవనాలు - మిస్ట్రాల్, ప్యూనా, పాంపెరా.
66. ఉత్తర అమెరికాలోని అమెరికా-కెనడా ప్రాంతంలోని రాకీ పర్వతాల కిందగా వీచే పవనాలను 'చినూక్' అంటారు.
67. చినూక్ అనేది అమెరికా మూలవాసీలలో ఒక జాతి పేరు.
68. యూరప్ లోని స్థానిక పవనాలను 'ఫోన్' అంటారు. ఇవి ఆల్ప్స్ పర్వతాల ఉత్తర వాలుల మీదుగా వీస్తాయి.
69. 'ఫోన్' అనే స్థానిక పవనాలు ఆల్ప్స్ పర్వత ప్రాంతాలలో ద్రాక్ష పళ్లు త్వరగా పండటానికి సహాయపడతాయి.
70. ఉత్తర భారతదేశంలో మే, జూన్ నెలల మధ్య పడమర నుంచి తూర్పుకు వీచే వేడి, పొడి పవనాలను 'లూ' పవనాలు అంటారు.
71. అరేబియా ఎడారిలోని స్థానిక ఉష్ణ పవనాలను సిమ్మన్ అని పిలుస్తారు.
72. జపాన్ లోని స్థానిక ఉష్ణపవనాలను యోమా అని పిలుస్తారు.
73. న్యూజిలాండ్ లోని స్థానిక ఉష్ణ పవనాలను నార్వెస్టర్ అని పిలుస్తారు.
74. ఆల్ప్స్ పర్వతాల నుండి ఫ్రాన్స్ మీదుగా మధ్యధరా సముద్రంవైపుకు వీచే స్థానిక శీతల పవనాలు - మిస్ట్రాల్. ఇవి రోమ్ లోయ గుండా వీస్తాయి.
75. ఆండీస్ ప్రాంతంలో వీచే స్థానిక శీతల పవనాలు - ప్యూనా.
76. దక్షిణ అమెరికాలోని పంపాల ప్రాంతంలో వేగంగా వీచే శీతల ధ్రువ పవనాలు - పాంపెరా.
77. వాతావరణ అంశాలు: ఉష్ణోగ్రత, పీడనం, పవనాలు, గాలిలో తేమ (ఆర్ద్రత), వర్షపాతం.
78. ఢిల్లీ, పనాజి కంటే సిమ్లాలో ఎక్కువ ఉష్ణోగ్రతలు ఉండటానికి కారణం - పనాజి, ఢిల్లీ కంటే సిమ్లా ఎత్తు ప్రదేశం కావడం.
79. ఒక ప్రాంతంలో వాతావరణ పరిస్థితుల దీర్ఘకాల సగటు వివరాలను శీతోష్ణస్థితి అంటారు.
80. గాలిలో అదృశ్యంగా ఉన్న నీటియావిరి లేదా తేమను ఆర్ద్రత అంటారు.
81. వాతావరణంలోని నీటి ఆవిరిని ఆర్ద్రతా మాపకము సహాయంతో కొలుస్తారు.
82. ఒక నిర్దిష్ట ఉష్ణోగ్రత, పీడనం దగ్గర గాలిలో ఉండగల అత్యధిక నీటియావిరి, ఆ సమయంలో గాలిలో ఉన్న నీటియావిరి మొత్తాదుకు మధ్య గల వ్యత్యాసాన్ని సాపేక్ష ఆర్ద్రత అంటారు.
83. గాలి సంతృప్త స్థాయికి చేరే ఉష్ణోగ్రతను ద్రవీభవన ఉష్ణోగ్రత అంటారు.
84. వాతావరణంలో సాపేక్ష ఆర్ద్రత 100 గా ఉన్నప్పుడు దానిని సంతృప్త స్థాయి అంటారు.
85. నీటియావిరి కావడానికి వ్యతిరేఖమైనది ద్రవీభవనం. ఈ ప్రక్రియలో నీటియావిరి నీటి బిందువులు లేదా స్ఫటికాలుగా మారుతుంది.
86. సాపేక్ష ఆర్ద్రత 100 ని మించినపుడు వాతావరణంలో అదనంగా ఉన్న నీటి ఆవిరి చిన్న చిన్న నీటి బిందువులుగా ద్రవీభవనం చెందుతుంది.
87. వాతావరణంలో సూక్ష్మ రేణువులు ఉన్నప్పుడే ద్రవీభవనం జరుగుతుంది.
88. వాతావరణంలోని నీటిబిందువులు ఒక చోట చేరడంవల్ల మేఘాలు ఏర్పడతాయి.
89. బాగా ఎత్తులో ఉన్న మేఘాలను సిర్రస్ మేఘాలని, మధ్య ఉండేవాటిని క్యుములస్ మేఘాలని, కిందిస్థాయిలో ఉన్న వాటిని స్ట్రాటస్ అని, వర్షపు

నిలువు మేఘాలను నింబస్ మేఘాలని పిలుస్తారు.

90. ద్రవీభవనం చెందినప్పుడు నీటిబిందువులు బరువెక్కి భూమిమీదకు పడతాయి. దీనిని ఇంగ్లీషులో ప్రెసిపిటేషన్ అంటారు.
91. ప్రెసిపిటేషన్ అనేది ప్రెసిపిటేషియో అనే లాటిన్ పదం నుండి వచ్చింది. కిందకు పడు లేదా దూకు అని దీని అర్థం.
92. ద్రవీభవన రూపాలు - వర్షం, మంచు, వడగళ్లు, పొగమంచు
93. నీటియావిరి భూమి ఉపరితలాలకి దగ్గరగా ద్రవీభవనం చెందితే బిందువులు చాలా తేలికగా ఉండి పొగమంచు ఏర్పడుతుంది.
94. అవపాతం రూపాలలో ప్రధానమైనది వర్షపాతం.
95. నీరు గడ్డకట్టే ఉష్ణోగ్రతల కంటే తక్కువ ఉష్ణోగ్రతలో ఘనీభవనం చెందినప్పుడు నీటి ఆవిరి నేరుగా మంచు స్ఫటికాలుగా మారుతుంది. ఇది కిందకు మంచు తునకలుగా పడుతుంది. దీనిని 'హిమపాతం' అంటారు.
96. భూమి ఉపరితలంవద్ద చల్లటి పొరగుండా వాన కురిసినప్పుడు వర్షబిందువులు మంచుగా గడ్డకట్టి కిందకు పడతాయి. దీనిని "స్లీట్" అంటారు.
97. వాతావరణంలోని నీటియావిరి మంచు స్ఫటికాలుగా ఏర్పడి కిందకు గడ్డలుగా పడడాన్ని 'వడగళ్ల వాన' అంటారు.
98. సంవహన వర్షపాతం:- వేడెక్కిన ఉపరితలం మీద తేమ కలిగిన గాలి కూడ వేడెక్కి పైకిలేచి చల్లబడినప్పుడు పడే వర్షాన్ని సంవహన వర్షపాతం అంటారు. ఈ రకమైన వర్షపాతం తక్కువ ఎత్తులలోనూ, ఖండాల లోపలి ప్రాంతాల్లో వేసవిలో ఎక్కువగా కురుస్తుంది. ఇది ఉరుములు మరియు మెరులుతో కురిసే వర్షపాతం.
99. పర్వతీయ వర్షపాతం:- పర్వతీయ వర్షపాతాన్ని ఓరోజెనిక్ వర్షపాతం అంటారు. గ్రీకుభాషలో 'ఓరెస్' అంటే కొండ అని అర్థం. తేమతో కూడిన గాలి దాని దారిలో ఉన్న కొండ, లేదా ఎత్తైన అవరోధం వల్ల పైకి లేచినప్పుడు ఈ రకమైన వర్షం కురుస్తుంది.
100. పర్వతీయ వర్షపాతం వల్ల గాలివీచే దిశకు అభిముఖంగా ఉన్న పర్వత ప్రాంతాలలో వర్షం కురుస్తుంది. దానికి వ్యతిరేకంగా ఉన్న వాలుల మీద వర్షం తక్కువగా ఉంటుంది. ఈ తక్కువ వర్షం పడే ప్రాంతాన్ని వర్షచ్ఛాయ ప్రాంతం అంటారు.
101. భారతదేశంలోని పశ్చిమ తీరంలో పర్వతీయ వర్షపాతం ఉంటుంది.
102. చక్రీయ వర్షపాతం:- తుఫాను లేదా అల్పపీడన ద్రోణివల్ల పడే వర్షపాతాన్ని చక్రీయ వర్షపాతం అంటారు. తుఫాను అనే పదాన్ని ఇంగ్లీష్ లో సైక్లోన్ అంటారు. ఇది 'కైక్లోన్' అనే గ్రీకు పదం నుంచి వచ్చింది.
103. వర్షపాతానికి సంబంధించిన కొన్ని వాస్తవాలు:-
  1. భూమధ్యరేఖ ఉత్తర, దక్షిణ దిశలలో 10° నుంచి 30° అక్షాంశాల మధ్య వాణిజ్య పవనాల వల్ల తూర్పు తీరంలో భారీవర్షాలు పడతాయి. పశ్చిమం వైపుకు వెళ్లేకొద్దీ వర్షాలు తగ్గుతాయి.
  2. భూమధ్యరేఖకు ఉత్తర, దక్షిణ దిశలలో 40° నుంచి 60° అక్షాంశాల మధ్య పశ్చిమ పవనాలవల్ల పడమటి తీరంలో భారీవర్షాలు పడతాయి.
  3. తక్కువ పీడనం ఉన్న ప్రాంతాల్లో, ప్రత్యేకించి భూమధ్యరేఖకు సమీపంలో ఎక్కువ పీడనం ఉన్న ప్రాంతాలకంటే ఎక్కువ వర్షాలు పడతాయి.
  4. ఖండాల మీద కంటే సముద్రాల మీద వర్షాలు ఎక్కువ పడతాయి.

## 5. జీవావరణం

**బిట్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు:**

1. జీవంతో కళకళలాడే ఏకైక గ్రహం భూమి.
2. భూమిపై శిలావరణం (నేల), వాతావరణం (గాలి), జలావరణం (నీరు) కలిసి ఉన్నందువల్ల జీవం సాధ్యమైంది.
3. భూమిపై గల ఒక రకమైన జీవరూపం మరొకదానికి ఆహారంగా మారుతుండటాన్ని ఆహారపు గొలుసు అంటారు.
4. భూమి మీద ప్రాథమిక ఆహార ఉత్పత్తిదారులు - మొక్కలు.
5. చనిపోయిన జంతువుల కళేబరాలను తిలే రాబందులు అంతరించిపోవడానికి కారణం- డైక్టోఫినాక్ అనే మందును ఉపయోగించిన పశువులు చనిపోయినప్పుడు, ఆ కళేబరాలను తినడంవల్ల రాబందుల మూత్రపిండాలు పాడైపోయి చనిపోయాయి.
6. తగినంత వర్షపాతం, వేడిమి ఉన్న ప్రాంతాలలో అడవులు దట్టంగా ఉంటాయి.
7. ఒక మాదిరి వర్షపాతం ఉన్న ప్రాంతాలలో గడ్డిభూములు పెరుగుతాయి.
8. శుష్క ప్రాంతాలలో పొదలు పెరుగుతాయి.
9. బాగా చలిగా ఉండే ద్రువ ప్రాంతాలలో నాచు, లిచెన్ వంటి మొక్కలతో కూడిన వృక్షజాలం పెరుగుతుంది. దీనినే టండ్రా వృక్షజాలం అంటారు.
10. ఉష్ణ మండల సతత హరిత అడవులు:- ఈ అడవులను వర్ష అడవులు అంటారు. ఈ అడవులు చాలా దట్టంగా ఉంటాయి. ఇవి చాలా వేడిగా

ఉండి సంవత్సరం పొడవుగా వర్షం పడే భూమధ్యరేఖా ప్రాంతం, ఉష్ణమండలాల్లో పెరుగుతాయి. పొడిగా ఉండే కాలం ఉండదు కాబట్టి చెట్లు అన్నీ ఒకేసారి ఆకులను రాల్చవు. అందువల్ల వీటిని సతత హరిత అడవులు అంటారు. రోజ్‌వుడ్, ఎబోని, మహాగని వంటి గట్టి కలపను ఇచ్చే చెట్లు ఈ అడవులలో పెరుగుతాయి.

11. ఉష్ణమండల ఆకురాల్చే అడవులు:- భారతదేశంలో అధికభాగంలో, ఉత్తర ఆస్ట్రేలియా, మధ్య అమెరికాలో ఉష్ణమండల ఆకురాల్చే అడవులు ఉంటాయి. నీటిని పొందుచేయడానికి ఈ అడవులలోని చెట్లు తమ ఆకులను రాలుస్తాయి. ఈ అడవులలో సాల్, టేకు, వేప, శీషం వంటి గట్టి కలపనిచ్చే చెట్లు పెరుగుతాయి.
12. సమశీతోష్ణ సతత హరిత అడవులు:- మధ్య అక్షాంశాల తీర ప్రాంతాలలో సమశీతోష్ణ సతత హరిత అడవులు ఉన్నాయి. ఖండాల తూర్పు అంచులైన వాయువ్య అమెరికా, వాయువ్య బ్రెజిల్, దక్షిణ చైనా వంటి ప్రదేశాలలో ఈ అడవులు కనపడతాయి. ఈ అడవులలో ఓక్, పైన్, నీలగిరి వంటి చెట్లు పెరుగుతాయి.
13. సమశీతోష్ణ ఆకురాల్చే అడవులు:- ఉన్నత అక్షాంశాల వద్ద సమశీతోష్ణ ఆకురాల్చే అడవులు అంటారు. ఇవి ఈశాన్య అమెరికాలో, చైనా, న్యూజి లాండ్, చిలీ, పశ్చిమ యూరప్ తీర ప్రాంతాలలో పెరుగుతాయి. ఓక్, యాష్, బిర్చ్ వంటి చెట్లు ఎక్కువగా పెరుగుతాయి.
14. మధ్యధరా వృక్షజాలం:- ఖండాల పడమర, నైరుతి అంచులలో మధ్యధరా వృక్షజాలం ఉంటుంది. ఇవి మధ్యధరాసముద్రం చుట్టూ గల ప్రాంతాలలో పెరుగుతాయి. అమెరికాలోని కాలిఫోర్నియా, నైరుతి ఆఫ్రికా, నైరుతి, దక్షిణ అమెరికా, నైరుతి ఆస్ట్రేలియాలలో కనబడుతుంది.
15. శృంగాకారపు అడవులు:- ఉత్తరార్ధగోళంలో 50° నుంచి 70° అక్షాంశాలమధ్య శృంగాకారపు అడవులు పెరుగుతాయి. వీటిని ట్రైగా అని కూడ అంటారు. ఈ రకమైన అడవులు మన దేశంలో హిమాలయ ప్రాంతంలో పెరుగుతాయి. ఈ అడవులలోని చెట్లు చాలా పొడవుగా ఉంటాయి. కలప చాలా మెత్తగా ఉంటుంది. మెత్తని కలపతో అగ్గిపెట్టెలు, ప్యాకేజింగ్ పెట్టెలు తయారుచేస్తారు. చిర్, పైన్, సెడార్ అనేవి ముఖ్యమైన చెట్లు.
16. శృంగాకారపు అడవులలో ముఖ్యమైన జంతువులు - సిల్వర్ ఫాక్స్, మింక్, ధృవపు ఎలుగుబంటి.
17. ఉష్ణమండల గడ్డిభూములు భూమధ్యరేఖకు ఇరువైపులా ఉష్ణమండలాల వరకు విస్తరించి ఉంటాయి. ఉష్ణమండల గడ్డి భూములను ఆఫ్రికాలో నవన్నాలు అని పిలుస్తారు. ఏనుగులు, కంచర గాడిద, జిరాఫి, జింక, చిరుతపులి వంటివి ముఖ్యమైన జంతువులు.
18. సమశీతోష్ణమండల గడ్డిభూములు మధ్య అక్షాంశాలవద్ద, ఖండాల లోపలి భాగాల్లో కనిపిస్తాయి. సమశీతోష్ణ గడ్డిభూములను స్టెప్పీలు అంటారు.
19. ఎడారి వంటి తుక్కుప వర్షపాతం, అధిక వేడిమి ఉండే పొడిగా ఉండే ప్రాంతాల్లో ముళ్లపొదలు పెరుగుతాయి.
20. ధృవ ప్రాంతాల్లో పెరిగే వృక్షజాలాన్ని టండ్రా వృక్షజాలం అంటారు. నాచు, లిచెన్ అనేవి టండ్రా వృక్షజాలంలోని రకాలు. టండ్రా వృక్షజాలం యూరప్, ఆసియా, ఉత్తర అమెరికా ఖండాల ధృవప్రాంతాలలో ఈ రకమైన వృక్షజాలం పెరుగుతుంది. సీల్, వాల్‌రస్, మస్క్ ఆక్సెస్, ఆర్కిటిక్ గుడ్డగూబ, ధృవపు ఎలుగు, ధృవపు నక్కలు ముఖ్యమైన జంతువులు.
21. క్రీ.పూ. 10,000 సంవత్సరంలో, అంటే వ్యవసాయం మొదలైన సమయంలో మానవ జనాభా - 40 లక్షలు ఉంటుందని అంచనా.
22. 1750సంవత్సరం నాటికి మానవ జనాభా 50 కోట్లకు చేరుకుంది.
23. 1950 నాటికి మానవ జనాభా 250 కోట్లకు, 2010 నాటికి 700 కోట్లకు చేరుకుంది.
24. 2100 నాటికి మానవ జనాభా 1000 కోట్లకు చేరుతుందని అంచనా.
25. బొగ్గు, ముడిచమురును శిలాజ ఇంధనాలు అంటారు.
26. ప్రపంచవ్యాప్తంగా భూమిపై వేడి పెరగడాన్ని భూగోళం వేడెక్కడం లేదా గ్లోబల్ వార్మింగ్ అంటారు.
27. భూగోళం వేడెక్కడానికి కారణమైన వాయువులను హరిత గృహ వాయువులు అంటారు.
28. 1997 డిసెంబర్‌లో ఐక్యరాజ్యసమితి ఆధ్వర్యంలో కోటో నగరంలో ఒక సమావేశం నిర్వహించారు. ఈ సమావేశం ముఖ్య ఉద్దేశ్యం హరితగృహ వాయువుల విడుదలను తగ్గించడం.
29. చరవాణి శిఖరాలు విడుదల చేసే రేడియోఎన్‌వల్ల తేనెటీగల సంఖ్య తగ్గిపోతోంది.

## 6. భారతదేశంలో వ్యవసాయం

బిట్ పేపర్‌కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు:

1. భారతదేశంలో వ్యవసాయం ఒక పురాతనమైన ఆర్థిక కార్యకలాపం.
2. చిన్నకమతాలలో, పురాతన పనిముట్లు సహాయంతో కుటుంబసభ్యులు మాత్రమే పాల్గొని చేసే వ్యవసాయాన్ని సాధారణ జీవనాధార వ్యవసాయం అంటారు. దీనిని 'సరుకు, కాల్చు' వ్యవసాయం లేదా 'పోడు వ్యవసాయం' అని కూడ అంటారు.

3. సాంద్ర జీవనాధార వ్యవసాయం అంటే - అధికంగా వ్యవసాయ శ్రామికులను, అత్యధిక జీవరసాయన ఎరువులను, నీటిపారుదలను ఉపయోగించుకొని అధిక దిగుబడిని సాధించే వ్యవసాయ విధానం.
4. అధిక దిగుబడి కొరకు ఆధునిక ఉత్పాదకాలను విరివిగా ఉపయోగించుకుని వ్యవసాయం చేయడాన్ని వాణిజ్య వ్యవసాయం అంటారు.
5. హర్యానా, పంజాబ్ లో వరి వాణిజ్య పంటగా ఉంది.
6. ఒడిసాలో వరి జీవనాధార పంటగా ఉంది.
7. తోటలసాగు ఒక రకమైన వాణిజ్యవ్యవసాయానికి ఉదాహరణ.
8. తేయాకు, కాఫీ, రబ్బరు, చెరకు, అరటి మొదలైనవి భారతదేశంలో ముఖ్యమైన తోట పంటలు.
9. వ్యవసాయ పంటల దిగుబడి మృత్తికల స్వభావం, నీరు, ఉష్ణోగ్రత, ఆర్ద్రత, సూర్యరశ్మి మొదలగు వాటిపై ఆధారపడి ఉంటుంది.
10. భారతదేశంలో మూడు పంటకాలాలు కలవు. అవి రబీ, ఖరీఫ్, జయూద్.
11. రబీ అనేది శీతాకాల పంటకాలం. దీనిలో అక్టోబర్ నుండి డిసెంబర్ మధ్య కాలంలో విత్తుతారు. ఏప్రిల్ నుండి జూన్ మధ్య కాలంలో పంటకోత ఉంటుంది.
12. గోధుమ, బార్లీ, బరాణి, శెనగలు, ఆవాలు ముఖ్యమైన రబీ పంటలు.
13. పశ్చిమ విక్షోభాల వలన శీతాకాలంలో సంభవించే కొద్దిపాటి వర్షపాతం రబీ పంటలకు అత్యంత ఉపయోగకరం.
14. హరిత విప్లవం రబీ పంటల అభివృద్ధికి బాగా దోహదపడింది.
15. నైరుతి ఋతుపవన పంటకాలాన్ని ఖరీఫ్ అంటారు. దీనిలో సెప్టెంబర్ నుండి అక్టోబర్ మధ్యకాలంలో పంటకోతలు ప్రారంభమౌతాయి.
16. వరి, మొక్కజొన్న, జొన్న, సజ్జ, కందులు, పెసలు, మినుములు, ప్రత్తి, జనుము, వేరుశనగ, సోయాబీన్ ముఖ్యమైన ఖరీఫ్ పంటలు.
17. ఖరీఫ్, రబీ పంట కాలాల మధ్య స్వల్ప వ్యవధి గల పంట రుతువును 'జయూద్' అంటారు. పుచ్చకాయలు, కర్పూజ, దోసకాయ, కూరగాయలు, పశువుల మేత మొదలైన వాటిని జయూద్ కాలంలో పండిస్తారు.
18. మన దేశంలో అత్యధికము వినియోగించే ముఖ్య ఆహారం వరి.
19. ప్రపంచంలో చైనా తర్వాత భారతదేశంలోనే అత్యధికంగా వరిని పండిస్తున్నారు.
20. వరి ప్రధానంగా ఖరీఫ్ కాలానికి చెందినది.
21. వరి పంటకు అత్యధిక ఉష్ణోగ్రత, అధిక ఆర్ద్రత కలిగి 100 సెం.మీ.ల సాంవత్సరిక వర్షపాతం అవసరమవుతుంది.
22. దేశంలోని ఉత్తర మైదానాలు, ఈశాన్య ప్రాంత మైదానాలు, తీర ప్రాంతాలు, డెల్టా ప్రాంతాలు వరి పంటకు ప్రసిద్ధి.
23. వరి తరవాత రెండవ ముఖ్యమైన తృణ ధాన్యం గోధుమ.
24. గోధుమ ఉత్తర, వాయువ్య భారతదేశంలో ముఖ్యమైన ఆహార పంట.
25. రబీ కాలంలో పండే గోధుమ పంటకు మీత ఉష్ణోగ్రత ఉండి కోతకు వచ్చే సమయంలో వాతావరణం ప్రకాశవంతంగా ఉండాలి.
26. గోధుమ పంటకు పంటకాలమంతా సమానంగా విస్తరించి ఉండే 50 నుండి 70 సెం.మీ.ల వర్షపాతం అవసరం.
27. మన దేశంలో గోధుమ పండే రెండు ముఖ్యమైన ప్రాంతాలు:- 1. వాయువ్య ప్రాంతంలోని గంగా-సల్లెజ్ మైదానాలు, 2. దక్కన్ పీఠభూమిలోని నల్లరేగడి ప్రాంతం.
28. మొక్క జొన్న ఆహారంగానూ, పశువుల దాణాగానూ ఉపయోగపడే పంట.
29. మొక్క జొన్న ప్రధానంగా ఖరీఫ్ కాలపు పంట.
30. మొక్కజొన్న పంటకు 21° నుండి 27°ల ఉష్ణోగ్రత అవసరం.
31. పురాతన ఒండ్రునేలలు మొక్క జొన్న పంటకు అత్యంత అనుకూలం.
32. బీహార్ లో మొక్క జొన్న పంటను రబీ కాలంలో కూడ పండిస్తారు.
33. చిరుధాన్యాలలో ముఖ్యమైనవి - జొన్న, సజ్జ, రాగులు
34. చిరుధాన్యాలను 'ముతక ధాన్యాలు' అని కూడ పిలుస్తారు.
35. ప్రపంచ జొన్న ఉత్పత్తిలో, విస్తీర్ణంలోనూ భారతదేశం మూడవ స్థానంలో ఉంది.
36. మహారాష్ట్ర జొన్నను అత్యధికంగా పండించే రాష్ట్రం.
37. రాగి పంట కర్ణాటక, తమిళనాడు రాష్ట్రాలలో బాగా పండుతుంది.
38. ప్రపంచంలో పప్పుధాన్యాల ఉత్పత్తిలోనూ, వినియోగంలోనూ భారతదేశం ప్రథమ స్థానంలో ఉంది.
39. పప్పుధాన్యాల నుండి ప్రధానంగా మాంసకృతులు (ప్రోటీన్లు) అధికంగా లభిస్తాయి.



40. భారతదేశంలో పండే ప్రధానమైన పప్పుధాన్యాలు:- కందులు, మినుములు, పెసలు, బఠాణి, మసూర్, శనెగలు.
41. పప్పుధాన్యాలు లెగ్యుమినసీ కుటుంబానికి చెందిన మొక్కలు. ఇవి వాతావరణం నుండి నత్రజనిని గ్రహించి నేలలో ప్రతిస్థాపనచేసి భూసారాన్ని పెంచుతాయి.
42. పంటల మధ్యలో మార్పిడి పంటగా పప్పుధాన్యాలను పండిస్తారు.
43. చెరకు ఆయన, ఉప ఆయన రేఖా ప్రాంతపు పంట.
44. అధిక ఉష్ణోగ్రతలు (21° నుండి 27° సెంటీగ్రేడులు), 75 నుండి 100 సెం.మీ.ల సాంవత్సరిక వర్షపాతం గల ప్రాంతాలు చెరకు పంటకు అనుకూలం.
45. బ్రెజిల్ తర్వాత చెరకును అత్యధికంగా పండిస్తున్నది భారతదేశమే.
46. ప్రపంచంలో నూనె గింజలు అత్యధికంగా భారతదేశంలోనే పండిస్తున్నారు.
47. దేశ పంట విస్తీర్ణంలో నూనెగింజలు 12% ఆక్రమిస్తున్నాయి.
48. ఖరీఫ్ లో పండే వేరుశనగ దేశంలోని మొత్తం నూనెగింజలలో సగభాగం ఆక్రమిస్తున్నది.
49. దేశంలో వేరుశనగను పండించే రాష్ట్రాలు:- ఆంధ్రప్రదేశ్, తమిళనాడు, కర్ణాటక, మహారాష్ట్ర, గుజరాత్.
50. అవిశలు, ఆవాలు రబీలో పండించే పంటలు.
51. నువ్వులు ఉత్తర భారతదేశంలో ఖరీఫ్ పంటగానూ, దక్షిణ భారతదేశంలో రబీ పంటగానూ పండిస్తారు.
52. ఆముదాలను ఖరీఫ్, రబీ రెండు కాలాలలోనూ పండిస్తారు.
53. తోట పంటల వ్యవసాయానికి తేయాకు మంచి ఉదాహరణ.
54. తేయాకు పంట బ్రిటీష్వారిచేత భారతదేశంలో ప్రవేశపెట్టబడిన పానీయపు పంట.
55. తేయాకు ఆయన, ఉప ఆయన ప్రాంతపు పంట.
56. సారవంతమైన ఏటవాలు నేలలు తేయాకు పంటకు చాలా అనుకూలం.
57. తేయాకు పంటకు హిమరహిత వాతావరణం ఉండాలి.
58. తేయాకు పంటను ప్రధానంగా ఆస్సోం, పశ్చిమ బెంగాల్, తమిళనాడు, కేరళ రాష్ట్రాలలో పండుతుంది.
59. ప్రపంచ కాఫీ ఉత్పత్తిలో 4% భారతదేశంలోనే పండుతున్నది.
60. ప్రారంభంలో యెమెన్ నుండి తీసుకురాబడిన 'అరబికా' అనే కాఫీ మొక్కను దేశవ్యాప్తంగా పండిస్తున్నారు.
61. ప్రారంభంలో బాబాబుడాన్ కొండలలో కాఫీ పంటను సాగుచేశారు.
62. ప్రస్తుతం కాఫీ పంటను కర్ణాటక, కేరళ, తమిళనాడు రాష్ట్రాలలో పండిస్తున్నారు.
63. కాఫీ పంటను నీలగిరి కొండలలో పండిస్తున్నారు.
64. పండ్లు, కూరగాయలు వంటి ఉద్యానవన పంటల ఉత్పత్తిలో భారతదేశం ప్రపంచంలోనే ప్రథమ స్థానంలో ఉంది.
65. అనాన పండ్లను మేఘాలయలోనూ, ద్రాక్షపంటను ఆంధ్రప్రదేశ్, మహారాష్ట్రలోనూ, నారింజపండ్లను మహారాష్ట్ర (నాగపూర్), మేఘాలయ (చిర పుంజి)లోనూ పండిస్తున్నారు.
66. ప్రపంచ కూరగాయల ఉత్పత్తిలో 13% భారతదేశంలోనే పండిస్తున్నారు.
67. రబ్బరు భూమధ్యరేఖా ప్రాంతపు పంట.
68. రబ్బరు పంటకు అధిక వర్షపాతం (200 సెం.మీ.ల కన్నా ఎక్కువ), అత్యధిక ఉష్ణోగ్రత (25° సెంటీగ్రేడు కన్నా ఎక్కువ) అవసరం.
69. కేరళ, తమిళనాడు, కర్ణాటక, అండమాన్ నికోబార్ దీవులు, మేఘాలయలోని గారో కొండలు రబ్బరు పంటకు ప్రసిద్ధి.
70. ప్రపంచ రబ్బరు ఉత్పత్తిలో మనదేశం 5వ స్థానంలో ఉంది.
71. పట్టు ఉత్పత్తికోసం పట్టు పురుగులను పెంచడాన్ని 'సెరికల్చర్' అంటారు.
72. ప్రపంచంలోనే మొట్టమొదటి ప్రత్తిని సాగు చేసిన దేశం భారతదేశం.
73. ప్రపంచ ప్రత్తి ఉత్పత్తిలో భారతదేశం 3వ స్థానంలో ఉంది.
74. నల్లరేగడి నేలలు ప్రత్తి పంటకు చాలా అనుకూలం.
75. అధిక ఉష్ణోగ్రతలు, మిత వర్షపాతం, కనీసం 210 రోజులు మంచురహిత వాతావరణం ప్రత్తి పంటకు అనుకూలం.
76. ప్రత్తి పంట కాలవ్యవధి 6 నుండి 8 నెలలుగా ఉంటుంది.
77. జనుము పంట 'బంగారు పీచు'గా ప్రసిద్ధి.

78. పశ్చిమ బెంగాల్, బీహార్, అసోం, ఒడిసా, మేఘాలయ రాష్ట్రాలు జనుము పండించే ముఖ్య రాష్ట్రాలు.
79. వివిధ పంటలు - ప్రధానంగా పండే రాష్ట్రాలు:
- వరి - పశ్చిమ బెంగాల్, పంజాబ్, ఉత్తర ప్రదేశ్, ఆంధ్రప్రదేశ్, ఒడిసా
- గోధుమ - ఉత్తర ప్రదేశ్, పంజాబ్, హర్యానా, మధ్యప్రదేశ్, రాజస్థాన్
- మొక్కజొన్న - కర్ణాటక, ఆంధ్రప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర, బీహార్
- పప్పుధాన్యాలు - మధ్యప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర, ఉత్తర ప్రదేశ్, ఆంధ్రప్రదేశ్, కర్ణాటక
- చెరకు - ఉత్తరప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర, కర్ణాటక, తమిళనాడు
- నూనెగింజలు - మధ్యప్రదేశ్, రాజస్థాన్, గుజరాత్, మహారాష్ట్ర, ఆంధ్రప్రదేశ్
- ప్రత్తి - గుజరాత్, మహారాష్ట్ర, ఆంధ్రప్రదేశ్, పంజాబ్, హర్యానా
80. ఒక దేశం యొక్క ఆహార భద్రత వ్యవసాయ రంగం మీద ఆధారపడి ఉంటుంది.
81. దేశ ఆహార భద్రతకు వ్యవసాయ రంగం భరోసానిస్తుంది.
82. వ్యవసాయరంగం స్త్రీ, పురుషులలో స్త్రీలకే ఎక్కువ ఉపాధి కల్పిస్తున్నది.
83. దాదాపుగా 70% మహిళా కార్మికులు వ్యవసాయ రంగంలో నిమగ్నమై ఉన్నారు.
84. 1951లో 97 మిలియన్ల మంది వ్యవసాయరంగంలో ఉపాధిని పొందుతుండగా 2001 నాటికి అది 234 మిలియన్లకు చేరుకుంది.
85. చిన్న కమతాలను కలిగి ఉండటం భారతీయ వ్యవసాయ రంగం యొక్క ప్రధాన లక్షణం.
86. వ్యవసాయ పంటలు ఋతువులు, సహజ వనరులైన మృత్తికలు, నీరు, సూర్యరశ్మి మీద ఆధారపడి ఉంటాయి.
87. వ్యవసాయ పంటలు పండించడానికి ఉష్ణోగ్రత, వర్షపాతం అత్యంత కీలకమైనవి.
88. బహుళార్థసాధక పథకాలు - అవి ఉన్న రాష్ట్రాలు: భాక్రానంగల్ - పంజాబ్, దామోదర్లోయ్ పథకం - పశ్చిమబెంగాల్, హీరాకుడ్ - ఒడిసా, నాగార్జున సాగర్ - ఆంధ్రప్రదేశ్, గాంధీసాగర్ - మధ్య ప్రదేశ్
89. 1965-66 సం॥లో తక్కువ వర్షపాతం నమోదుకావడంతో కరువు సంవత్సరాలుగా ప్రకటించారు.
90. హెచ్.వై.వి. వంగడాలు అంటే - అధిక దిగుబడి వంగడాలు.
91. హరితవిప్లవంలో భాగం - రసాయన ఎరువులు వాడకం, అధిక దిగుబడి విత్తనాలు వాడకం, నీటి పారుదల సదుపాయాలను కల్పించుట.
92. రైతులకు ఋణ సదుపాయాన్ని అందించుటకు గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో అనేక సహకార బ్యాంకులను స్థాపించి ఋణాలను అందించారు.
93. భారతదేశం మొత్తం సాగుభూమిలో దాదాపుగా 40% భూమికి నీటిపారుదల వసతి కలదు. ఈ శాతం గరిష్టంగా 55% వరకు మాత్రమే చేరగలదు. మిగిలిన 45% భూభాగానికి నీటి పారుదల వసతులు కల్పించడం అంత సులువు కాదు.
94. నీటి యాజమాన్య విధానం (వార్టర్షెడ్ డెవలప్మెంట్) లో చేపట్టే కార్యక్రమాలు:- వనీకరణ, కరకట్టల నిర్మాణం, చెక్డ్యామ్లు నిర్మాణం, చెరువుల నిర్మాణం.
95. ఆహార ధాన్యాల విషయంలో భారతదేశం స్వయం సమృద్ధిని సాధించింది.
96. ప్రస్తుతం భారతదేశ దిగుమతులలో ఆహార పదార్థాల వాటా కేవలం 3 శాతం మాత్రమే.
97. గడిచిన ఏడు దశాబ్దాలలో ఆహారధాన్యాల ఉత్పత్తి 51 మిలియన్ టన్నుల నుండి 242 మిలియన్ టన్నులకు పెరిగింది. అంటే సుమారుగా ఐదు రెట్లు పెరిగింది.
98. భారత ఆహార సంస్థ (ఎఫ్.సి.ఐ.) ద్వారా భారత ప్రభుత్వం ఆహార ధాన్యాలను సేకరించి నిల్వచేస్తుంది.
99. 1967లో ప్రభుత్వం దగ్గర ఉన్న మొత్తం ఆహార ధాన్యాలు 19 లక్షల టన్నులు.
100. 2010-11 సంవత్సరం నాటికి ప్రభుత్వం దగ్గర ఉన్న ఆహార ధాన్యాలు - 220 లక్షల టన్నులు.
101. 1960లో ఒక రైతు ఎకరా భూమిలో 287 కిలోల ఆహార ధాన్యాలను పండించగా ప్రస్తుతం అదే రైతు ఒక ఎకరా సాగుభూమిలో 800 కిలోల ఆహార ధాన్యాలను పండిస్తున్నాడు.
102. హరిత విప్లవం మొట్టమొదటగా ఉత్తరాది రాష్ట్రాలైన పంజాబ్, హర్యానా, ఉత్తర ప్రదేశ్లోని కొంత ప్రాంతంలో ప్రవేశపెట్టారు.
103. పంజాబ్లోని 12 జిల్లాల్లో 9 జిల్లాలు భూగర్భజల సమస్యను ఎదుర్కొంటున్నాయి.
104. రసాయన ఎరువులు ఖనిజాలను నీటిలో కలిగే రూపంలో కలిగి ఉండటంవల్ల ఇవి మొక్కలకు వెంటనే అందుబాటులోకి వస్తాయి. కానీ ఇవి నేలలో ఎక్కువ కాలం అందుబాటులో ఉండవు.
105. ఖనిజ పదార్థాలు, సేంద్రీయ పదార్థాలు కలిసి నేల ఏర్పడుతుంది.

- 106. కనీస మద్దతుధరః- ప్రభుత్వం కనీస మద్దతు ధరను నిర్ణయించింది. కనీస మద్దతు ధర అంటే రైతులు తమ ధాన్యాన్ని ప్రభుత్వానికి అమ్ముదల్చు కుంటే ప్రభుత్వం ధాన్యానికి చెల్లించే ధర. రైతులు సాగుకోసం ఖర్చు పెట్టిన మొత్తం కన్నా కొంచెం ఎక్కువ లాభాన్ని ఇస్తూ ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన ధర. కనీస మద్దతు ధర వలన రైతులు తమ ధాన్యాన్ని వ్యాపారస్తులకు తక్కువ ధరకు అమ్మవలసిన పనిలేదు.
- 107. రైతుల దగ్గర నుండి ఆహార ధాన్యాలను కొనుగోలు చేసి వాటిని నిల్వ ఉంచడానికి ప్రభుత్వం భారత ఆహార సంస్థను ఏర్పాటు చేసింది.

## 7. భారతదేశంలో పరిశ్రమలు

### బిల్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు:

- 1. పరిశ్రమల స్థాపనకు కావాల్సిన మౌళిక అవసరాలు - విద్యుత్, ముడిసరుకులు, రవాణా సౌకర్యాలు మొదలైనవి.
- 2. యంత్రాలు, విద్యుత్, ఖనిజాలు, ముడి లోహాలు, రవాణా సౌకర్యాలను తయారు చేసే పరిశ్రమలను మౌళిక పరిశ్రమలు అంటారు.
- 3. పరిశ్రమలు ఎక్కడ నిర్మించాలనేది ఏయే అంశాలపై ఆధారపడి ఉంటుంది? - ముడిసరుకులు వివిధంగా లభించే ప్రదేశంలోనో, చౌకగా కూలీలు లభించే ప్రదేశంలోనో, మార్కెట్ సదుపాయం గల ప్రదేశంలోనో పరిశ్రమలు స్థాపిస్తారు.
- 4. పారిశ్రామిక కార్యక్రమాలు మొదలైతే పట్టణీకరణ మొదలవుతుంది. పారిశ్రామికీకరణ, పట్టణీకరణ జంటగా పురోగమిస్తాయి.
- 5. వ్యవసాయ ఆధారిత పరిశ్రమలలో ముఖ్యమైనది - వస్త్ర పరిశ్రమ.
- 6. భారతదేశ పారిశ్రామిక ఉత్పత్తిలో వస్త్ర పరిశ్రమ వాటా 14%.
- 7. వ్యవసాయం తర్వాత అత్యంత అధిక ఉపాధి కల్పించే పరిశ్రమ - వస్త్ర పరిశ్రమ.
- 8. భారతదేశ విదేశీ మారక ద్రవ్య ఆదాయంలో 24.6% వ్యవసాయరంగం నుంచే వస్తోంది.
- 9. దేశ జతీయోత్పత్తి (జిడిపి)లో వ్యవసాయ రంగం నుండి 4% వస్తోంది.
- 10. ప్రస్తుతం దేశంలో 1600 నూలుమిల్లులు ఉన్నాయి. వీటిలో 80% ప్రైవేటురంగంలోనూ, మిగిలినవి ప్రభుత్వ, సహకారరంగంలోనూ ఉన్నాయి.
- 11. వస్త్ర పరిశ్రమ గుజరాత్, మహారాష్ట్రలలోనే ఎక్కువగా కేంద్రీకృతమై ఉంది. దీనికి కారణం అక్కడ - ముడిపదార్థం (ప్రత్తి) వివిధంగా దొరకడం, మార్కెట్ సౌకర్యాలు బాగా ఉండుట, ఎగుమతులకు రేవు సౌకర్యాలు ఉండుట, కార్మికులు చౌకగా లభించుట, ప్రత్తి పండటానికి అనువగా తేమతో కూడిన వాతావరణం ఉండుట.
- 12. నూలు వడకడం ఇప్పటికీ మహారాష్ట్ర, గుజరాత్, తమిళనాడులలో కేంద్రీకృతమై ఉంది.
- 13. భారతదేశంలో మొదటి నూలుమిల్లును బొంబాయిలో 1854లో స్థాపించారు.
- 14. రెండు ప్రపంచయుద్ధాల సమయంలో భారతదేశ వస్త్ర పరిశ్రమ బాగా అభివృద్ధి చెందింది.
- 15. భారతదేశం జపాన్ కు నూలు ఎగుమతి చేస్తోంది.
- 16. జనుపనార, జనుపనార వస్తువుల ఉత్పత్తిలో ప్రపంచంలో భారతదేశానిది మొదటిస్థానం.
- 17. జనుపనార వస్తువుల ఎగుమతి విషయంలో బంగ్లాదేశ్ తర్వాతి స్థానంలో భారతదేశం ఉంది.
- 18. భారతదేశంలో సుమారుగా 70 జనుపనార మిల్లులు ఉన్నాయి.
- 19. భారతదేశంలో జనుపనార మిల్లులు ఎక్కువగా పశ్చిమ బెంగాల్ లోని హుగ్లీనదీ తీరం వెంట కేంద్రీకృతమై ఉన్నాయి.
- 20. జనుపనార మిల్లులు హుగ్లీనదీ తీరం వెంట ఎక్కువగా నెలకొల్పడానికి కారణం - జనుపనార ఉత్పత్తిచేసే ప్రాంతాలు దగ్గరగా ఉండటం, నీటి మీద తక్కువ ఖర్చుతో రవాణా, తక్కువ వేతనాలకు కార్మికులు అందుబాటులో ఉండుట, బ్యాంకింగ్ మరియు భీమా సౌకర్యాలు ఉండుట, ఎగుమతికి రేవు సౌకర్యం ఉండుట.
- 21. జనుపనార పరిశ్రమ భారతదేశంలో 2.61 లక్షల కార్మికులకు పని కల్పిస్తోంది.
- 22. మొదటి జనుపనార మిల్లును కోల్ కతా దగ్గర రిష్రాలో 1859లో స్థాపించారు.
- 23. దేశ విభజన తర్వాత జనుపనార మిల్లులు ఎక్కువగా ఉండిపోయాయి. కానీ జనుపనార పండే ప్రాంతం బంగ్లాదేశ్ (తూర్పు పాకిస్తాన్)లో ఉండిపోయింది.
- 24. జనుపనార ప్యాకేజింగ్ కు తప్పనిసరిగా ఉపయోగించాలన్న నిబంధనను ప్రభుత్వం అమలుచేస్తోంది.
- 25. 2005లో జాతీయ అటవీ విధానాన్ని రూపొందించారు.
- 26. ప్రపంచంలో పంచదార ఉత్పత్తిలో భారతదేశానిది రెండవ స్థానం.
- 27. బెల్లం, ఖండసారి మరియు పంచదార ఉత్పత్తిలో భారతదేశానిది మొదటి స్థానం.

28. భారతదేశంలో సుమారు 460 చక్కెర మిల్లులు ఉన్నాయి. వాటిలో 60% మిల్లులు ఉత్తర ప్రదేశ్, బీహార్లలో ఉన్నాయి. ఈ పరిశ్రమ సంవత్సరంలో కొన్ని నెలలు మాత్రమే పనిచేస్తుంది కాబట్టి ఇది సహకార రంగానికి అనువైనది.
29. పంచదార మిల్లులు ఎక్కువగా మహారాష్ట్రలో కేంద్రీకృతమయ్యాయి.
30. ఖనిజాలు, లోహాలను ముడి సరుకులుగా ఉపయోగించే పరిశ్రమలను ఖనిజాధార పరిశ్రమలు అంటారు.
31. ఇనుము, ఉక్కు కర్మాగారాలు ఎక్కువగా భారతదేశ ద్వీపకల్ప భాగంలో ఉన్నాయి.
32. ఇనుము, ఉక్కు కర్మాగారానికి కావాల్సిన ముడి పదార్థాలు - ఇనుప ఖనిజం, కోక్ బొగ్గు, సున్నపురాయి.
33. ఉక్కు గట్టిగా ఉండేలా చేయడానికి మాంగనీస్ను కలుపుతారు.
34. ప్రస్తుతం భారతదేశ ఏటా 32.8 మిలియన్ టన్నుల ఉక్కును ఉత్పత్తి చేస్తోంది.
35. ప్రపంచంలోని ముడి ఉక్కు ఉత్పత్తిదారులలో భారతదేశం 9వ స్థానంలో ఉంది.
36. దుక్కు ఇనుము ఉత్పత్తిదారులలో భారతదేశానిది మొదటి స్థానం.
37. పెద్ద ఎత్తున ఉక్కు ఉత్పత్తి చేస్తున్నప్పటికీ తలసరి వార్షిక వినియోగం 32 కిలోలు మాత్రమే ఉంది.
38. భారతదేశ లోహ పరిశ్రమలలో అల్యూమినియం శుద్ధి రెండవ స్థానంలో ఉంది.
39. అల్యూమినియం తేలికగా ఉంటుంది. తుప్పు పట్టదు. వేడిని బాగా ప్రసరింపజేస్తుంది. కావలసినట్టు మలుచుకోవచ్చు.
40. అల్యూమినియమ్ను విమానాలు, పాత్రలు, విద్యుత్ తీగల తయారీలో ఉపయోగిస్తారు.
41. భారతదేశంలో 8 అల్యూమినియమ్ శుద్ధి కర్మాగారాలు ఉన్నాయి.
42. 2004లో భారతదేశం 600 మిలియన్ టన్నులకు పైగా అల్యూమినియం ఉత్పత్తి చేస్తోంది.
43. అల్యూమినియమ్ శుద్ధి కర్మాగారాలలో ఉపయోగించే ఖనిజం - బాక్సైట్.
44. బాక్సైట్ అనేది ముదురు ఎరుపు రంగులో ఉండే రాయి.
45. భారతదేశ రసాయనాల పరిశ్రమ ఆసియా 3 వ స్థానాన్ని, ప్రపంచంలో 12 వ స్థానాన్ని ఆక్రమిస్తుంది.
46. నత్రజని ఎరువుల ఉత్పత్తిలో భారతదేశం 3వ స్థానంలో ఉంది.
47. ప్రస్తుతం ప్రభుత్వరంగంలో 10 ఎరువుల కర్మాగారాలు ఉన్నాయి.
48. గుజరాత్లోని హజీరా వద్ద ఫెర్టిలైజర్ కార్పొరేషన్ ఆఫ్ ఇండియా ఆధ్వర్యంలో సహకారరంగంలో ఒక ఎరువుల కర్మాగారం ఉంది.
49. సిమెంటు పరిశ్రమకు కావాల్సిన ప్రధాన ముడిపదార్థాలు - సున్నపురాయి, సిలికా, అల్యూమినియం, జిప్సం
50. భారతదేశంలో మొదటి సిమెంటు పరిశ్రమను 1904లో చెన్నైలో స్థాపించారు.
51. వాహనాలు, వాటి విడి భాగాలు తయారుచేసే పరిశ్రమలను ఆటోమొబైల్ పరిశ్రమలు అంటారు.
52. ఐ.టి. అంటే ఇన్ఫర్మేషన్ టెక్నాలజీ.
53. రేడియో, టెలివిజన్, టెలిఫోన్, చరవాణి, ఫేజర్లు, రాడార్లు, కంప్యూటర్లు, టెలికమ్యూనికేషన్స్కు సంబంధించిన పరికరాలు ఎలక్ట్రానిక్స్ పరిశ్రమకు చెందుతాయి.
54. భారతదేశానికి ఎలక్ట్రానిక్స్ రాజధానిగా పేరుపొందిన పట్టణం - బెంగుళూరు.
55. ఎలక్ట్రానిక్స్ పరిశ్రమలో బిజినెస్ ప్రాసెసింగ్ ఔట్ సోర్సింగ్ (బిపిఓ) అనేది ఒక భాగం.
56. భారతదేశంలో నూతన పారిశ్రామిక విధానాన్ని 1990లో ప్రకటించారు. దీని ప్రకారం - ఇదివరకు ప్రభుత్వానికే పరిమితమైన కొన్ని రంగాల్లో ప్రైవేటు వారిని కూడ అనుమతించారు. కొత్త పారిశ్రామికవేత్తలకు ప్రోత్సాహం కల్పించారు. ప్రభుత్వం ఆధీనంలోని కొన్ని పరిశ్రమలను ప్రైవేటు వారికి అమ్మేశారు.
57. కొత్త పారిశ్రామికవిధానాలను ప్రవేశపెట్టిన తరువాత ఒక ముఖ్యమైన పరిణామం ఏమిటంటే చిన్నసంస్థల పాత్ర తగ్గి వస్తువుల ఉత్పత్తిలో పెద్ద పరిశ్రమలు ముందుకొస్తున్నాయి.
58. మౌళిక పరిశ్రమలకు ఉదా|| సిమెంటు పరిశ్రమ, ఇనుము ఉక్కు పరిశ్రమ, విద్యుదుత్పత్తి పరిశ్రమ.
59. భారతదేశంలో ఇనుప ఖనిజ నిక్షేపాలు - కుద్రేముఖ్, బైల దిల్లా, రత్నగిరి, బళ్లారి మొదలైనవి.
60. ఆంధ్రప్రదేశ్లో మైకా లభించే ప్రదేశం - నెల్లూరు.
61. భారతదేశంలో బొగ్గు గనులు గల ప్రదేశాలు - సింగరేణి, నైవేలి, తాల్చేర్, కోర్పా, సింగ్రౌలి, ఘరియా, బొకాలో, రాణిగంజ్, జంజి.
62. భారతదేశంలో ఇనుము ఉక్కు కర్మాగారాలు గల ప్రదేశాలు - సేలం, భద్రావతి, విజయనగర్, భిలాయ్, విశాఖపట్నం రూరేలా, జంషెడ్పూర్, బొకారో, బర్నపూర్, దుర్గాపూర్

## 8. భారతదేశంలో సేవా కార్యకలాపాలు

బిల్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు:

1. సేవా కార్యకలాపాలకు ఉదా|| - వైద్య ఆరోగ్య సేవలు, రవాణా సేవలు, టెలికమ్యూనికేషన్ సేవలు, విద్య, ప్రభుత్వ పరిపాలన, రక్షణ సేవలు, బ్యాంకింగ్ సేవలు లేదా విత్త కార్యకలాపాలు.
2. సేవా కార్యకలాపాలు వ్యవసాయ, పారిశ్రామిక రంగాల అభివృద్ధికి చాలా అవసరం.
3. భారతదేశంలో ఉద్యోగాలు చేసేవారిలో 1/4వ వంతు సేవాకార్యకలాపాలే కలిగి ఉన్నారు.
4. వ్యాపారనిర్వహణలో పొరుగు సేవల (బిజినెస్ ప్రాసెస్ అవుట్ సోర్సింగ్) ద్వారా కొత్త తరహా ఉద్యోగావకాశాలను నిరుద్యోగ యువతకు కల్పిస్తోంది. టెలికమ్యూనికేషన్ అనసంధానాన్ని ఉపయోగించుకుని బి.పి.ఓ. ఉద్యోగులు తాము ఉన్న చోటునుండి ప్రపంచంలో ఎక్కడ ఉన్నవారికైనా తమ సేవలను అందిస్తున్నారు.
5. 2012 సంవత్సరం నుండి భారతదేశంలో విదేశీ కంపెనీలు సరుకులు అమ్మడానికి చిల్లర దుకాణాలను ప్రారంభించవచ్చు.
6. ఆరోగ్య రంగంలో భారతదేశం 64 లక్షల వృత్తి సేవా నిపుణుల కొరతను ఎదుర్కొంటోంది.
7. 2011లో భారతదేశంలో ప్రతి 10వేల మంది జనాభాకు ఆరుగురు డాక్టర్లు ఉన్నారు.
8. దంత సంబంధిత సాంకేతిక విజ్ఞానంలో 20 లక్షల మంది నిపుణుల కొరత ఉంది.
9. కాల్ సెంటర్లు అంటే -
10. పొరుగు సేవలు అంటే -
11. భారతదేశంలో సాఫ్ట్వేర్ టెక్నాలజీ పార్కులు గల నగరాలు - శ్రీనగర్, మొహాలి, నోయిడా, జైపూర్, గాంధీనగర్, ఇండోర్, గుహావతి, కోల్ కత్తా, ముంబై, పూనే, భువనేశ్వర్, హైదరాబాద్, విశాఖపట్నం, బెంగుళూరు, మైసూరు, చెన్నై, తిరువనంతపురం.

## 9. ద్రవ్యవ్యవస్థ - ఋణం

బిల్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు:

1. భారతదేశంలో ద్రవ్యవ్యవస్థను పర్యవేక్షించేది - రిజర్వు బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా.
2. భారతదేశంలో కేంద్రబ్యాంక్ గా పిలువబడు బ్యాంక్ - రిజర్వు బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా
3. భారతదేశంలో ద్రవ్య వ్యవస్థకు కావలసిన మార్గదర్శకాలను రూపొందించి అమలుపరుచు సంస్థ - రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా.
4. డిమాండ్ డిపాజిట్ ను నగదుగా ఎందుకు పరిగణిస్తారు? - డిమాండ్ డిపాజిట్ లోని సొమ్మును ఎప్పుడు కావాలంటే అప్పుడు తీసుకోవచ్చు.
5. ప్రజల నుండి డిపాజిట్లు స్వీకరించి, అవసరమైన వారికి ఋణాలను అందించు బ్యాంకులను వాణిజ్య బ్యాంక్ లు అంటారు.
6. వాణిజ్య బ్యాంకులు తాము డిపాజిట్లుగా స్వీకరించిన నగదులో కొద్ది భాగాన్ని మాత్రమే అంటే 15% మాత్రమే తమ దగ్గర ఉంచుకుంటాయి. మిగిలిన నగదును అంతా ఋణాలుగా ఇస్తుంది.
7. బ్యాంకులు అధిక నిధులు ఉన్న డిపాజిటర్లకు, డబ్బు అవసరమున్న రుణ గ్రహీతలకు మధ్యన వారధిగా పనిచేస్తాయి.
8. బ్యాంకులు డిపాజిట్లపై ఇచ్చే వడ్డీ కన్నా అధికమైన వడ్డీని రుణాలపై వసూలు చేస్తాయి. రుణాలపై వసూలు చేసే వడ్డీకి, డిపాజిట్లపై ఇచ్చే వడ్డీకి భేదంగా ఉన్న నగదే బ్యాంకులకు ప్రధాన ఆదాయవనరుగా ఉంటుంది.
9. బ్యాంక్ లో అప్పు తీసుకునేవారు తమ స్వంత ఆస్తులైన భూమి, భవనాలు, వాహనం, పశుసంపద వంటి వాటిని బ్యాంకుకు హామీగా చూపాలి. దానినే పూచికత్తు అంటారు.
10. బ్యాంకుల ద్వారా, సహకార సంస్థల ద్వారా పొందే ఋణాలను నియత వనరుల ఋణాలు అంటారు.
11. వడ్డీ వ్యాపారులు, వర్తకులు, యజమానులు, బంధువులు, స్నేహితులు మొదలకు వారిచ్చే ఋణాలను అనియత వనరుల ఋణాలు అంటారు.
12. గ్రామీణ ప్రాంతాల్లోని ప్రజలు ఎక్కువగా వడ్డీవ్యాపారుల నుండి ఋణాలను తీసుకుంటారు. అంటే వారు అనియత ఋణాలపై ఆధారపడతారు.
13. ఈ మధ్య కాలంలో రిజర్వు బ్యాంక్ తో పాటు నాబార్డ్ కూడ గ్రామీణులకు ఇచ్చే నియత ఋణాలను పర్యవేక్షిస్తుంది.
14. నాబార్డ్ అంటే నేషనల్ బ్యాంక్ ఫర్ అగ్రికల్చర్ & రూరల్ డెవలప్ మెంట్.
15. బ్యాంకు ఖాతాలో కనీస బ్యాలెన్స్ ఉంచాలనే నిబంధన లేని ఖాతాలను 'నో ఫ్రీల్ ఎకౌంట్స్' అంటారు.

16. 2011లో భారతదేశంలో రైతుల సంఖ్య 14 కోట్లు. వారిలో 5.3 కోట్లమందికి మాత్రమే రుణఖాతాలు ఉన్నాయి.
17. భారతదేశంలోని నియత ఋణ సంస్థలు ప్రభుత్వం మరియు ఆర్.బి.ఐ. రూపొందించిన నియమ నిబంధనలను పాటించాలి. కానీ అనియత వడ్డీ వ్యాపారులు ఎటువంటి ప్రభుత్వ నిబంధనలను పాటించకుండా తమ ఇష్టం వచ్చినట్లు అధిక వడ్డీలు వసూలు చేస్తారు.
18. పేదవారు నియత రుణాలను పొందలేకపోవడానికి కారణం - వారు నిరక్షరాస్యులు కావడం, పూచీకత్తుగా చూపించడానికి తమవద్ద ఎటువంటి ఆస్తులు లేకపోవడం.
19. ఎస్.హెచ్.జి. అంటే స్వయం సహాయక బృందాలు.
20. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ప్రస్తుతకాలంలో రుణాలు పొందడానికి కొత్త పద్ధతి - స్వయం సహాయక బృందాలు ద్వారా ఋణాలు పొందటం.
21. ఆర్థిక అక్షరాస్యతవల్ల ప్రయోజనం - ప్రజలు నియత ఋణాలను ఎలా తీసుకోవాలో తెలుసుకుంటారు. ప్రజలు పొదుపుచేసే అలవాటును పెం పొందించుకుంటారు. ఆర్థిక సేవలపట్ల అవగాహన కలిగి ఉంటారు. నియత ఆర్థిక సంస్థల సేవల గూర్చి తెలుసుకుంటారు.

## 10. ధరలు - జీవన వ్యయం

### బిల్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు:

1. వస్తువుల ధరలలో నిరంతర పెరుగుదలను ద్రవ్యోల్బణం అంటారు.
2. ద్రవ్యోల్బణంవల్ల స్థిరవేతనం పొందేవారు, తక్కువ వేతనం పొందేవారు ప్రభావితమౌతారు.
3. స్థిరవేతనం పొందే ప్రజలు గతంలో లాగా అదే సంఖ్యలో వస్తువులను కొనలేరు. పైగా వాటి వినియోగాన్ని తగ్గించుకోవాలి లేదా తక్కువగా వస్తు సేవలను వినియోగించుకోవాలి.
4. పెరుగుతున్న ధరల పరిస్థితి (ద్రవ్యోల్బణం) వీరిపై ప్రభావం చూపదు.
  1. ప్రభుత్వ ఉద్యోగులు - పెరుగుతున్న ధరలకు అనుగుణంగా వీరికి ప్రభుత్వం కరువుభత్యం (డి.ఎ.)ని చెల్లిస్తుంది.
  2. వ్యాపారస్తులు తాము అమ్మే వస్తువుల ధరలను పెంచడంద్వారా అధిక జీవన వ్యయంను రాబట్టుకుంటారు.
  3. డ్రెక్సీనర్లు, క్షురకులు, లాయర్లు, డాక్టర్లు వంటి సేవలు అందించేవారు ధరలు పెరిగినపుడు వారి ఫీజులను కూడ పెంచుతారు.
  4. అధిక ధనవంతులు, కార్పొరేట్ రంగంలోని వారిపై పెరిగిన ధరలు ఎటువంటి ప్రభావం చూపవు.
5. పరిశ్రమలలో పనిచేసే కార్మికుల వేతనాల పెంపులో ట్రేడ్ యూనియన్లు (కార్మిక సంఘాలు) ముఖ్య పాత్ర పోషిస్తాయి.
6. ధరలలో వచ్చిన మార్పులను కొలుచుటకు ఉపయోగపడే గణాంక సాధనం - ధరల సూచిక.
7. వినియోగదారుల ధరల సూచికను ఉపయోగించి కరువు భత్యం (డి.ఎ.)ను లెక్కించి ప్రభుత్వం ఉద్యోగులకు అందజేస్తుంది.
8. భారతదేశంలో సాధారణంగా ద్రవ్యోల్బణాన్ని టోకు ధరల సూచిక (టో.ధ.సూ.) లో వచ్చిన మార్పులను బట్టి లెక్కిస్తారు.
9. 2009 నుంచి ప్రభుత్వం ధరలను మదింపుటకు ఒక కొత్త సూచికను ప్రారంభించింది. అదే ఆహార ధరల సూచిక.
10. ద్రవ్యోల్బణ స్థాయి తక్కువగా ఉన్నపుడు తక్కువ వేతనదారులు, స్థిరవేతన దారులు ఎక్కువగా బాధపడతారు.
11. ద్రవ్యోల్బణం జీవన ప్రమాణ స్థాయిని తగ్గిస్తుంది.
12. ద్రవ్యోల్బణ కాలంలో ద్రవ్యం యొక్క విలువ తగ్గిపోతుంది.
13. ద్రవ్యోల్బణంవల్ల వచ్చే మార్పు పెన్షనర్లపై ఎటువంటి ప్రభావం చూపదు.
14. వినియోగదారుల ధరల సూచిక (వి.ధ.సూ.) కేవలం వినియోగవస్తువుల ధరలలో వచ్చిన మార్పును మాత్రమే లెక్కిస్తుంది.
15. టోకు ధరల సూచిక (టో.ధ.సూ.) అన్ని రకాల వస్తువుల ధరలలో వచ్చిన మార్పును అంటే - వినియోగ వస్తువులు, ఉత్పాదక వస్తువుల ధరల లో వచ్చిన మార్పును లెక్కిస్తుంది.
16. ద్రవ్యోల్బణకాలంలో ప్రజలు తీసుకునే చర్యలు -
  1. నిత్యావసర వస్తువులను అక్రమంగా నిల్వ చేసి ధరలు పెంచిన వ్యాపారస్తులపై చర్యలు తీసుకుంటుంది.
  2. ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థను పటిష్టం చేస్తుంది.
  3. కొన్ని రకాల నిత్యావసర వస్తువులకు ప్రభుత్వమే ధరలను నిర్ణయించి అవే ధరలకు అమ్మాలని వ్యాపారులను ఆదేశిస్తుంది.
  4. కొన్ని రకాల వస్తువుల ధరల పెరుగుదలను ప్రభుత్వమే భరిస్తుంది. ఉదా॥ వంట గ్యాస్.
  5. ధరలు పెరిగిన వస్తువుల ఎగుమతిని నిలిపివేస్తుంది.
17. ఆహార ద్రవ్యోల్బణం సంభవించినపుడు - ప్రభుత్వం ఇతర దేశాలనుండి తెప్పించి మార్కెట్ ధరల కంటే తక్కువ ధరలకు నేషనల్ అగ్రికల్చర్ కో



ఆపరేటివ్ మార్కెటింగ్ ఫెడరేషన్ ఆఫ్ ఇండియా (ఎన్.ఎ.ఎఫ్.ఇ.డి.) ద్వారా అందిస్తుంది.

## 11. ప్రభుత్వ బడ్జెట్ - పన్నులు

**బిల్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు:**

1. ప్రజా సదుపాయాలనకు ఉదా|| దేశ రక్షణ, ఆంతరంగిక శాంతి భద్రతలు, నీటి సరఫరా, పారిశుధ్యం, విద్యుత్, ఆరగోగ్య సేవలు, విద్యా సంస్థల ఏర్పాటు మొదలైనవి.
2. ప్రజా సదుపాయాల యొక్క ముఖ్య లక్షణం - ప్రజలందరూ ప్రయోజనం పొందటం.
3. పని హక్కును అమలు చేయుటకు ప్రభుత్వం అమలు చేస్తున్న కార్యక్రమం - మహాత్మాగాంధీ జాతీయ గ్రామీణ ఉపాధి హామీ చట్టం.
4. ప్రభుత్వం చౌకధరల దుకాణాల ద్వారా ఆహార ధాన్యాలను సబ్సిడీ ధరలకు అందిస్తుంది. దీని ద్వారా ప్రభుత్వం ప్రజలకు ఆహార భద్రతను కల్పిస్తున్నది.
5. ప్రభుత్వం ఎరువులు, ఆహారధాన్యాలు, డీజిల్ వంటి వస్తువుల ధరలలో కొంతభాగాన్ని ప్రభుత్వమే భరించి, వాటిని తక్కువ ధరలకు అందిస్తుంది. ప్రభుత్వం భరించే ఆ డబ్బును రాయితీలు లేదా సబ్సిడీలు అంటారు.
6. కేంద్ర ఆర్థికమంత్రి పార్లమెంటులో ప్రవేశపెట్టే బడ్జెట్ రాబోవు ఆర్థిక సంవత్సరం ప్రభుత్వం వివిధ కార్యక్రమాలపై చేయబోయే ఖర్చును తెలుపుతుంది. అదే విధంగా ఈ ఖర్చులను భరించడానికి ఏ విధంగా ఆదాయాలను సేకరిస్తుందో కూడ తెలియజేస్తుంది.
7. ఆర్థిక సంవత్సరం అంటే ప్రస్తుత సంవత్సరంలోని ఏప్రిల్ 1వ తేదీ నుండి రాబోవు సంవత్సరం మార్చి 31వ తేదీ వరకు.
8. పరోక్ష పన్నులకు ఉదా||ఎక్సైజ్ సుంకం, అమ్మకం పన్ను
9. వస్తువుల ఉత్పత్తిపై విధించే పన్నును ఎక్సైజ్ సుంకం అంటారు. ఈ పన్నును ఉత్పత్తిదారుడు చెల్లిస్తాడు. కానీ ఆ పన్ను మొత్తాన్ని వస్తువుల ధరలో కలిపి వినియోగదారుడు నుండి వసూలు చేస్తాడు.
10. వస్తువులపై గరిష్ట చిల్లర ధర (ఎమ్.ఆర్.పి.) అని వేసి ఉంటుంది. దీనిలో ఏమేమి కలిపి ఉంటాయి? - ఉత్పత్తిదారుని ఉత్పత్తి వ్యయం, ఉత్పత్తి దారుని లాభం, ఎక్సైజ్ సుంకం, వర్తకుని లాభం, రవాణా ఖర్చు, అమ్మకం పన్ను.
11. ఇటీవల కాలంలో ప్రభుత్వం ప్రవేశపెట్టిన కొత్త పన్ను - జి.ఎస్.టి.
12. ఒక వ్యక్తి విదేశీయానం నుండి తిరిగి వచ్చేటప్పుడు అక్కడి నుండి ఒక కెమెరా తెచ్చాడనుకుందాం. మన దేశంలోని విమానాశ్రయంలో అతడు ఏ పన్ను చెల్లించాలి? - దిగుమతి సుంకం.
13. ప్రత్యక్ష పన్నులకు ఉదా|| ఆదాయపు పన్ను, కార్పొరేట్ పన్ను.
14. వ్యాపారాలలో వచ్చిన లాభాలపై నేరుగా విధించబడే పన్నును కార్పొరేట్ పన్ను అంటారు.
15. వ్యవసాయంపై వచ్చిన ఆదాయంపై పన్ను ఉండదు. అందువల్ల చాలామంది పన్నును ఎగవేయడానికి తమ ఆదాయంలో ఎక్కువ భాగాన్ని వ్యవసాయంలో వచ్చిన ఆదాయంగా చూపుతున్నారు.
16. చాలా మంది ప్రజలు తమ మొత్తం ఆదాయాలను వెల్లడించరు లేదా వాస్తవంగా ఉన్నదాని కంటే తక్కువగా చూపుతారు. ఈ ఆదాయాన్ని పైకి కనబడకుండా దాచి పెడతారు. దీనినే నల్లధనం అంటారు.

## 12. యూరప్ లో కూర్చున్న సాంస్కృతిక సంప్రదాయాలు: 1300-1800

**బిల్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు:**

1. పురాతన కాలంలో యూరప్ రోమన్ సామ్రాజ్యం ఆధిపత్యంలో ఉండేది.
2. ప్యూడలిజమ్ అనేది సైనికులు, భూస్వాముల చేతుల్లో ఉండే రాజకీయ వ్యవస్థ.
3. ప్యూడలిజమ్ లో రైతాంగంలో అధిక భాగం కట్టుబానిసలుగా ఉండేవారు.
4. 1381లో రైతాంగం తిరుగుబాటుతో ఇంగ్లండులో కట్టుబానిసత్వం అంతమయింది.
5. యూరప్ చరిత్రలోని దశలు -
  1. పురాతన కాలం : 400 సంవత్సరాలు
  2. మధ్య యుగం : 400 - 1300 సంవత్సరాలు.

3. తొలి ఆధునిక యుగం : 1300 - 1800 సంవత్సరాలు
4. ఆధునిక యుగం : 1800 నుంచి ఇప్పటి వరకు.
6. యూరప్ లో మొదలైన సాంస్కృతిక ఉద్యమాన్ని పునరుజ్జీవనం లేదా పునర్జన్మ అంటారు.
7. పునరుజ్జీవన కాలంలో వచ్చిన మార్పులు:
  1. మత గురువులు విధించిన పరిమితులను ప్రజలు అధిగమించారు.
  2. వాళ్లు కొత్త ప్రశ్నలు వేసి, వాటికి కొత్త విధానాలలో సమాధానాలు కనుగొనసాగారు.
  3. కొత్త ప్రాంతాలు, కొత్త మార్గాలు కనుగొన్నారు.
  4. విజ్ఞాన శాస్త్రం కూడ వేగంగా వ్యాప్తి చెందింది.
  5. మత ఆధిపత్యాన్ని కూడ ప్రశ్నలు ప్రశ్నించ సాగారు.
8. స్విట్జర్లాండ్ కు చెందిన జాకబ్ బక్ హోల్డ్ అన్న చరిత్రకారుడు పునరుజ్జీవనం అనే పదాన్ని మొదటగా ఉపయోగించాడు.
9. గ్రీకు, రోమన్ నాగరికతలు తిరిగి జన్మనేత్రుతాయని 'పునరుజ్జీవనం' అన్న పదం తెలియజేస్తుంది.
10. 1860లో 'ది సివిలైజేషన్ ఆఫ్ ద రిన్యాయ్ జాన్స్ ఇన్ ఇటలీ' అన్న పుస్తకం రాశాడు. బక్ హోల్డ్ తన పుస్తకంలో 14వ శ|| నుంచి 17వ శ|| వరకు ఇటలీలో ఒక కొత్త 'మానవతా' సంస్కృతి ఎలా వికసించిందో సాహిత్యం, భవన నిర్మాణం, చిత్రకళలువంటి వాటి ద్వారా పాఠకులకు తెలియజేశాడు
11. బక్ హోల్డ్ ప్రకారం కింది వాటిలో ఏది ఆధునిక దృక్పథానికి చెందినది, ఏది మధ్యకాలం నాటికి చెందినది? ( )
  - ఎ. తెలుకుకుని, తమ నిర్ణయాలు తాము తీసుకునే సామర్థ్యంలో నమ్మకం
  - బి. మతపర పుస్తకాలు, మత గురువులలో విశ్వాసం.
  - సి. దేవుడు అన్ని విషయాలు తెలియచేస్తాడన్న నమ్మకం.
  - డి. మానవుల హేతువాదంపై విశ్వాసం.
12. పునరుజ్జీవన కాలంలో ప్రసిద్ధ పట్టణాలు: ప్లోరెన్స్, జెనీవా మరియు వెనీస్.
13. పురాతన గ్రీకుసాహిత్యం మనిషిస్వభావం, ఆసక్తులకు సంబంధించినది. దానిని అధ్యయనంచేసే విద్యార్థులను మానవతావాదులు అంటారు.
14. మానవతావాదులు మరణానంతరం జీవితం గురించి కాక ప్రస్తుత ప్రపంచం గురించి ఆసక్తి చూపారు. మనిషిని ఈ జీవితంలో ప్రభావితంచేసే ప్రకృతి సమస్యల్ని, విజ్ఞానశాస్త్రం, కళలు వంటి వాటిని మానవతావాదులు ముఖ్యమైనవిగా భావించారు.
15. 1453లో కాన్స్టాంటినోపుల్ ని కూలదోసి తూర్పు రోమన్ సామ్రాజ్య స్థానాన్ని టర్కీ లేదా ఒట్టోమాన్ సామ్రాజ్యం తీసుకుంది.
16. కాన్స్టాంటినోపుల్ ని ప్రస్తుతం ఇస్టాంబుల్ అనే పేరుతో పిలుస్తారు.
17. ఒట్టోమాన్ సామ్రాజ్యం అనేది ప్రస్తుత టర్కీ
18. మానవతావాదం మొదటగా ఇటలీలో మొదలైంది.
19. డచ్ దేశానికి చెందిన పండితుడు ఎరాస్మస్.
20. డచ్ దేశాన్ని ప్రస్తుతం ఏ పేరుతో పిలుస్తారు? - హాలండ్ లేదా నెదర్లాండ్స్.
21. ఎరాస్మస్ తాను రాసిన 'ప్రెయిస్ ఆఫ్ ఫాలీ' అన్న పుస్తకంలో మూఢనమ్మకాలపై ఆధారపడిన చర్చి ఆచారాలను విమర్శించాడు.
22. పునరుజ్జీవన కాలంలో మానవతావాద పండితులు అరబ్బులనుంచి పొందిన పుస్తకాలను తిరిగి గ్రీకు, లాటిన్ భాషలలోకి అనువదించి వాటిని అధ్యయనం చేశారు.
23. డొనాటెల్లో ఒక శిల్పి. ఇతడు 1416లో వాస్తవ పరిమాణంలో శిల్పాలు చెక్కి కొత్త దారి చూపించాడు.
24. బెల్జియం దేశానికి చెందిన ఆండ్రీయాస్ వెసాలియస్ లోపలి శరీరభాగాలను, వ్యవస్థలను అధ్యయనం చేయడానికి మనిషి శరీరాన్ని కోసిన మొదటి వ్యక్తి. ఇతడు పడువా విశ్వవిద్యాలయంలో వైద్య ఆచార్యుడు.
25. 'ప్రార్థించే చేతులు' అనే పేరుతో ద్యూరర్ వేసిన బొమ్మ 16వ శతాబ్దపు ఇటలీ సంస్కృతిని తెలియజేస్తుంది.
26. మైఖేలాంజిలో పైటా అనే శిల్పాన్ని వేశాడు. పైటా అనేది జీసస్ శరీరాన్ని వడిలో పెట్టుకున్న మేరీ మాత శిల్పం.
27. మొనాలిస్సా, ది లాస్ట్ సప్పర్ అనే బొమ్మలను లియోనార్డో డా విన్చి వేశాడు.
28. లియోనార్డో డా విన్చి 'ప్రయోగాల శిశ్యుడు' అని తన సంతకం చేసేవాడు.
29. రోమన్ వాస్తు శిల్పం యొక్క ప్రత్యేకతలు : పొడవాటి స్తంభాలు, కమానులు, గుండ్రటి పైకప్పులు.
30. చిత్రకళ, శిల్పం, భవన నిర్మాణం వంటి అనేక విషయాల్లో నైపుణ్యంగల వాడు - మైఖేలెంజిలో.
31. రోమ్ లో పోపుకోసం సిస్టైన్ ఛాపెల్ లో పైక్చుమీద వేసిన బొమ్మ, పైటా అనే శిల్పం, సెంట్ పీటర్స్ చర్చికి గుండ్రటి పైక్చు మైఖేలెంజిలో యొక్క

సృజనలు.

32. ప్లోరెన్స్ లోని అద్భుతమైన డ్యూమో రూపొందించిన ఫిలిప్పో బ్రూనెల్లెస్సి మొదట శిల్పకారుడుగా పనిచేశాడు.
33. మొదటగా కాగితాన్ని కనుగొన్న అచ్చులతో ముద్రణ వేసిన దేశీయులు - చైనీయులు.
34. ముద్రణ యంత్రాన్ని కనుగొన్న జాన్ గుటెబర్గ్ జర్మనీ దేశానికి చెందినవాడు.
35. గుటెన్ బర్గ్ మొదటగా, 1455లో, 150 బైబిల్ ప్రతులను ముద్రించాడు.
36. మానవతావాద సంస్కృతిలోని ఒక అంశం మానవ జీవితాలపై మతం నియంత్రణ బలహీనమవ్వటం.
37. మైఖెలెంజిలో డేవిడ్ అనే శిల్పాన్ని తయారుచేశాడు.
38. నికోలో మాకియవెల్లి పాలకులకోసం రాజకీయాలపై ఒక పుస్తకం రాశాడు. సమాజంలో నిజమైన రాజకీయాలు ఎలా పనిచేస్తాయో వివరించాడు.
39. వెనీసుకు చెందిన మహిళా రచయిత్రులలో కాస్టాండ్ర ఫెడీల్ ఒకరు. 'సాహిత్య అధ్యయనంవల్ల మహిళలకు ఎటువంటి లాభం, గౌరవం లభించక పోయినప్పటికీ ప్రతి ఒక్క మహిళ తప్పనిసరిగా వీటిని చదవాలి' అని వెనీస్ కు చెందిన కాస్టాండ్ర ఫెడీల్ రాసింది.
40. ఇసాబెల్లా డిఎస్టె అనేది మరొక మహిళ. ఆమె భర్తలేని సమయంలో చిన్న దేశమైన మంటువాను పరిపాలించింది. ఆమె మాంచెసా ఆఫ్ మంటువా గా పిలువబడింది.
41. ఇంగ్లండులోని ధామస్ మూర్, హాలండ్ లోని ఎరాస్మస్ వంటి క్రైస్తవ మానవతావాదులు చర్చి దురాశతో కూడిన వ్యవస్థగా మారిందని, సాధారణ ప్రజల నుండి తమ చిత్తం వచ్చినట్లుగా డబ్బులు వసూలు చేస్తోందని విమర్శించారు.
42. ఆనాటి మతగురువులు 'పాపపరిహార పత్రాలు' అమ్మటం ద్వారా పెద్ద మొత్తంలో డబ్బులు వసూలు చేశారు. ఈ పత్రాలను కొనుక్కొన్న వాళ్లు అము చేసిన పాపభారం నుంచి విముక్తమౌతారని చెప్పేవాళ్లు.
43. 1517లో మార్టిన్ లూథర్ అనే యువమతగురువు కాథలిక్కు చర్చికి వ్యతిరేకంగా ప్రచారోద్యమం మొదలుపెట్టాడు. ఈ ఉద్యమాన్ని ప్రొటెస్టంట్ ఉద్యమం గా పిలుస్తారు. దేవునితో సంబంధం ఏర్పరుచుకోవడానికి మతగురువులు అవసరంలేదని మార్టిన్ లూథర్ ప్రచారం చేశాడు.
44. స్విట్జర్లాండ్ లో ఉల్రిచ్ జింగ్లి, ఆ తరువాత జాన్ కాల్విన్ లూథర్ భావాలను ప్రచారం చేశారు.
45. మార్టిన్ లూథర్ భావాలను ప్రచారం చేయడానికి అనాబాపిస్టుల వంటి జర్మన్ సంస్కర్తలు తీవ్రవాద మార్గాన్ని అనుసరించారు.
46. స్పెయిన్ లో ప్రొటెస్టంట్ ఉద్యమాన్ని ఎదుర్కోటానికి ఇగ్నేషియస్ లయోలా 1540లో సొసైటీ ఆఫ్ జీసస్ ని స్థాపించాడు.
47. ఇగ్నేషియస్ లయోలా అనుచరులను జెస్యూట్లు అని పిలుస్తారు.
48. సత్యాన్ని అన్వేషించిన వారిలో రోజర్ బాకన్ ఒకరు. ఇతడు మోటు సూక్ష్మదర్శిని తయారుచేశాడు. ఆ తరువాత కాలంలో ఆవిరి ఓడలు, మోటారు వాహనాలు, విమానాలు వంటి ఆవిష్కరణలలో ఉపయోగపడిన ఎన్నో సిద్ధాంతాలను అతడు ప్రతిపాదించాడు.
49. నికోలస్ కోపర్నికస్ పోలెండ్ కు చెందిన ఖగోళ శాస్త్రవేత్త. అతడు టోలమీ ప్రతిపాదించిన భూమి విశ్వానికి కేంద్రం అనే సిద్ధాంతాన్ని తప్పు అని ఋజువు చేశాడు. సూర్యుడి చుట్టూ తిరుగుతున్న అనేక గ్రహాలతో భూమి కూడ ఒకటిని కోపర్నికస్ నిరూపించాడు.
50. ఇటలీదేశానికి చెందిన గెలీలియో అనే మేధావి సూక్ష్మదర్శినికీ మెరుగులు దిద్దాడు. ఈ పరికరం ఖగోళశాస్త్ర అధ్యయనానికి ఎంతగానో తోడ్పడింది
51. కోపర్నికస్ ను చర్చి న్యాయస్థానంలో హాజరుపరిచి అతని బోధనలన్నింటినీ వెనక్కి తీసుకోమని ఆదేశించారు. లేనిపక్షంలో చిత్రహింసలకు, దీర్ఘకాల ఖైదుకీ గురికావాల్సి ఉంటుందని హెచ్చరించారు. "భూమి కదలికలను నేను చూశాను" అని గొణుక్కుంటూ ఆయన విచారణ స్థలం నుంచి బయటకు వచ్చాడని చెబుతారు.
52. పిసాలో వాలిఉన్న భవనశిఖరం నుంచి చేసిన ప్రయోగంలో బరువైన వస్తువులు, తేలికైన వస్తువులు ఒకే వేగంతో కిందకు పడుతాయని అతడు నిరూపించాడు.
53. నావికులకు తాము ఏ దిశలో వెళుతున్నామో, ఎక్కడ ఉన్నామో తెలుసుకోవడానికి దిక్పాచి, ఆస్టోలేబో వంటి పరికరాలు ఉపయోగపడ్డాయి.
54. కాన్స్టాంటినోబుల్ ను తురుష్కులు ఆక్రమించిన సంవత్సరం - 1453.
55. 1453లో తురుష్కులు కాన్స్టాంటినోబుల్ ను ఆక్రమించిన తర్వాత పశ్చిమ, తూర్పు ప్రాంతాల మధ్య వాణిజ్యమార్గాలు మూసుకుపోయాయి. అందువల్ల కొత్త సముద్రమార్గాలను అన్వేషించవలసి వచ్చింది.
56. భౌగోళిక అన్వేషణలో పోర్చుగల్, స్పెయిన్ లకు చెందిన నావికులు ముఖ్యమైన పాత్ర పోషించారు.
57. పోర్చుగల్ కు చెందిన నావికులు మరియు అన్వేషకులు : ప్రిన్స్ హెన్రీ, బార్టోలోమ్యూ డియాజ్, వాస్కోడగామా
58. పోర్చుగల్ నావికుడైన ప్రిన్స్ హెన్రీ ఆఫ్ ది మేజిక్ క్యాంపెయిన్ తీరానికి కొత్త సముద్రమార్గాన్ని కనుగొన్నాడు.
59. పోర్చుగల్ కి చెందిన బార్టోలోమ్యూ డియాజ్ అనే నావికుడు ఆఫ్రికాకి దక్షిణ భాగమైన గుడ్ హోప్ అగ్రం దాటి వెళ్లాడు.
60. వాస్కోడగామా సముద్రంలో ఆఫ్రికాను చుట్టిముట్టి 1498లో భారతదేశంలోని కాలికట్ తీరాన్ని చేరాడు.

61. క్రీస్తుపూర్వ కాలంబస్ 1492, అక్టోబర్ 12న ఒక దీవిని చేరుకున్నాడు. అదే తూర్పు ఇండిస్ దీవులు.
62. ఇటలీకి చెందిన అమెరిగో వెస్పూచి అనే నావికుడు కాలంబస్‌ని అనుసరించి వెళ్లాడు. కాలంబస్ కనుగొన్నది ఆసియా కాదని పూర్తిగా కొత్త ప్రపంచమని అడడు నిర్ధారించాడు. అతడు కనుగొన్నది అమెరికా.
63. స్పెయిన్ రాజు ఛార్లెస్ X సహాయంతో ఫెర్డినాండ్ మాజిల్లాన్ అనే స్పెయిన్ నావికుడు ఓడలో ప్రపంచాన్ని చుట్టిముట్టి వచ్చాడు. అతడు పసిఫిక్ మహాసముద్రంలోని ఫిలిప్పైన్స్ దీవులను చేరుకున్నాడు.
64. గ్రీక్, రోమన్ నాగరికతలు తిరిగి జన్మనెత్తాయని 'పునరుజ్జీవనం' అన్న పదం తెలియజేస్తుంది.

## 13. 18వ శతాబ్దాలలో ప్రజాస్వామిక, జాతీయవాద విప్లవాలు

### బిట్ పేపర్‌కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు:

1. ట్యూడర్ వంశానికి చెందిన రాజులు ఇంగ్లండును పరిపాలించారు.
2. రోమన్ కాథలిక్ చర్చికి అధిపతియైన పోప్ అధికారాన్ని అంగీకరించడానికి ట్యూడర్ వంశ రాజులు తిరస్కరించారు. బ్రిటీష్ జాతీయవాదానికి ఇది ఆరంభం వంటిది.
3. 1603లో స్టువర్ట్ వంశానికి చెందిన మొదటి జేమ్స్ ఇంగ్లండుకు రాజు అయ్యాడు.తనను ప్రశ్నించడానికి పార్లమెంటుకు గల అధికారాలతో అతడు విభేదించాడు.
4. మొదటి జేమ్స్ తర్వాత మొదటి ఛార్లెస్ ఇంగ్లండుకు చక్రవర్తి అయ్యాడు. ఇతడు పార్లమెంటును రద్దుచేసి, అది లేకుండా 11 సంవత్సరాల పాటు పాలించాడు.
5. మొదటి ఛార్లెస్‌కు యుద్ధాలు చేయడానికి నిధులు అవసరమవడంతో 1640లో పార్లమెంటును సమావేశపరచక తప్పలేదు. 1640 నుండి 1660 వరకు కొనసాగిన ఈ పార్లమెంటును లాంగ్ పార్లమెంటు అంటారు.
6. పౌర యుద్ధం అంటే ఒక దేశంలో జరిగే ఆంతర్యుద్ధం.
7. ఇంగ్లండు రాజు మొదటి ఛార్లెస్ 1649లో మొదటి ఛార్లెస్ ఉరితీయబడ్డాడు.
8. 1688లో ఆరెంజ్‌కు చెందిన విలియం అతడి భార్య మేరీని ఇంగ్లండు సింహాసనాన్ని అధిష్టించాల్సిందిగా పార్లమెంటు కోరింది. పార్లమెంటు రాజు అధికారాలను పరిమితం చేసింది.
9. 1688లో ఇంగ్లండులో రాజు అధికారాలను పరిమితం చేయడం, అత్యున్నతాధికారాన్ని పార్లమెంటుకు బదిలీ చేయడం జరిగింది. ఈ మార్పు ఒక్క తుపాకీ గుండు పేలకుండా, ఒక్క రక్తం బొట్టు చిందకుండా జరిగింది. అందుకే ఈ మార్పుని 'మహోన్నత' లేక 'రక్తరహిత విప్లవం' అంటారు.
10. మహోన్నత లేక రక్తరహిత విప్లవం 1688లో ఇంగ్లండులో వచ్చింది.
11. పార్లమెంటరీ ప్రభుత్వానికి పునాది ఇంగ్లండులో ఏర్పడింది.
12. ఇంగ్లండులో 1928నాటికి వయోజనులందరికీ ఓటుహక్కు లభించింది.
13. ఉత్తర అమెరికాలో ఇంగ్లండు 13 వలస రాష్ట్రాలను ఏర్పాటు చేసింది.
14. అమెరికాలోని వలస రాష్ట్రాల పరిపాలనకు సంబంధించిన చట్టాలను ఇంగ్లండులోని పార్లమెంటు చేసింది.
15. అమెరికాలోని వలస రాష్ట్రాల ప్రజలకు ఇంగ్లండులోని పార్లమెంటుకు ప్రతినిధులను ఎన్నుకునే హక్కు ఉండేది కాదు. కానీ పన్నులు చెల్లించాలి. అందువల్ల వారు 'ప్రాతినిధ్యం లేకుండా పన్ను చెల్లింపు లేదు' అనే నినాదంతో తిరుగుబాటు చేశారు.
16. అమెరికాలోని వలస రాష్ట్రాల ప్రతినిధులు 1774లో ఫిలడెల్ఫియాలో సమావేశమయ్యారు. వలస రాష్ట్రాలకు అంతకు ముందున్న అధికారాలను పునరుద్ధరించవలసిందిగా ఇంగ్లండు రాజైన మూడవ జార్జికి విన్నవించారు.
17. గణతంత్ర్యం అంటే - రాజ్యాధినేతగా రాజుగాక, ప్రజాస్వామికంగా ఎన్నుకున్న అధ్యక్షుడు ఉండే వ్యవస్థ.
18. 1775 ఏప్రిల్‌లో వలస రాష్ట్రాలపై ఇంగ్లండు రాజు జార్జి యుద్ధం ప్రకటించాడు.
19. 1781 అక్టోబర్‌లో ఫ్రాన్స్ సహాయంతో వలస రాష్ట్రాల ప్రజలు ఇంగ్లండుపై విజయం సాధించారు.
20. 1783లో జరిగిన పారిస్ ఒప్పందంపై సంతకం చేయడంతో అమెరికా స్వాతంత్ర్యయుద్ధం ముగిసింది. ఈ ఒప్పందం ప్రకారం 13 వలస రాష్ట్రాల స్వాతంత్ర్యాన్ని బ్రిటన్ గుర్తించింది.
21. 1776 జూలై 4న ఫిలడెల్ఫియాలో జరిగిన మూడవ కాంగ్రెస్ సమావేశంలో థామస్ జెఫర్సన్ రూపొందించిన స్వాతంత్ర్యప్రకటనను ఆమోదించారు

22. 'మానవులందరూ సమానులుగా సృష్టించబడ్డారని, సృష్టికర్త ప్రతి ఒక్కరికీ జీవించే హక్కు, స్వేచ్ఛ, ఆనందాన్ని అన్వేషించే హక్కులు వంటి కొన్ని హక్కులను ఇచ్చాడని' థామస్ జెఫర్సన్ రూపొందించిన స్వాతంత్ర్య ప్రకటన పేర్కొంది.
23. 1789లో అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాల ప్రభుత్వం గణతంత్ర రాజ్యాంగాన్ని ఆమోదించింది.
24. 1774లో ఫ్రాన్స్ కు చక్రవర్తి - 16వ లూయీ. 16వ లూయీ భార్య ఆస్ట్రీయా రాకుమారి మేరి అంటోనెట్.
25. 16వ లూయీ పాలనలోని ఫ్రాన్స్ తమ ఉమ్మడి శుత్రువైన బ్రిటన్ నుంచి అమెరికా వలస ప్రాంతాలు స్వాతంత్ర్యం పొందటంలో సహాయం చేసింది.
26. 18వ శతాబ్దంలో ఫ్రాన్స్ సమాజాన్ని మూడు ఎస్టేటులుగా విభించారు.
  - ✓ మతాధిపతులు మొదటి ఎస్టేటుకు చెందుతారు.
  - ✓ కులీన వర్గం రెండవ ఎస్టేటుకు చెందుతారు.
  - ✓ వ్యాపారులు, న్యాయవాదులు, పాలనా యంత్రాంగ అధికారులు, రైతులు, చేతువుత్తులవారు, కూలీలు, సేవకులు మూడవ ఎస్టేటుకు చెందిన వారు.
27. మూడవ ఎస్టేటుకు చెందినవారు మాత్రమే పన్నులు చెల్లించాల్సి ఉండేది. మొదటి, రెండవ ఎస్టేటుకు చెందినవారు పన్నులు చెల్లించకుండా విలాస వంతమైన జీవనం సాగించేవారు.
28. ఫ్రాన్స్ లో 60% భూమి సంపన్నులు మరియు మూడవ ఎస్టేటులోని ధనిక ప్రజల ఆధీనంలో ఉండేది.
29. మొదటి, రెండు ఎస్టేటుల సభ్యులు అంటే మతాధిపతులు, కులీనవర్గాల వాళ్లు పుట్టుకతోనే కొన్ని ప్రత్యేక హక్కులను పొందే వాళ్లు. వాటిలో ముఖ్యమైనది పన్నుల కట్టడం నుంచి మినహాయింపు.
30. ఫ్రాన్స్ లో చర్చి పసూలుచేసే పన్నును టైడ్ అనేవారు.
31. 1794 నుండి ఫ్రాన్స్ లో లివర్లు అనే ద్రవ్య కొలమానాన్ని నిలిపివేశారు.
32. మూడవ ఎస్టేటు ప్రజలు చెల్లించే ప్రత్యక్ష పన్ను లేదా ప్రభుత్వానికి నేరుగా చెల్లించే పన్నును టెయిలే అనేవారు.
33. అందరికీ స్వాతంత్ర్యం, సమాన చట్టాలు, సమాన అవకాశాల ఆధారంగా ఏర్పడిన సమాజాన్ని కలలు కన్న తత్వవేత్తలు - జాన్ లాక్, రూసో.
34. తన 'Two Treatises of Government' అనే తన వ్యాసంలో లాక్ రాచరికపు దైవదత్త, సంపూర్ణ హక్కును ఖండించడానికి ప్రయత్నించాడు.
35. 'The Spirit of Laws' అనే తన గ్రంథంలో ప్రభుత్వంలో విధాన, కార్యనిర్వాహక, న్యాయ విభాగాల మధ్య అధికార విభజనను మాంటెస్క్యూ ప్రతిపాదించాడు.
36. ఫ్రాన్స్ లోని ఎస్టేట్స్ జనరల్ శాసన సభ వంటిది. దీని ఆఖరి సమావేశం 1614లో జరిగింది.
37. 1789లో మే 5న కొత్త పన్నుల ప్రతిపాదనను ఆమోదించడానికి 16వ లూయీ ఎస్టేట్స్ జనరల్ ను సమావేశపరిచాడు.
38. 1789 మే 5న ఎస్టేట్స్ జనరల్ సమావేశం వెర్సయిల్స్ మందిరంలో ఏర్పాటు చేశారు.
39. ఎస్టేట్స్ జనరల్ లో ఎక్కువ మంది సభ్యులు మూడవ ఎస్టేట్ కు చెందినవారు.
40. మూడవ ఎస్టేట్ సభ్యులు ప్రతి సభ్యునికి ఒక ఓటు ఉండాలని పట్టుపట్టారు. ఈ ప్రతిపాదనను రాజు తిరస్కరించడంతో సమావేశాన్ని వారు బహిష్కరించారు.
41. 1789 జూన్ 20న మూడవ ఎస్టేట్ సభ్యులు టెన్నిస్ కోర్టు మైదానంలో సమావేశమై తమను తాము జాతీయ శాసన సభగా ప్రకటించుకున్నారు. రాజు అధికారాలను పరిమితం చేసే ఫ్రెంచి రాజ్యాంగాన్ని తయారు చేసేదాకా విడిపోమని ప్రతినబూనారు. దీనినే టెన్నిస్ కోర్టు ప్రతిజ్ఞ అంటారు.
42. 1789 జూలై 14న, ఫ్రాన్స్ లో విప్లవకారులు బాస్టిల్ కారాగారంపై దాడిచేసి దానిని బద్దలు కొట్టారు.
43. ఫ్రెంచి విప్లవకాలంలో ఫ్రాన్స్ చక్రవర్తి - 16వ లూయీ.
44. 1792 ఏప్రిల్ లో ఫ్రెంచి శాసనసభ ప్రవ్యా, ఆస్ట్రీయాలపై యుద్ధం ప్రకటించింది.
45. ఫ్రాన్స్ లో సమాన రాజకీయ హక్కులకోసం జాకోబిన్లు తిరుగుబాటు చేశారు.
46. కాన్వెంటు అంటే - మతపర జీవితానికి అంకితమైన ప్రజా సమూహానికి చెందిన భవనం.
47. జాకోబిన్లు నాయకుడు - మాక్సిమిలియన్ రాబిస్పియర్.
48. 1792 సెప్టెంబర్ 21న ఫ్రాన్స్ లో రాజరికాన్ని రద్దుచేసి, గణతంత్ర రాజ్యాంగా ప్రకటించారు.
49. 1793లో 16వ లూయీ, అతని భార్య మేరి అంటోయినెట్ లకు మరణశిక్ష విధించారు.
50. రాబిస్పియర్ పాలనా కాలాన్ని ఫ్రాన్స్ చరిత్రలో భీతావహ పాలన అంటారు. ఫ్రాన్స్ చరిత్రలో భీతావహ పాలన జరిగిన కాలం: 1793-1794.

51. రాబిన్సియర్ రిపబ్లిక్ శత్రువులుగా భావించిన వాళ్లనందరినీ అరెస్ట్ చేయించి విప్లవ న్యాయస్థానం ద్వారా విచారణ చేయించాడు. న్యాయస్థానం వారిని దోషులుగా నిర్ణయిస్తే 'గెలిటిన్' అనే యంత్రం ద్వారా చంపించాడు.
52. గెలిటిన్ అనేది పైనుంచి జారే కత్తి ద్వారా మనిషి మెడనరికి చంపేసే పద్ధతి.
53. న్యాయస్థానం రిబిన్సియర్ను కూడ దోషిగా నిర్ధారించడంతో 1794 జూలైలో గెలిటిన్ ద్వారా చంపబడ్డాడు.
54. ఫ్రాన్స్లో జాకోబియన్ ప్రభుత్వం పడిపోయిన తర్వాత సంపన్న మధ్యతరగతి వర్గం అధికారాన్ని చేజిక్కించుకుంది.
55. డైరెక్టర్ పాలనలో అయదుగురు సభ్యులతో కూడిన కార్యనిర్వాహక వర్గం పరిపాలనను నిర్వహించింది.
56. డైరెక్టర్ పాలన (సంచాలక బృందవిధానం)లోని రాజకీయ అస్థిరత్వాన్ని ఆసరాగా చేసుకుని నెపోలియన్ బోనపార్ట్ సైనిక నియంతగా ఎదిగి ఆనను తాను ఫ్రాన్స్ చక్రవర్తిగా ప్రకటించుకున్నాడు.
57. 1791 నాటి ఫ్రెంచి రాజ్యాంగం మహిళలను ప్రేక్షక పౌరులుగా చేసింది.
58. ఫ్రాన్స్లోని మహిళలకు 1946లో ఓటు హక్కు లభించింది.

## 14. 19వ శతాబ్దంలో ప్రజాస్వామిక, జాతీయవాద విప్లవాలు

### బిట్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు:

1. 'రాజ్యం' అన్న పదానికి ఒక కొత్త అర్థాన్ని ఇచ్చిన విప్లవం - ఫ్రెంచి విప్లవం.
2. రాజ్యమంటే దానికి చెందిన ప్రజలు నివసించే ప్రాంతం కాదు. రాజ్యమంటే అందులోని ప్రజలే.
3. ఒక దేశం తనపైన ఇంకొక చట్టాన్ని, అధికారాన్ని ఆమోదించకపోవడాన్ని సార్వభౌమత్వం అంటారు.
4. ఒక దేశం సార్వభౌమత్వ దేశమైతే ఆ దేశ ప్రజలకే సమస్త అధికారం సమకూరుతుంది.
5. గణతంత్ర రాజ్యంలో ప్రభుత్వం ప్రజలనుండి అధికారం పొంది ప్రజలకే జవాబుదారీగా ఉంటుంది.
6. జాకోబియన్ రాజ్యాంగం ప్రజలందరికీ ఓటువేసే హక్కును, తిరుగుబాటు చేసే హక్కును కల్పించింది.
7. జాకోబియన్ క్లబ్బులు అంటే ఫ్రాన్స్లోని అతివాద ప్రజాస్వామిక మేధావుల క్లబ్బులు.
8. చరిత్రలో మొదటి అసలైన ప్రజాస్వామిక రాజ్యాంగం - జాకోబియన్ రాజ్యాంగం.
9. ఫ్రాన్స్ అంతిమంగా గణతంత్ర రాజ్యంగా మారిన సంవత్సరం - 1871.
10. ఫ్రాన్స్లో విప్లవాలు వచ్చిన సంవత్సరం - 1789, 1930, 1948.
11. సామాజిక సమానత, సమ సమాజం అన్న సిద్ధాంతం కొత్త రాజకీయ ఉద్యమానికి దారితీసిన తొలి దేశాలలో ఫ్రాన్స్ ఒకటి.
12. ఆస్ట్రీయా-హంగరీని పాలించిన రాజవంశం - హాబ్స్బర్గ్ వంశం.
13. కొన్ని ముఖ్యమైన తేదీలు - పేజీ 173, టెక్స్టు బుక్.
14. సెర్ప్లు అంటే ఒక భూస్వామి భూములకు కట్టుబడి ఉండేవాళ్లు. అతడి అనుమతి లేకుండా వేరేచోటుకి వెళ్లడానికి వీలులేనివారు.
15. పారిశ్రామికీకరణ మొదలైన మొదటి దేశం - ఇంగ్లండు.
16. పారిశ్రామికీకరణ ఫలితంగా ఏర్పడిన రెండు సామాజిక వర్గాలు - శ్రామికవర్గం, పారిశ్రామికవేత్తలు.
17. లిబరలిజం అన్న పదం లిబర్ అనే లాటిన్ పదం నుండి వచ్చింది. లిబర్ అంటే స్వేచ్ఛ.
18. ఉదారవాదం దేనికి ప్రతీక? - కొత్తగా ఏర్పడిన మధ్యతరగతులకు వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ, చట్టం ముందు అందరూ సమానులుగా ఉండటం.
19. ఉదారవాద ప్రజాస్వామ్యంలో మొదటి రాజకీయ ప్రయోగం - ఫ్రెంచి విప్లవం.
20. సఫ్రేజ్ అంటే సార్వజనీల ఓటు హక్కు.
21. జర్మనీలో చిన్న చిన్న ప్రాంతాలతో కూడిన 39 రాష్ట్రాల సమాఖ్య ఏర్పరిచినది - నెపోలియన్.
22. జర్మనీలో ఎల్లీ అనే కొలమానాన్ని వస్త్ర కొలతలకు ఉపయోగించేవారు.
23. 1834లో సుంకాల సమాఖ్య లేదా జొల్నెర్స్ను ఏర్పాటు చేసిన దేశం ప్రష్యా.
24. జజొల్నెర్స్ అనేది ఏకీకృత ఆర్థిక ప్రాంతం.
25. జొల్నెర్స్ సమాఖ్య 30కి పైగా ఉన్న ద్రవ్య విధానాలను రద్దుచేసి, రెండింటికి కుదించింది.
26. నెపోలియన్ చివరిసారిగా ఓడిపోయిన యుద్ధం ఎప్పుడు జరిగింది? - 1815.
27. 1815లో నెపోలియన్ ను ఓడించిన దేశాలు - బ్రిటన్, రష్యా, ప్రష్యా, ఆస్ట్రీయా.



28. 1815లో నెపోలియన్‌ను ఓడించిన దేశాలు యూరప్ పునర్నిర్మాణంకోసం ఎక్కడ సమావేశమయ్యాయి? - వియన్నా.
29. వియన్నా సమావేశం జరిగిన సంవత్సరం - 1815.
30. వియన్నా సమావేశానికి ఆధిత్యం ఇచ్చినవారు - ఆస్ట్రియా ఛాన్సిలర్ మెటర్నిక్.
31. వియన్నా ఒప్పందం ప్రకారం ఫ్రెంచ్ విప్లవంలో పదవీచ్యుతులైన బోర్బన్ వంశానికి తిరిగి అధికారం కట్టబెట్టారు.
32. వియన్నా సమావేశ నిర్ణయాలు -
  - నెపోలియన్ వల్ల పదవీచ్యుతులైన రాచరికాలకు తిరిగి అధికారం కట్టబెట్టారు.
  - భవిష్యత్లో ఫ్రాన్స్ విస్తరించకుండా ఆ దేశ సరిహద్దులలో అనేక దేశాలను ఏర్పాటు చేశారు.
  - విప్లవకాలంలో పదవీచ్యుతులైన బోర్బన్ వంశానికి తిరిగి అధికారం ఇచ్చారు.
33. ఫ్రెంచి కాలానిక చిత్రకారులలో డెలాక్రాయిక్స్ చాలా ముఖ్యమైనవాడు.
34. డెలాక్రాయిక్స్ చియోస్ దీవిలో తురుమ్మల చేతిలో చనిపోయిన 20,000 మంది గ్రీకుల ఘటనను చిత్రించాడు. ఈ చిత్రం ద్వారా గ్రీకుల పట్ల సానుభూతి పెంచడానికి డెలాక్రాయిక్స్ ప్రయత్నించాడు.
35. 1815లో జరిగిన వియన్నా కాంగ్రెస్ 18వ లూయిస్ ఫ్రాన్స్ చక్రవర్తిగా చేసింది.
36. 10వ ఛార్లెస్ ఫ్రాన్స్ చక్రవర్తి అయిన సంవత్సరం - 1824.
37. 1830 విప్లవకాలంలో ఫ్రాన్స్ చక్రవర్తి - 10వ ఛార్లెస్.
38. 10వ ఛార్లెస్ 1830లో ఫ్రాన్స్‌లో వచ్చిన విప్లవంవల్ల అధికారం కోల్పోయాడు.
39. 1830 విప్లవం తర్వాత ఫ్రాన్స్ చక్రవర్తి - లూయి ఫిలిప్.
40. లూయి ఫిలిప్ పరిపాలనా కాలం - 1830 నుండి 1848 వరకు.
41. 1848 విప్లవకాలంలో ఫ్రాన్స్ చక్రవర్తి - లూయి ఫిలిప్.
42. 1848లో ఫ్రాన్స్‌లో తిరుగుబాటుకు కారణం - ఆహార కొరత, తీవ్ర నిరుద్యోగం.
43. 1848 తిరుగుబాటుతో ఫ్రాన్స్ చక్రవర్తి లూయి ఫిలిప్ దేశంవదిలి పారిపోయాడు.
44. వియన్నా కాంగ్రెస్‌తో హాలెండ్, బెల్జియంలు ఏకీకృతమయ్యాయి. భాష, మతం, జాతీయతలలో ఈ రెండు దేశాలు భిన్నమైనవి. అదీ కాకుండా బెల్జియన్ల కంటే ప్రభుత్వంలో డచ్ ప్రజలకు ఎక్కువ అధికారం ఉండేది. అందువల్ల 1830లో బెల్జియం ప్రజలు తిరుగుబాటు చేసి స్వతంత్ర దేశాన్ని నెలకొల్పుకున్నారు.
45. వియన్నా సమావేశం పోలెండ్‌లో అధిక భాగాన్ని రష్యాకు ఇచ్చింది.
46. సింహాసనాన్ని అధిష్టించున్నప్పుడు తనను తాను 'ప్రజల రాజు' అని చెప్పుకున్న ఫ్రాన్స్ చక్రవర్తి - లూయి ఫిలిప్.
47. 1848 విప్లవకాలంలో ఫ్రాన్స్ ప్రజలు 'గణతంత్రం వర్ధిల్లాలి' అన్న నినాదం ఇచ్చారు.
48. 1848 విప్లవకాలంలో ముఖ్యపాత్ర పోషించిన సోషలిస్ట్ నాయకుడు - లూయి బ్లాంక్.
49. ప్రష్యాలోని బడా భూస్వాములను జంకర్లు అని పిలుస్తారు.
50. జర్మనీ ఏకీకరణ ప్రష్యా నాయకత్వంలో జరిగింది.
51. జర్మనీ ఏకీకరణలో ప్రధాన పాత్ర పోషించిన బిస్మార్క్ ప్రష్యాకు ప్రధాన మంత్రి.
52. జర్మనీ ఏకీకరణకు బిస్మార్క్ ఏడు సంవత్సరాల కాలంలో మూడు యుద్ధాలు చేశాడు. ఆ యుద్ధాలు ఏయే దేశాలతో చేశాడు? - ఆస్ట్రియా, డెన్మార్క్ మరియు ఫ్రాన్స్‌తో.
53. జర్మనీ ఏకీకరణ పూర్తి అయిన సంవత్సరం - 1871.
54. ఐక్య జర్మనీకి మొదటి చక్రవర్తిగా ప్రకటించబడినవాడు. - ప్రష్యా రాజైన విలియం -1.
55. వర్నయిల్స్‌లోని అద్దాల మహాలో జర్మనీ సామ్రాజ్య ప్రకటన జరిగింది.
56. జర్మనీ ఏకీకరణలో పాల్గొన్న ప్రష్యా సైన్యాధిపతి - జనరల్ వాన్ రూన్.
57. ఫ్రాంక్ ప్రష్యన్ యుద్ధం జరిగిన సంవత్సరం - 1871.
58. జర్మనీ దేశ నిర్మాణ ప్రక్రియలో ప్రధాన పాత్ర పోషించిన దేశం - ప్రష్యా.
59. హాబ్స్‌బర్గ్ సామ్రాజ్యం ఏ దేశానికి చెందినది? - ఇటలీ.
60. 19వ శతాబ్దం మధ్యకాలం నాటికి ఇటలీ ఏడు రాజ్యాలగా విభజింపబడి ఉండేది.
61. తన భావాలను ప్రచారం చేయడానికి 'యంగ్ ఇటలీ' అన్న రహస్య సంఘాన్ని ఏర్పాటు చేసినవాడు - మాజినీ.

- 62. ఇటలీ ఏకీకరణ సార్దీనియా పీడ్యాంట్ రాజు విక్టర్ ఇమాన్యువల్-|| నాయకత్వంలో జరిగింది.
- 63. ఇటలీ ఏకీకరణకు నాయకత్వం వహించిన ప్రధానమంత్రి - కవూర్.
- 64. ఆస్ట్రీయాను ఓడించడానికి కవూర్ ఫ్రాన్స్ తో దౌత్య సంబంధాన్ని కుదుర్చుకున్నాడు.
- 65. ఇటలీ ఏకీకరణకు సాయుధ వాలంటీర్ల దళాన్ని ఏర్పాటుచేసినవాడు - గాలిబాల్డీ.
- 66. 1861లో ఏకీకృత ఇటలీకి విక్టర్ ఇమాన్యువల్ - || రాజుగా ప్రకటించబడ్డాడు.
- 67. ఒక దేశానికి ఉమ్మడి చరిత్ర, ఉమ్మడి సంస్కృతి, ఉమ్మడి ఆర్థిక వ్యవస్థ ఉండాలని ప్రజాస్వామిక, జాతీయవాద ఉద్యమాలు భావించాయి.
- 68. వివిధ దేశాలలోని జాకోబియన్ క్లబ్బులను ..... ఏర్పాటు చేసింది. ( రైతాంగం, రాచరికం, మధ్యతరగతి, సైన్యం)

## 15. పారిశ్రామికీకరణ, సామాజిక మార్పు

### బిట్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు:

- 1. ఇంగ్లండులో పారిశ్రామిక విప్లవ కాలం- 1780 నుండి 1850 వరకు.
- 2. 1780-1850 మధ్య కాలంలో బ్రిటన్ పరిశ్రమలు, ఆర్థిక విధానంలో సంభవించిన మార్పులను 'తొలి పారిశ్రామిక విప్లవం'గా పేర్కొంటారు.
- 3. ఫ్రాన్స్ లోని జార్జెస్ మిషెలెట్, జర్మనీలోని ఫ్రెడ్రీక్ ఎంగెల్స్ 'పారిశ్రామిక విప్లవం' అన్న పదాన్ని వాడారు.
- 4. తత్వవేత్త, ఆర్థికవేత్త అయిన ఆర్నాల్డ్ టోయిన్ బీ బ్రిటన్ లో 1760-1820 ల మధ్య జరిగిన పారిశ్రామిక అభివృద్ధిని సూచించడానికి పారిశ్రామిక విప్లవం అనే పదాన్ని మొదటిసారి వాడారు.
- 5. ఆధునిక పారిశ్రామికీకరణను చవిచూసిన మొట్టమొదటి దేశం బ్రిటన్.
- 6. పారిశ్రామికీకరణ మొదటగా బ్రిటన్ లోనే జరగడానికి కారణం -
  - ✓ రాజకీయ స్థిరత్వం ఉండుట
  - ✓ జల విద్యుత్ కు ఎటువంటి కొరత లేదు.
  - ✓ ముడి సరుకులకు కూడ కొరత లేదు.
  - ✓ ఓడరేవుల ద్వారా రవాణాకు చాలా అనుకూలం ఉంది.
  - ✓ పెట్టుబడికి కావాల్సిన సంపద ఉండటం.
  - ✓ అధిక సంఖ్యలో కార్మికులు అందుబాటులో ఉండటం.
- 7. ప్రపంచ కర్మాగారం అని పిలువబడిన దేశం బ్రిటన్.
- 8. "ఇనుము, బొగ్గు, వస్త్రపరిశ్రమల ఆధారంగా బ్రిటన్ రూపొందించిన నాగరికతను ఆ తరువాత ప్రపంచమంతా అనుకరించింది" అని ఫిషర్ ప్రశంసించాడు.
- 9. యాంత్రీకరణకు ప్రధాన ముడిసరుకులు - బొగ్గు, ఇనుప ఖనిజం.
- 10. కమ్మరం పనిచేసే ఫ్రాఫ్ షైర్ కు చెందిన డర్బీలు ఇనుము పరిశ్రమ అభివృద్ధికి ఎంతగానో కృషి చేశారు.
- 11. ఆవిరి యంత్రాన్ని ఆవిష్కరించిన వ్యక్తి - జేమ్స్ వాట్.
- 12. సంపన్న ఉత్పత్తిదారుడైన మాథ్యూ బౌల్టన్ సహాయంతో 1775లో బర్మింగ్ హాంలో సోహో ఫౌండ్రీని జేమ్స్ వాట్ స్థాపించాడు.
- 13. పక్కా రోడ్లు తయారుచేసే విధానాన్ని మెక్ డం అనే వ్యక్తి రూపొందించాడు.
- 14. మొదటి ఇంగ్లీష్ కాలవ అయిన వర్నీ కాలవను జేమ్స్ బిండే నిర్మించాడు. మాంచెస్టర్ దగ్గర ఉన్న వర్నీ బొగ్గుగనుల నుంచి మాంచెస్టర్ పట్టణానికి బొగ్గును చేరవేసే ఏకైక ఉద్దేశ్యంతో ఈ కాలవను తవ్వారు.
- 15. మొదటి రైల్వే ఇంజన్ ను తయారుచేసిన వాడు - స్టీఫెన్సన్.
- 16. రైలు మార్గాలను కనిపెట్టడం ద్వారా మొత్తం పారిశ్రామికీకరణ ప్రక్రియ రెండవ దశకు చేరుకుంది.
- 17. మొదటి రైలు మార్గాన్ని 1825లో స్టాక్టన్, డార్లింగ్ టన్ నగరాలను కలుపుతూ నిర్మించారు.
- 18. రెండవ రైలు మార్గాన్ని 1830లో లివర్ పూల్ ని, మాంచెస్టర్ ను కలుపుతూ నిర్మించారు.
- 19. ఆవిష్కరణలో చాలామంది భౌతిక, రసాయనికశాస్త్రాలలో విద్యావంతులు కారు. వారు శాస్త్రీయ జ్ఞానం అన్వయించడం ద్వారా కంటే కృతనిశ్చయం,

ఆసక్తి, కుతూహలం ఒక్కొక్కసారి అదృష్టకారణంగా అనేక ఆవిష్కరణలు చేయగలిగారు.

20. వస్త్ర పరిశ్రమలో ఆవిష్కరణలు - జాన్ కే, జేమ్స్ హార్గ్రీవ్స్ వంటి వాళ్లకు నేత, వడ్రంగం వంటి వాటిల్లో నైపుణ్యం ఉండేది.
21. రిచర్డ్ ఆర్చర్లెట్ జుట్టు కత్తరించేవాడు, విగ్గులు తయారుచేసేవాడు.
22. రోడ్లు నిర్మించిన జాన్ మెట్కాఫ్ చూపులేని వృత్తి. అతడు స్వయంగా రోడ్ల ఉపరితలాలు సర్వేచేసి, వాటికి ప్రణాళికలు తయారు చేసేవాడు.
23. కాలువలను నిర్మించిన జేమ్స్ బ్రిండ్లే దాదాపుగా నిరక్షరాస్యుడు. అతడికి పదాల అక్షర క్రమం కూడ సరిగా వచ్చేది కాదు.
24. పారిశ్రామికీకరణవల్ల కార్మికుల సగటు జీవితకాలం చాలా తగ్గింది.
25. నీటి కాలుష్యంవల్ల వ్యాపించే వ్యాధులు - కలరా, టైఫాయిడ్.
26. వాయు కాలుష్యంవల్ల వచ్చే వ్యాధులు - క్షయ.
27. సైలీషియా, రైన్లాండ్, రూర్లోని బొగ్గుగనులతో, బొహిమియాలోని ఇనుము నిల్వలతో ప్రప్రథమో ఉక్కు పరిశ్రమ అభివృద్ధి చెందింది.
28. క్రుప్ కుటుంబం రైలు పెట్టెలు, ఆయుధ తయారీ చేసింది.
29. 1866లో వెర్నెర్ సీమెన్స్ విద్యుత్తు డైనమోను కనుగొన్నాడు.
30. 1871లో సమైక్య జర్మనీ ఏర్పడింది.
31. ఫ్రాన్స్ నుండి జర్మనీ లోరైన్ ఇనుము గనులను స్వాధీనం చేసుకుంది.
32. 20వ శతాబ్దం ఆరంభం నాటికి పారిశ్రామిక శక్తిగా బ్రిటన్ కు సవాలుగా నిలిచిన దేశం - జర్మనీ.
33. ప్రపంచంలోకెల్లా అతి పెద్ద ఆయుధ కర్మాగారాన్ని క్రుప్ కుటుంబం స్థాపించింది.
34. మొదటి ప్రపంచ యుద్ధంలో జర్మనీ ఫిరంగి దళానికి క్రుప్ కర్మాగారాలు ఫిరంగులు తయారు చేశాయి.
35. 1933లో జర్మనీలో జరిగిన సాధారణ ఎన్నికల్లో క్రుప్ కుటుంబం హిట్లర్ కు మద్దతు ఇచ్చింది.

## 16. సామాజిక నిరసనాద్యమాలు

### బిట్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు:

1. ఫ్రాన్స్ తో ఇంగ్లండు దీర్ఘకాలం పాటు 1792 నుంచి 1815 వరకు యుద్ధంలో మునిగితేలింది.
2. ఇంగ్లండులో 1795 - 1840 మధ్య కాలంలో ఆహార అల్లర్లు తరచుగా జరిగాయి.
3. ఇంగ్లండులోని లాంక్ షైర్, యార్క్ షైర్ లలో కార్మికులు తిరుగుబాటు జరిగాయి.
4. జనరల్ నెడ్లుద్ అన్న జనాకర్షక నాయకుడి నేతృత్వంలో కార్మికులు యజమానుల యంత్రాలు, సరుకు నిల్వలపై దాడి చేయడం ద్వారా తమ కోరికలను సాధించుకోవడానికి ప్రయత్నించారు. దీనినే లుద్దిజం అంటారు.
5. సామ్యవాదం అంటే ఏమిటి? - ఇది ప్రకృతివనరులు, ఆస్తులు వ్యక్తుల కింద వారి నియంత్రణలో కాకుండా ప్రజల ఆధీనంలో ఉండాలనే సిద్ధాంతం
6. సోషలిస్ట్ ధృక్పథం ప్రకారం ప్రజలు ఉత్పత్తి చేస్తున్న ప్రతిదీ ఒక రకంగా సామాజిక ఉత్పత్తి అవుతుంది. కాబట్టి సభ్యులందరి ప్రయోజనంకోసం ఆస్తికి సమాజం మొత్తం యజమానిగా ఉండాలి లేదా కనీసం దానిని నియంత్రించాలి.
7. ఉత్పత్తి సాధనాలు వ్యక్తిగత ఆస్తిగా ఉండి, ఏం ఉత్పత్తి చేయాలి, అందులో ఎవరికి వాటా ఉండాలి అనే విషయాలను మార్కెట్టు నిర్ణయించే విధానాన్ని పెట్టుబడిదారీ విధానం అంటారు.
8. పెట్టుబడిదారీ విధానం సుంపద కొద్దిమంది చేతుల్లో కేంద్రీకృతమయ్యే పరిస్థితికి దారితీస్తుందని సామ్యవాదులు విమర్శించారు.
9. సోషలిస్ట్ల ప్రకారం నిజమైన స్వేచ్ఛ, నిజమైన సమానత్వం ఉండాలంటే, ఏ సమాజమైన వర్ణాలంటే వనరులు సామాజిక నియంత్రణలో ఉండా.
10. బాబెఫ్ స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, సౌభ్రాతృత్వం అన్న ఆదర్శాలను ఫ్రెంచి విప్లవం సాధించలేక పోయిందని భావించారు.
11. విలువైన సమానత్వం అన్న సిద్ధాంతాన్ని సాధించాలంటే వ్యక్తిగత ఆస్తిని రద్దుచేసి, భూమి దాని ఫలాలు ఉమ్మడిగా అనుభవించాలని బాబెఫ్ వాదించాడు.
12. తొలి సామ్యవాద మేధావులలో ఫ్రాన్స్ కు చెందిన సేంట్ సైమన్ ఒకరు. అతడు ఉత్పాదక ఆస్తి సమాజానికి చెందాలని వాదించలేదు. సామాజిక అవసరాలను శాస్త్రజ్ఞులు, పారిశ్రామికవేత్తలు, ఇంజనీర్లు అంచనావేసి, వాటిని తీర్చేలా సమాజశక్తులను వినియోగించే కేంద్రీకృత ప్రణాళిక ఉండాలని, ఆ ప్రణాళికలద్వారా ఆస్తల నియంత్రణ సమాజం చేతిలో ఉండాలని అతడు ప్రతిపాదించాడు.
13. పారిశ్రామిక విప్లవానికి నిలయమైన దేశం - ఇంగ్లండు.
14. సహకార గ్రామాలను నిర్మించాలని రాబర్ట్ ఓవెన్ పిలుపునిచ్చాడు.

15. ప్రముఖ సామ్యవాదులు - కార్ల్ మార్క్స్, ఫ్రెడరిక్ ఎంగెల్స్.
16. పెట్టుబడిదారీవిధానం చరిత్రలో ప్రగతిశీల అంశమని, అదే సమయంలో ఇది పెట్టుబడిదారులను, కార్మికులను తమ నిజమైన మానవత్వం నుంచి దూరం చేసే దోపిడిపూరిత విధానమని వాదించినవారు - కార్ల్ మార్క్స్, ఫ్రెడరిక్ ఎంగెల్స్.
17. కార్మికులు పెట్టుబడిదారీ విధానాన్ని అంతం చేయడానికి పోరాటాలు చేస్తుంటారు.
18. ఫ్రెంచి విప్లవంలో పూర్వదర్శకత్వం, రాజులను తరిమేసినట్లే కార్మికులు సంఘటితమై పెట్టుబడిదారులు లేకుండా చేయాలని మార్క్స్ వాదించాడు.
19. కార్మికులు రాజ్యాధికారాన్ని చేజిక్కించుకుని శ్రామిక రాజ్యాన్ని ఏర్పాటు చేయాలని మార్క్స్ వాదించాడు.
20. రష్యాలో కమ్యూనిస్ట్ విప్లవం వచ్చిన సంవత్సరం - 1917.
21. సామ్యవాదం పట్ల ఆకర్షితులైన భారతీయ నాయకులు - ఎం.ఎన్.రావు, భగత్ సింగ్, జవహర్ లాల్ నెహ్రూ, వివేకానంద మొదలైనవారు.
22. మార్క్సిజం భావజాలంతో ప్రభావితమై 1920లో భారత కమ్యూనిస్ట్ పార్టీని స్థాపించారు.
23. ఫ్రెంచి విప్లవకారులు 'మానవ హక్కుల ప్రకటన' తయారుచేసిన సంవత్సరం - 1791.
24. "మహిళలు స్వేచ్ఛాజీవులుగా జన్మించారు. హక్కులలో పురుషులతో సమానులుగా ఉంటారు. ఉమ్మడి ప్రయోజనాలనుబట్టి సామాజిక తేడాలు ఉండవచ్చు... అన్ని ప్రభుత్వ శాకర్యాలు, ఉపాధి, ఉద్యోగాలకు తమ సామర్థ్యంబట్టి తప్పించి, ఎటువంటి వివక్షత లేకుండా గుణాలు, ప్రతిభ ఆధారంగా మహిళలతో పాటు పౌరులందరూ అర్హులు" అని మహిళల హక్కుల ప్రకటనను ఫ్రెంచి మహిళలు రూపొందించారు.
25. 1917లో రష్యా విప్లవం ప్రధమంగా మహిళలందరికీ ఓటు హక్కు కల్పించింది.
26. వయోజనులైన మహిళలందరికీ ఇంగ్లండులో 1928లో ఓటు హక్కు కల్పించారు.
27. మహిళలపై పురుషుల ఆధిపత్యం గురించి, ఆధిపత్యం చెలాయించే సాధనాలుగా మహిళలు కూడా మారే విధానం గురించి వర్జీనియా ఉల్ఫ్ వంటి రచయిత్రులు రాశారు.

## 17. లాటిన్ అమెరికా, ఆసియా, ఆఫ్రికాలలో వలసవాదం

### బ్రిట్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు:

1. 1400 సంవత్సరంలో యూరపువాసులకు తెలిసిన ప్రపంచాన్ని జెనోయిస్ అంటారు.
2. ఒట్టోమాన్ సామ్రాజ్యంతో సంబంధం గల దేశం - టర్కీ
3. 1492లో క్రిస్టఫర్ కొలంబస్ మధ్య అమెరికాకి దారి కనుగొన్నాడు.
4. భౌగోళిక అన్వేషణలకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చిన యూరప్ దేశాలలో స్పెయిన్, పోర్చుగల్ ముఖ్యమైనవి.
5. 1498లో వాస్కోడగామా ఆఫ్రికా చుట్టూ వెళ్లి భారతదేశానికి దారి కనుగొన్నాడు.
6. కొలంబస్ స్పెయిన్ దేశపు రాణికోసం పనిచేయగా, వాస్కోడాగామా పోర్చుగీస్ రాజుకోసం పనిచేసాడు.
7. ఇప్పుడు వెస్ట్ ఇండీస్ అని పిలుస్తున్న దీవులను కనుగొన్నవాడు - కొలంబస్.
8. కార్టెజ్ అనే స్పెయిన్ యోధుడు మెక్సికోని దోచుకోవడానికి, అక్కడి ప్రజలను హతమార్చడానికి ఒక బృందానికి నాయకత్వం వహించాడు.
9. పిజార్రో అనే మరో సాహసికుడు పెరూని జయించి దోచుకున్నాడు.
10. 1500 నుంచి 1800 వరకు మధ్య మధ్య, దక్షిణ అమెరికాలో అధిక భాగం స్పెయిన్, పోర్చుగీసు ఆధీనంలో ఉండేది.
11. మధ్య, దక్షిణ అమెరికా దేశాలను లాటిన్ అమెరికా దేశాలుగా వ్యవహరిస్తారు.
12. స్పెయిన్ రాజధాని - మాడ్రీడ్.
13. అమెరికాలో స్పెయిన్ భూస్వాముల ఆధీనంలోని విశాలమైన భూభాగాలను హాసియండా అనేవాళ్లు.
14. లాటిన్ అమెరికాలో 1810 నుంచి స్పెయిన్ పై అనేక తిరుగుబాట్లు జరిగాయి.
15. 1816-1826 మధ్య కాలంలో అనేక లాటిన్ అమెరికా దేశాలు స్వాతంత్ర్యం పొందాయి.
16. లాటిన్ అమెరికాలో స్పెయిన్ కు వ్యతిరేకంగా జరిగిన తిరుగుబాట్లకు నాయకత్వం వహించినవాడు - సైమన్ బొలివర్.
17. చిలీ, పెరూ, అర్జెంటీనాలను విముక్తంచేయడానికి సాన్ మార్టిన్ కృషిచేశాడు.
18. పోర్చుగీసు వలస ప్రాంతంగా ఉన్న బ్రెజిల్ 1822లో స్వాతంత్ర్యం ఎందింది.

19. అమెరికా అధ్యక్షుడు జేమ్స్ మన్రో తయారుచేసిన 'మన్రో సిద్ధాంతం' ప్రకారం అమెరికా ఖండాలలో యూరప్ దేశాలు ఏవీ వలస ప్రాంతాలను ఏర్పరచుకోకూడదు. అందుకు ప్రతిగా ఇతర ఖండాలలో యూరప్ వ్యవహారాల్లో కానీ, వలస ప్రాంతాల్లో కానీ అమెరికా జోక్యం చేసుకోదు.
20. 16వ శతాబ్దంలో పోర్చుగల్ హిందూ మహాసముద్రంపై 'సముద్ర సామ్రాజ్యాన్ని' స్థాపించింది.
21. డచ్ ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీని స్థాపించి భారతదేశంలో వ్యాపారం చేసిన యూరప్ దేశం - హాలండ్.
22. హాలండ్ దేశ ప్రజలను డచ్ వారు అంటారు. నేడు దాని అధికారిక నామం నెదర్లాండ్స్.
23. ఇండోనేషియా డచ్వారి వలస రాజ్యం.
24. 15వ శతాబ్దం ఆరంభంలో గోవా ఓడరేవుపై ఆధిపత్యం వహించిన దేశం - పోర్చుగల్.
25. మొఘల్ సామ్రాజ్యం క్షీణించడంతో యూరప్ దేశాలకు భారతదేశంపై రాజకీయ నియంత్రణ సులభమైంది.
26. మద్రాస్ పై బ్రిటీష్, పాండిచ్చేరిపై ఫ్రెంచివారు ఆధిపత్యం సాధించారు.
27. బెంగాల్ నవాబును ఓడించి, 1757లో బెంగాల్ పై ఇంగ్లండు రాజకీయ నియంత్రణ సాధించింది.
28. భారతదేశంలో బ్రిటీష్ పాలనకు పునాది - ఇంగ్లండు బెంగాల్ పై అధికారం సాధించడం.
29. ప్రపంచంలోకెల్లా అత్యంత అధిక జనాభాగల దేశం - చైనా.
30. ఇంగ్లండు దేశం చైనాలోకి దేనిని అక్రమంగా రవాణా చేసేది? - నల్లమందు.
31. నల్లమందు యుద్ధాలు ఏయే దేశాల మధ్య జరిగాయి? - ఇంగ్లండు, చైనా.
32. చైనా, ఇంగ్లండుల మధ్య నల్లమందు యుద్ధాలు జరిగిన కాలం: 1840-42.
33. నల్లమందు యుద్ధాలలో ఇంగ్లండును ఓడించి ఎటువంటి పరిమితులు లేకుండా వ్యాపారం చేసుకోవడానికి అవకాశం పొందింది.
34. 1861లో జపాన్ లో రాజకీయ విప్లవం తరువాత వేగంగా పారిశ్రామికీకరణ చెంది, ఆధునిక దేశంగా మారింది.
35. 1894-95 మధ్య చైనాకు జపాన్ కు మధ్య యుద్ధాలు జరిగాయి.
36. పాశ్చాత్యదేశాలు చైనా నుంచి దిగుమతి చేసుకున్న ముఖ్యమైన వస్తువులు - పట్టు, తేయాకు
37. చైనాలో పాశ్చాత్య దేశాలు అమ్ముటానికి ప్రయత్నించిన ఉత్పత్తి - నల్లమందు.
38. చైనాలో వ్యాపారానికే ప్రభావితం చేయటానికి ప్రయత్నించిన ఆసియా దేశం - జపాన్.
39. అమెరికాలో అమ్ముటానికి బానిసలను సరఫరా చేసే ప్రాంతం - ఆఫ్రికా.
40. ఆఫ్రికా దక్షిణ అగ్రాన్ని గుడ్ హెబాప్ అగ్రం అంటారు.
41. ఆఫ్రికాను 'చీకటిఖండం' అని పిలిచేవారు. కారణం - ఆఫ్రికాలో సహారావిడారికి అవతల ఉన్న ప్రదేశాల గురించిన సమాచారం తెలియకపోవడం
42. ఆఫ్రికా అన్వేషకులలో ముఖ్యులు - డేవిడ్ లివింగ్ స్టన్, హెచ్.ఎం.స్టాన్లీ.
43. యూరప్ దేశాలు ఆఫ్రికాలో వలసలను ఏర్పాటు చేయడానికి కారణం - క్రైస్తవ మతవ్యాప్తి, తమ ఉత్పత్తులను అమ్ముకోవడానికి, పారిశ్రామిక వుడిసరుకుల కోసం.
44. వలసల స్థాపనలో 'ఆఫ్రికాకై ఉరుకులాట' ప్రారంభమైన కాలం - 1870.
45. యూరప్ సైన్యాన్ని ఓడించిన ఏకైక యూరప్ దేశం - ఇథియోపియా. ఇది ఇటలీని ఓడించింది.
46. మొదటి ప్రపంచ యుద్ధం ప్రారంభమైన సంవత్సరం - 1914.
47. బెల్జియంకు చెందిన లియోపోల్డ్ II అనే రాజు కాంగో ప్రాంతానికి స్టాన్లీ అనే అన్వేషకుడిని రహస్యంగా పంపించాడు.
48. కాంగోను లియోపోల్డ్ II తన సొంత ఆస్తిగా పరిగణించాడు.
49. కాంగో ఎవరి వలస రాజ్యం? - బెల్జియమ్.
50. దక్షిణ ఆఫ్రికా ఎవరి వలస రాజ్యం? - ఇంగ్లండు.
51. ఆసియావైపు వెళ్లే ఓడలలో ఆహార సరఫరాలు నింపడానికి, నావికులు విశ్రాంతి తీసుకోవడానికి గుడ్ హెబాప్ అగ్రం వద్ద ఇంగ్లండు వ్యాపార కేంద్రాన్ని ఏర్పాటు చేసింది.
52. దక్షిణ ఆఫ్రికాలో స్థిరపడిన డచ్వారిని బోయర్లు అంటారు.
53. దక్షిణాఫ్రికాలో శ్వేతజాతీయులు నల్లజాతివారిపై జాతివివక్షత చూపారు.
54. దక్షిణాఫ్రికాలో జాతి వివక్షత 1994లో అంతమొందించారు.

## 18. భారతదేశంపై వలసవాద ప్రభావం



**బిట్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు :**

1. 1879లో భారతదేశంలో దాదాపుగా 8,000 కి.మీ. రైలు మార్గాలు ఉండేవి.
2. 1910 నాటికి భారతదేశంలో రైలుమార్గాలు 50,000 కి.మీ. వరకు పూర్తి అయ్యాయి.
3. చిట్టగాంగ్ అడవి ప్రాంతంలో ప్రవహించే నది - కాస్సా లాంగ్ నది.
4. రైల్వే స్టేషను అంటే - రైలు పట్టాలు కదలకుండా ఉండేలా వాటికి అడ్డంగా వేసే కలప పట్టీలు.
5. 1864లో భారత ప్రభుత్వం అటవీ శాఖను ఏర్పాటు చేసింది.
6. వివిధ గిరిజన జాతివాసులు, వారు ఉండే ప్రాంతాలు: బైగాలు, మరియా, గోండ్, భిల్ జాతులు - మధ్యప్రదేశ్ మరియు చత్తీస్ గఢ్. కోయ, రెడ్డి, కోలం జాతులు - ఆంధ్రప్రదేశ్. సవర జాతి ప్రజలు - ఒడిషా.
7. జార్ఖండ్ లో సంతాల్ ఆదివాసీల తిరుగుబాటు జరిగిన కాలం - 1856.
8. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో కోయ ఆదివాసీలు తిరుగుబాటు జరిగిన కాలం - 1880, 1922.
9. బస్తర్ లోని మరియా, మురియా ఆదివాసీల తిరుగుబాటు 1910 కాలంలో జరిగింది.
10. గోండ్, కోలం ఆదివాసీల తిరుగుబాటు జరిగిన కాలం - 1940.
11. జార్ఖండ్ రాష్ట్రంలోని ఛోటానాగపూర్ పీఠభూమిలోని ముండా ఆదివాసీలు 1874-1901 మధ్య బిర్సా ముండా అనే యువకుని నాయకత్వంలో బ్రిటీష్ పాలనను అంతం చేయడానికి తిరుగుబాటు చేశారు.
12. 1921-22లో ఉత్తరాఖండ్ లోని కుమావూ ప్రాంతంలో అడవిపై తమ హక్కుల కోసం రైతులు తిరుగుబాటు చేశారు.
13. విశాఖ జిల్లా పండ్రంగి గ్రామంలో 1897 జూలై 4న అల్లూరి సీతారామరాజు జన్మించాడు.
14. అల్లూరి సీతారామరాజు తన మేనమామ రామచంద్ర రాజు సంరక్షణలో పెరిగాడు.
15. గిరిజనులను అడవులలో స్వేచ్ఛగా తిరగడాన్ని నిషేధిస్తూ మద్రాసు అటవీ చట్టం చేసిన సం॥ - 1882.
16. తూర్పు గోదావరి, విశాఖపట్నం జిల్లాల సరిహద్దు ప్రాంతాలలో గిరిజన తిరుగుబాటుకు అల్లూరి సీతారామరాజు నాయకత్వం వహించాడు.
17. సీతారామరాజు చింతపల్లి, రంపచోడవరం, దమ్మనపల్లి, కృష్ణదేవి పేట, రాజవొమ్మంగి, అడ్డతీగల, నర్సిపట్నం, అన్నవరం వంటి ప్రాంతాల్లోని పోలీస్ స్టేషన్లపై దాడిచేసి ఆయుధాలను స్వాధీనం చేసుకున్నాడు.
18. దమ్మనపల్లి దగ్గర గిరిజనుల తిరుగుబాటుదారులు స్కాట్ కలాల్తో సహా అనేకమంది బ్రిటీష్ సైనికులను చంపేశారు.
19. అల్లూరితో పాటు గిరిజన తిరుగుబాటులో పాల్గొన్న వారు - మల్లు దొర, గంటం దొర.
20. శాండర్స్ నాయకత్వంలోని సైన్యం రామరాజును చింతపల్లి అడవులలోని మంప గ్రామంవద్ద కాల్చి చంపింది.
21. అదిలాబాద్ లోని సంకేపల్లి గ్రామంలో 1900లో కొమరం భీం జన్మించాడు.
22. నిజాంకి ఇన్ ఫార్మర్ గా ఉన్న సిద్ధీకి అనే జారీర్దారు భీం పొలాలను ఆక్రమించుకున్నాడు.
23. కోపంతో రగిలిపోయిన భీం సిద్ధీకిని చంపేశాడు.
24. అడవిలో మేపినందుకు, వంటకు కట్టెపుల్లలు సేకరించినందుకు నిజాం ప్రభుత్వం 'బంబీరాం', 'దూపపెట్టి' అనే పన్నులను వసూలు చేసింది.
25. 'జల్, జంగిల్, జమీన్' అనే నినాదం ఇచ్చినవాడు - కొమరం భీం.
26. కొమరం భీం గోండు, కోయ యువకులతో గెరిల్లా సైన్యాన్ని ఏర్పాటు చేశాడు.
27. గిరిజన ప్రజల జీవన విధానాన్ని అధ్యయనం చేయడానికి నిజాం ప్రభుత్వం హైమన్ డార్ప్ ను నియమించింది.
28. 1950లలో భారతదేశంలో ముంబాయి, అహ్మదాబాద్ లో మొదటగా నూలు మిల్లలను ఏర్పాటు చేశారు.
29. మొదటి ప్రపంచయుద్ధకాలంలో భారతదేశంలోకి విదేశీవస్తువుల దిగుమతి గణనీయంగా పడిపోయింది. సరుకు రవాణా ఓడలను యుద్ధ సంబంధ పనులకు మళ్లించడంవల్ల ఓడల కొరత ఏర్పడటం ఒక కారణం.
30. భారతదేశంలోని మొదటి ఉక్కు కర్మాగారం - టాటా ఉక్కు కర్మాగారం. దీనిని జంషేడ్ టాటా అనే పారిశ్రామికవేత్త జంషేడ్ పూర్ లో స్థాపించాడు.
31. భారతీయ పరిశ్రమల ప్రయోజనాలకోసం బ్రిటీష్ వారి కాలంలో పారిశ్రామికవేత్తలతో ఏర్పడిన సంఘం - వ్యాపార, పరిశ్రమల భారతీయ సమాఖ్య (ఎఫ్.ఐ.సి.సి.ఐ.).
32. నూలు వడకడం, బట్టలు నేయడం అనేది భారతదేశంలో అతి పెద్ద పరిశ్రమ.
33. భారతదేశంలో అతిపెద్ద పారిశ్రామిక కేంద్రాలు - కాన్పూర్, ముంబాయి, అహ్మదాబాద్, కోల్ కత్తా, చెన్నై.
34. 1908లో లోకమాన్య తిలక్ కు బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం 6 సంవత్సరాల దేశ బహిష్కరణ శిక్ష విధించింది.



- 35. భారతదేశంలో మొదటి కర్మాగారాల చట్టం చేసిన సం॥ - 1881.
- 36. మహిళా కార్మికులకోసం చట్టాలు చేసిన సం॥ - 1891.
- 37. ముంబాయిలోని కార్మికులు ఏర్పాటు చేసుకున్న సంఘం - గిర్ని కాంగ్రా యూనియన్.
- 38. అహ్మదాబాద్ లో గాంధీ ప్రభావంతో మజ్దుర్ మహాజన్ అనే కార్మికుల యూనియన్ ఏర్పడింది.

## 19. విస్తరిస్తున్న ప్రజాస్వామ్యం

### బిట్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు :

- 1. ఉత్తర ఆఫ్రికాలో లిబియా ఒక చిన్న దేశం. ఇది ఇటలీ వలస పాలనలో ఉండేది.
- 2. సుదీర్ఘ పోరాటం తర్వాత లిబియా 1951 స్వాతంత్ర్యం సాధించింది.
- 3. స్వాతంత్ర్యానంతరం అధికారాన్ని రాజు ఇద్రిస్ కి ఇటలీ బదిలీ చేసింది.
- 4. 1959లో లిబియాలో విస్తారమైన చమురు నిధులను కనుగొన్నారు.
- 5. 1969లో మహమ్మద్ గదాఫీ, 70 మంది యువ సైనిక అధికారుల బృందం లిబియాలో అధికారాన్ని చేజిక్కించుకుంది. దీనితో రాజు ఇద్రిస్ దేశం నుంచి పారిపోయాడు.
- 6. గదాఫీ, యువ సైనికాధికారుల బృందం లిబియాలో రాజరికాన్ని రద్దుచేసి, 'సోషలిస్ట్ లిబియా అరబ్ గణతంత్రం'గా ప్రకటించారు.
- 7. లిబియాలో రాజరికాన్ని రద్దు చేయడంలో సైన్యంలోని 12 మంది సభ్యులతో కూడిన రివల్యూషనరీ కమాండ్ కౌన్సిల్ (ఆర్.సి.సి.) ముఖ్య పాత్ర పోషించింది.
- 8. 2010 డిసెంబరులో ట్యునీసియా, ఈజిప్టు, లిబియా, ఎమెన్, బహ్రెన్, సిరియాలలో ప్రజాస్వామ్యం ఏర్పాటుచేయడానికి మొదలైన ఉద్యమాలను అరబ్ వసంతంగా పిలుస్తారు.
- 9. బెంగాళి అనేది లిబియాలోని ఒక పట్టణం.
- 10. అంతర్వర్ధం అంటే - వివిధ వర్గాలు లేదా ప్రాంతాల మధ్య దేశంలో చెలరేగే యుద్ధం.
- 11. 2012లో లిబియాలో గదాఫీ ప్రభుత్వం కూలిపోయి కొత్త ప్రభుత్వం ఏర్పడింది.
- 12. మయన్మార్ పూర్వ నామము - బర్మా.
- 13. భారతదేశం లాగా బర్మాలాగ బ్రిటీష్ వారి పాలనలో ఉండేది.
- 14. భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన ఐదు నెలలకు బర్మాకూడ స్వాతంత్ర్యం పొందింది.
- 15. బర్మన్ జాతి నాయకుడైన ఆంగ్ సాన్ నాయకత్వంలో 1947లో బర్మా దేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చింది.
- 16. 1962లో, బర్మాలో ఎన్నికైన ప్రభుత్వాన్ని కూలదోసి, సైన్యాధిపతి జనరల్ నెవిన్ దేశ అధికారాన్ని చేజిక్కించుకున్నాడు.
- 17. బర్మాలో సంస్కరణలకోసం ఆంగ్ సాన్ సూకి అనే మహిళ పోరాటం మొదలుపెట్టింది.
- 18. 1990లో బర్మాలో జరిగిన ఎన్నికల్లో ఆంగ్ సాన్ సూకి నాయకత్వం వహించిన జాతీయ ప్రజాస్వామ్య కూటమి (నేషనల్ లీగ్ ఫర్ డెమోక్రసీ) విజయం సాధించింది.
- 19. 2010లో ఐక్యరాజ్యసమితి పరిశీలనలో బర్మాలో ఎన్నికలు జరిగాయి. ఈ ఎన్నికల్లో, సైన్యం మద్దతు ఉన్న కేంద్ర సంఘిభావ అభివృద్ధి పార్టీ (యూనియన్ సాలిడారిటీ అండ్ డెవలప్ మెంట్ పార్టీ) విజయం సాధించింది.
- 20. తర్వాత కాలంలో సైనిక ప్రభుత్వాన్ని రద్దుపరచి, థేన్ సెయిన్ దేశ అధ్యక్షుడు అయ్యాడు.
- 21. 1991లో ఆంగ్ సాన్ సూకికి నోబుల్ బహుమతి లభించింది.
- 22. శ్రామిక పర్గ నియంత్రణాన్ని ఏర్పాటు చేయటం ద్వారా మాత్రమే కార్మికుల ప్రయోజనాలు కాపాడగలమని కమ్యూనిస్టులు నమ్ముతారు.
- 23. సోవియట్ లేదా కమ్యూనిస్ట్ విప్లవం వచ్చిన సం॥ - 1917.
- 24. యు.ఎస్.ఎస్.ఆర్. అంటే యూనియన్ ఆఫ్ సోవియట్ సోషలిస్ట్ రిపబ్లిక్.
- 25. ప్రజాస్వామ్యం వైపు ఇప్పుడిప్పుడే అడుగులు వేస్తున్న దేశాలు - లిబియా, బర్మా.

## 20. ప్రజాస్వామ్యం - రూపుదిద్దుకుంటున్న భావన

**బిట్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు :**

1. ప్రజాస్వామ్యం అంటే ప్రజల నుంచి అధికారం పొంది, వారికి జవాబుదారీగా ఉండే ప్రభుత్వం.
2. లిబియాలో అంతిమ అధికారం రివల్యూషనరీ కమాండ్ కౌన్సిల్ (ఆర్.సి.సి.) కి ఉంది. ఇది ప్రజలు ఎన్నుకున్న సంఘం కాదు, తనకు తాను నియమించుకున్న సంఘం.
3. లిబియాలో ప్రజలు ఎన్నుకున్న శాసన సంఘాలు ఉన్నాయి. కానీ, అవి సొంత నిర్ణయాలు తీసుకోవు. ఆర్.సి.సి. ఆదేశాలను అమలు చేయాలి.
4. సమానత్వం, అందరినీ కలుపుకోవడంపై ప్రజాస్వామ్యం ఆధారపడి ఉంది.
5. అమెరికాలో శ్వేతజాతి మహిళలకు ఓటుహక్కు లభించిన సం॥ - 1920.
6. నల్లజాతి పౌరులకు ఓటు హక్కు కల్పించడంపై గల వివక్షత 1965 నుండి అమెరికాలో తొలిగిపోయింది.
7. అన్ని వర్గాల ప్రజలకు ఓటుహక్కు కల్పించిన దేశాలలో మొదటిది - న్యూజిలాండ్.
8. న్యూజిలాండ్ లో అందరికీ ఓటుహక్కు వచ్చిన సం॥ - 1893.
9. సార్వజనీన ఓటుహక్కు కల్పించిన తొలి పెద్ద దేశం - రష్యా
10. యు.ఎస్.ఎస్.ఆర్. అంటే యూనియన్ ఆఫ్ సోవియట్ సోషలిస్ట్ రిపబ్లిక్.
11. సోవియట్ విప్లవం వచ్చిన దేశం - రష్యా
12. రష్యాలో సోషలిస్ట్ విప్లవం వచ్చిన సం॥ - 1917.
13. ఫిజీలోని ఎన్నికల విధానం ప్రకారం భారతీయ ఫిజీయన్ ఓటుకంటే స్థానిక ఫిజీయన్ ఓటుకు విలువ ఎక్కువ. 2013 నుంచి మాత్రమే సమాన ఓటు విలువతో ఎన్నికలు జరుగుతున్నాయి.
14. రాజకీయ సమానత్వం, అందరినీ కలుపుకోవడం అన్న మౌలిక సూత్రంపై ప్రజాస్వామ్యం ఆధారపడి ఉంటుంది.
15. ప్రజాస్వామ్యంలో వయోజనులైన ప్రతి ఒక్క పౌరునికి ఒక ఓటు ఉండాలి. ప్రతి ఓటుకు సమాన విలువ ఉండాలి.
16. ప్రజాస్వామ్యానికి పౌరుల క్రియాశీల భాగస్వామ్యం ఉండాలి.
17. ప్రజాస్వామ్యానికి పౌర హక్కులు ఉండాలి.
18. ప్రజాస్వామ్యానికి సమానత్వం ఉండాలి.
19. 1930లో స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తర్వాత మెక్సికో తమ దేశ అధ్యక్షుడిని ఎన్నుకోవడానికి ప్రతి 6 సం॥ ఒకసారి ఎన్నికలు జరుగుతాయి.
20. మెక్సికోను 2000 సం॥ వరకు ఇన్ స్టిట్యూషన్ రివల్యూషనరీ పార్టీ (ఐ.ఆర్.పి.) అనే ఒక పార్టీనే విజయం సాధించింది.
21. జింబాబ్వేకి 1980లో స్వాతంత్ర్యం వచ్చింది.
22. జింబాబ్వే స్వాతంత్ర్యానికి నేతృత్వం వహించిన పార్టీ - జాను పి.వెస్.
23. స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన నాటి నుండి జింబాబ్వేకి రాబర్ట్ ముగాబే అధ్యక్షుడుగా ఉన్నాడు.
24. చైనా దేశ పార్లమెంటును జాతీయ ప్రజా కాంగ్రెస్ (నేషనల్ పీపుల్స్ కాంగ్రెస్) అంటారు.
25. ప్రజాస్వామ్యానికి చట్టాన్ని, అల్ప సంఖ్యాకుల అభిప్రాయాన్ని గౌరవించడం కావాలి.
26. యూరప్ ఖండంలో ఒక చిన్న దేశం - బెల్జియం.
27. బెల్జియం రాజధాని నగరం - బ్రస్సెల్స్
28. బెల్జియంలో ప్రజలు మాట్లాడే ప్రధాన భాష - డచ్.
29. భారతదేశానికి దక్షిణాన ఉన్న ద్వీపదేశం - శ్రీలంక.
30. శ్రీలంకలో సింహళ మాట్లాడేవారు 74% మంది ఉన్నారు. తమిళం మాట్లాడేవారు 18% ఉన్నారు.
31. శ్రీలంకలో సింహళం మాట్లాడేవారిలో ఎక్కువ మంది బౌద్ధ మతస్తులు.
32. శ్రీలంకకు స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన సం॥ 1948.
33. యూరప్ లోని అనేక దేశాలు యూరోపియన్ యూనియన్ గా ఏర్పడినప్పుడు దానికి ప్రధాన కార్యస్థలం - బ్రస్సెల్స్.

**21. మానవ హక్కులు - ప్రాథమిక హక్కులు**

**బిట్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు :**

1. భారత రాజ్యాంగంలోని మూడవ భాగంలో ప్రాథమిక హక్కులను పేర్కొన్నారు.
2. ప్రాథమిక హక్కులు ఉల్లంఘించబడినపుడు హైకోర్టునుగానీ, సుప్రీంకోర్టును గానీ నేరుగా ఆశ్రయించి పొందవచ్చు.
3. రాజ్యాంగహక్కులను కాపాడటానికి, అమలయ్యేలా చూడటానికి ప్రభుత్వానికి న్యాయస్థానం ఆదేశాలు జారీచేసే అధికారాన్ని 'రిట్' అంటారు.
4. ఏదైనా ప్రాథమిక హక్కు ఉల్లంఘించబడినపుడు న్యాయస్థానం తనంతట తాను విచారణ చేపట్టవచ్చు, ఆదేశాలు జారీచేయవచ్చు.
5. భారతదేశ రాజ్యాంగంలో 6 రకాలైన ప్రాథమిక హక్కులు కలవు. అవి, 1. సమానత్వపు హక్కు 2. స్వాతంత్ర్యపు హక్కు 3. పీడనాన్ని నిరోధించే హక్కు 4. మత స్వాతంత్ర్యపు హక్కు 5. సాంస్కృతిక విద్యా విషయక హక్కు 6. రాజ్యాంగ పరిహారపు హక్కు.
6. సమానత్వపు హక్కు ద్వారా లభించే అవకాశాలు: 1. చట్ట రక్షణలో సమానత్వం, 2. సామాజిక సమానత్వం, 3. అవకాశాలలో సమానత్వం, 4. అస్పృశ్యత నిషేధం, 5. బిరుదుల రద్దు.
7. దేశంలోని చట్టాలు అందరికీ, ఆ వ్యక్తి ఆదాయం, హోదా, నేపథ్యం వంటి వాటితో సంబంధం లేకుండా వర్తిస్తాయి. దీనినే చట్టరక్షణలో సమానత్వం లేదా సమన్యాయపాలన అంటారు.
8. చట్ట సమానత్వం అంటే దేశంలోని చట్టాలు అందరికీ సమానంగా వర్తించడం.
9. సామాజిక సమానత్వం అంటే మతం, జాతి, కులం, వర్గం, జన్మస్థానం వంటివాటి ఆధారంగా పౌరులపట్ల వివరక్షత చూపకపోవడం.
10. అవకాశాలలో సమానత్వం అంటే ప్రభుత్వంలో నియామకాలకు, లేదా ఉపాధికి సంబంధించిన విషయాలలో పౌరులందరికీ సమానఅవకాశాలు కల్పించడం.
11. సమానత్వపు హక్కులో భాగంలో భారతదేశంలో అస్పృశ్యతను నిషేధించారు.
12. స్వాతంత్ర్యపు హక్కు 6 రకాల స్వేచ్ఛలకు హామీ ఇస్తున్నది. అవి - 1. వాక్ స్వాతంత్ర్యం, భావ ప్రకటన స్వేచ్ఛ, 2. ఆయుధాలు లేకుండా శాంతియుతంగా సమావేశమయ్యే హక్కు 3. సంఘాలు, సభలుగా ఏర్పడే హక్కు 4. దేశంలో ఎక్కడైనా నివసించడానికి, స్థిరపడటానికి హక్కు 5. ఏ వృత్తి అయినా, ఉపాధి, వాణిజ్యం, వ్యాపారమైనా చేపట్టే హక్కు 6. స్వేచ్ఛగా సంబంధించే హక్కు.
13. జీవించే హక్కు, వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛలకు తాత్కాలికంగా కూడ రద్దు చేయడానికి వీలులేదు.
14. 2002లో జీవించే హక్కులో విద్యాహక్కు కూడ భాగమైంది.
15. విద్యా హక్కు చట్టం ప్రకారం 6 నుండి 14 సంవత్సరాల వయసు పిల్లలకు ప్రభుత్వం ఉచిత, నిర్బంధ విద్యను అందించాలి.
16. పీడనాన్ని నిరోధించే హక్కు అన్ని రకాల బలవంతపు చాకిరీలను నిషేధిస్తుంది.
17. "14 సంవత్సరాలలోపు బాలలను కర్మాగారాలు, గనులు, ఇతర ప్రమాదకరమైన పనులలో పెట్టుకోవడం నిషేధం" అనేది పీడనాన్ని నిరోధించే హక్కులో భాగం.
18. భారతదేశంలో లౌకికవాద స్ఫూర్తిని మత స్వాతంత్ర్యపు హక్కు కాపాడుతుంది.
19. భాషాపరమైన, మతపరమైన అల్పసంఖ్యాకవర్గాలవారు విద్యాసంస్థలు ఏర్పాటుచేసుకోవడానికి అవకాశం కల్పిస్తున్న హక్కు - సాంస్కృతిక, విద్యా విషయక హక్కు.
20. ప్రాథమిక హక్కులను కాపాడే హక్కు - రాజ్యాంగ పరిహారపు హక్కు.
21. పిల్ అంటే పబ్లిక్ ఇంటరెస్ట్ లిటిగేషన్ / ప్రజా ప్రయోజనాల వాఙ్మయం.
22. ఆహార హక్కును కూడ జీవించే హక్కులో భాగం చేశారు.
23. హక్కుల మూలాలు ఇంగ్లాండ్ లోని మార్కెట్ కార్టాలోను, ఫ్రెంచి విప్లవంలోనూ ఉన్నాయి.
24. విశ్వవ్యాప్త మానవ హక్కుల ప్రకటన చేసినవారు - ఐక్యరాజ్య సమితి.
25. ఐక్యరాజ్య సమితి ప్రపంచ మానవ హక్కుల ప్రకటన చేసిన సం॥ - 1948.
26. జాతీయ మానవహక్కుల సంఘం యొక్క ప్రధాన లక్ష్యం - మానవ హక్కులను కాపాడటం.
27. జాతీయ మానవ హక్కుల సంఘం ఏర్పాటైన సం॥ - 1993.
28. జాతీయ మానవ హక్కుల సంఘానికి తనంతట తానుగా విచారణ చేపట్టే అధికారం ఉంది.
29. మానవ హక్కుల ఉల్లంఘనకు ఉదాహరణలు - పోలీసుల వేధింపులు, ఇష్టమొచ్చినట్లు అరెస్ట్ చేయడం, సమాచార హక్కును తిరస్కరించడం, ఆ వినీతి, మహిళలపై వేధింపులు, అత్యాచారాలు, నేరవిచారణలో ఆలస్యం, స్త్రీ శిశు హత్య, డబ్బుకోసం కిడ్నాపింగ్, మహిళలు, పిల్లలు, అట్టడుగు వర్గాల దారుణ జీవన పరిస్థితులు, కుటుంబంలో మహిళల పట్ల వివక్షత, ఇంటిపని చేసేవారిపై హింస మొదలైనవి.
30. ప్రాథమిక విధులు ఏవి? -

✓ రాజ్యాంగబద్ధంగా నడుచుకోవడం

- ✓ జాతీయ గీతాన్ని, జాతీయ పతాకాన్ని గౌరవించడం.
- ✓ జాతీయోద్యమ నాయకుల ఆదర్శాలను గౌరవించి, అనుసరించడం.
- ✓ దేశ సార్వభౌముకత, సమగ్రతలను కాపాడటం.
- ✓ దేశ రక్షణకు బాధ్యత వహించడం.
- ✓ మహిళలను గౌరవించడం.
- ✓ పర్యావరణ రక్షణ.
- ✓ సంస్కృతి, వారసత్వ సంపదను గౌరవించుట.
- ✓ శాస్త్రీయ ధృక్పథాన్ని అలవరుచుకోవడం.
- ✓ ప్రజా ఆస్తులను కాపాడుట.

## 22. మహిళ రక్షణ చట్టాలు

### బిట్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు :

1. ఐక్యరాజ్యసమితి బాలల హక్కుల అంతర్జాతీయ ఒడంబడికను రూపొందించిన సంవత్సరం - 1989.
2. ఐక్యరాజ్యసమితి బాలల హక్కుల అంతర్జాతీయ ఒడంబడికపై 191 దేశాలు సంతకాలు చేశాయి.
3. 1989 ఐ.రా.స. బాలల హక్కుల ఒడంబడిక ప్రకారం బాలలు అంటే - 18 సం॥ లోపు వ్యక్తులందరూ బాలలే.
4. బాల్య వివాహాల నిషేధ చట్టం చేసిన సం॥ 2006.
5. బాలలు అంటే -18 సం॥లోపు వయస్సు నిండని ఆడపిల్లలు.
6. బాల్య వివాహం అంటే - 18 సం॥లోపు మహిళలకు వివాహం చేయడం.
7. అక్రమ రవాణా నిరోధక చట్టం చేసిన సం॥ - 1961.
8. వరకట్న నిషేధ చట్టం ప్రకారం కట్నం అడగటం, కట్నం ఇవ్వడం రెండూ నేరమే.
9. గృహ హింస నుండి మహిళలకు రక్షణ కల్పించే చట్టాన్ని 2005లో చేశారు.
10. గృహహింస రూపాలు - లైంగిక అత్యాచారం, భౌతిక అత్యాచారం, మానసికక్షోభకు గురిచేసే మాటలనడం, మానసిక అత్యాచారం ఆర్థిక అత్యాచారం.
11. వేధింపుల నిరోధానికి, అత్యాచార నియంత్రణకు ఏర్పాటు చేసిన కమిటీకి అధ్యక్షుడుగా జస్టిస్ జె.యస్.వర్మ పనిచేశాడు.
12. లోక్ అదాలత్ అనగా ప్రజా న్యాయస్థానం.
13. లోక్ అదాలత్ల ముఖ్య ఉద్దేశ్యం - దీర్ఘకాలం అపరిష్కృతంగా ఉన్న వివాదాలను త్వరగా, ఉచితంగా పరిష్కరించడం.
14. 1976వ సం॥లో భారత రాజ్యాంగానికి అధికరణ 39(ఎ) జతచేసి బీద, బలహీనవర్గాలవారికి ఉచిత న్యాయసహాయం అందించాలని నిర్ణయించారు.
15. ఉచిత న్యాయ సహాయం పొందడానికి అర్హులు -
  - ✓ షెడ్యూల్డు కులాలు, షెడ్యూల్డు తెగలకు చెందిన వారు.
  - ✓ మానవ అక్రమ రవాణా బాధితులు, యాచకులు, స్త్రీలు, పిల్లలు, మతి స్థిమితం లేనివారు, అవిటివారు.
  - ✓ ప్రకృతి వైపరీత్యాల బాధితులు, వ్యవసాయ మరియు పారిశ్రామిక కార్మికులు, హింసాకాండ, వైషమ్యాల బాధితులు.
  - ✓ రూ.50వేల కంటే తక్కువ సాంవత్సరిక ఆదాయం గలవారు.

## 23. విపత్తుల నిర్వహణ

### బిట్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు :

1. విపత్తులకు ఒక ఉదాహరణ - వరదలు.
2. ప్రకృతి వైపరీత్యాలకు ఎల్లప్పుడు ప్రకృతే కారణం కాదని, అందులో మానవుల పాత్ర కూడ ఉందని మనం తెలుసుకోవాలి.

3. మానవుల నిర్లక్ష్యంవల్ల లేదా కావాలని ఒక వ్యక్తి, లేదా బృందం చేసే పనులవల్ల ఏర్పడే వైపరీత్యాలను మానవ కారణంగా ఏర్పడే వైపరీత్యాలని పిలుస్తారు.
4. రోడ్డు ప్రమాదాలు అనేవి ప్రకృతి వల్ల వచ్చే వైపరీత్యాలు కాదు. అవి మానవ సంబంధ వైపరీత్యాలకు ఉదాహరణ.
5. భారతదేశంలో ప్రతి సంవత్సరం రోడ్డు ప్రమాదాలలో 80,000 మంది చనిపోతున్నారు.
6. ప్రపంచ వ్యాప్తంగా రోడ్డు ప్రమాదాలలో చనిపోతున్న వారిలో భారతదేశంలో మరణిస్తున్న వారి శాతం - 13%.
7. రోడ్డు ప్రమాదాలలో చనిపోతున్న వారిలో సగం కంటే ఎక్కువ మంది 15-44 మధ్య వయసున్న వారే.
8. 2000 సంవత్సరంలో రోడ్డు ప్రమాదాల కారణంగా స్థూల జాతీయోత్పత్తి (జిడిపి)లో 3% వరకు నష్టపోయామని అంచనా.
9. దేశ వ్యాప్తంగా ప్రతి సంవత్సరం జనవరిలో రోడ్డు భద్రతా వారోత్సవాలు జరుపుతారు.
10. 2006లో రోడ్డు భద్రతా వారోత్సవాలకు 'ప్రమాదాలు లేకుండా ఉండటమే రోడ్డు భద్రత' అనే అంశాన్ని ఎంచుకున్నారు.
11. 18 సంవత్సరాలు నిండి, చట్టబద్ధ లైసెన్స్ ఉంటేనే వాహనాలను నడపాలి.
12. రోడ్లపై పాదచారులు రోడ్డు దాటడానికి నిర్దేశించిన స్థలం - జీబ్రా క్రాసింగ్.
13. రోడ్డు ప్రమాదాలు జరిగితే 108 నెంబర్ కు వైద్య సహాయంకోసం ఫోన్ చేయాలి.
14. 2006, డిసెంబర్ 1న పురాతన వంతెన క్రిందగా వెళుతున్న రైలుపై పడి 30 మంది చనిపోయారు.
15. 1985లో జూన్ 23న ఎయిర్ ఇండియా విమానం కనిష్ట 182 బాంబు పేలుడు కారణంగా అట్లాంటిక్ సముద్రంలో పేలిపోయింది. ప్రమాదం లో 302 మంది ప్రయాణికులు, 22 మంది సిబ్బంది చనిపోయారు.
16. తమిళనాడులోని కుంభకోణంలోని పాఠశాలలో 2004లో జరిగిన అగ్ని ప్రమాదంలో 93 మంది విద్యార్థులు చనిపోయారు.
17. ప్రతి సంవత్సరం అగ్ని ప్రమాదాల కారణంగా సుమారు 30,000 ప్రాణాలను కోల్పోతున్నారు.
18. అగ్ని ప్రమాదాలు జరిగినప్పుడు 101కి ఫోన్ చేస్తే అగ్నిమాపక దళం సిబ్బంది వచ్చి కాపాడతారు.
19. పోలీస్ కంట్రోల్ రూమ్ నెంబరు - 100.

## 24. రోడ్డు భద్రతా విద్య

### బిట్ పేపర్ కు అవకాశమున్న ముఖ్యమైన వాక్యాలు :

1. ఒక ప్రదేశం నుంచి మరొక ప్రదేశానికి వెళ్లే వాటిని ట్రాఫిక్ అంటారు. వాహనాలు ఒక చోటునుండి మరో చోటుకు రోడ్డు మీద వెళ్లడాన్ని రోడ్డు ట్రాఫిక్ అంటారు.
2. ట్రాఫిక్ నియమ నిబంధనలను సరళంగా, స్పష్టంగా వివరించి తెలియజేయడాన్ని ట్రాఫిక్ విద్య అంటారు.
3. ట్రాఫిక్ విద్య ముఖ్య ఉద్దేశ్యం - రోడ్డు ప్రమాదాల నివారణ.
4. 'నిలుపుటకు వీలు లేదు' అనే బోర్డు ఉన్న చోట వాహనాలను నిలపరాదు.
5. రోడ్డుపై ఫుట్ పాత్ అనేది పాదచారుల నడవడానికి మాత్రమే ఉద్దేశించబడినది.
6. డ్రైవింగ్ నేర్చుకునేవారికి తాత్కాలికంగా ఇచ్చే లైసెన్స్ ను లెర్నర్ లైసెన్స్ అంటారు.
7. లెర్నర్ లైసెన్స్ కాలపరిమితి - 6 నెలలు.
8. లెర్నర్ లైసెన్స్ పొందిన ఒక నెల తర్వాత నుంచి శాశ్వత లైసెన్స్ పొందుటకు అర్హులు.
9. 50 సి.సి. కంటే ఎక్కువ సామర్థ్యం ఉన్న వాహనాలను నడుపుటకు ఉండవలసిన వయస్సు 18 సంవత్సరాలు.
10. వస్తువుల, మనుషుల రవాణాకు ఉపయోగించే వాహనాలను నడుపుటకు ఉండవలసిన వయస్సు - 25 సంవత్సరాలు.
11. వాహనాలు నడిపేవారు ఈ క్రింది ధృవపత్రాలను పోలీసులకు చూపాలి. అవి, ఇన్సూరెన్స్ సర్టిఫికేట్, రిజిస్ట్రేషన్ సర్టిఫికేట్, డ్రైవింగ్ లైసెన్స్, కాలుష్య నియంత్రణ సర్టిఫికేట్.
12. వాహనాలు నడిపేవారికి లైసెన్స్ ను జారీచేయువారు. - ఆర్.టి.ఓ. (రోడ్డు రవాణా అధికారి).
13. భారతదేశం ప్రపంచంలో రెండవ అతి పెద్ద రోడ్డు మార్గాలు గల దేశం.
14. ద్వీచక్రవాహన దారులు తప్పనిసరిగా హెల్మెట్ ధరించాలి. ఇది ప్రాణాంతక ప్రమాదలనుండి కాపాడుతుంది.